

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

diplomová práce

**MOŽNOSTI ETICKÉ VÝCHOVY
VE SKAUTSKÉM PROSTŘEDÍ**

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D.

Autor práce: Judita Foldynová

Studijní obor: Učitelství náboženství a etiky

Forma: Kombinované studium

Ročník: 3. ročník

2019

Diplomová práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1997 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem odhalování plagiátů.

29. 3. 2019

.....

Judita Foldynová

Děkuji vedoucí diplomové práce PhDr. Zuzaně Svobodové, Ph.D. za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce. Také děkuji za vstřícnost a čas, který mi věnovala. Mé poděkování patří také rodině, skautům a všem, kdo mě během studia podporovali a pomáhali mi.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vysvětlení pojmů.....	7
1.1 Skauting	7
1.2 Principy skautingu.....	7
1.3 Skautské hodnoty.....	8
1.3.1 Skautský zákon.....	8
1.3.2 Skautský slib.....	13
1.4 Skautská výchovná metoda.....	14
1.5 Skautské prostředí.....	16
1.6 Etická výchova.....	17
2 Vznik a vývoj skautingu.....	20
2.1 Robert Baden – Powell.....	20
2.1.1 Zrod a inspirace skautské myšlenky.....	20
2.1.2 Počátky skautského hnutí.....	22
2.1.3 Skauting pro chlapce.....	24
2.2 E. T. Seton.....	25
2.2.1 Setonův vliv na skauting.....	25
2.2.2 Setonovo dílo.....	26
2.3 A. B. Svojsík.....	27
2.3.1 Vznik skautingu u nás.....	27
2.3.2 Základy junáctví.....	28
2.4 Vývoj světového skautingu.....	29
2.5 Vývoj českého skautingu.....	31
3 Konkrétní skautská výchovná činnost.....	35
3.1 Pravidelné schůzky.....	35
3.2 Skautské výpravy.....	38
3.3 Skautské tábory.....	41
3.4 Skautské stezky.....	42
3.5 Mimořádné akce.....	44
3.5.1 Výstup na Ivančenu.....	44
3.5.2 Betlémské světlo.....	45
3.5.3 Postavme školu v Africe.....	46
3.5.4 Mezinárodní setkávání.....	47
4 Příběhy o pravdě a odvaze.....	50
4.1 Příběh Lumíra Jedličky.....	50
4.2 Příběh „vlastizrádce“ a „útěkáře“ Lubomíra Školouda.....	51
4.3 Příběh katolického kněze Václava Dvořáka.....	52
4.4 Příběh Oldřicha Rotteborna.....	54
4.5 Příběh Františka Falerskeho.....	55
4.6 Příběh židovského skauta Petra Erbeny.....	57
4.7 Příběh Vladimíra Konečného.....	58
4.8 Příběh Jiřiny Magnuskové.....	59
4.9 Příběh Aleny Lorencové.....	60
4.10 Příběh Blanky Lisovské.....	61
5 Pohled skautů na skauting.....	63
5.1 Co pro tebe znamená skauting?	64

5.2 Co jsi se ve skautingu naučil?.....	67
5.3 Byla v Tvém životě někdy nějaká těžká situace, kdy sis uvědomoval, že jsi ji překonal díky skautské výchově?	68
5.4 Jak vnímáš dnešní skaut?.....	70
Závěr.....	73
Seznam použité literatury a elektronických zdrojů.....	82
Abstrakt.....	85
Abstract.....	86

Úvod

Ve své magisterské práci se budu zabývat možnostmi etické výchovy ve skautském prostředí. Mým cílem je ukázat, že právě v tomto prostředí je mnoho příležitostí, jak rozvíjet a působit na rozvoj etického vnímání. Smyslem a cílem skautingu by totiž mělo být usilovat o dobrý život, upevňovat a podporovat tradiční hodnoty, nebýt lhostejný k utrpení druhých, ale zkrátka „být připraven“.

V teoretické části nejprve vysvětlím některé důležité pojmy a hlavní myšlenky skautingu. Dále se budu zabývat hlavními osobnostmi skautingu, především R. Baden – Powellem, E. T. Setonem a A. B. Svojsíkem, díky nimž se vynasnažím popsat specifika světového a českého skautingu a také nastíním vznik a historii skautské organizace. Zaměřím se samozřejmě také na skautský slib, zákon a heslo, které tedy skautské myšlenky shrnují.

Kolem nás žije mnoho lidí, kteří v dobách různých útlaků a kritických okamžiků dostali věrnosti skautskému slibu a skautská výchova jim dodávala sílu všechny útrapy přestát. Chtěla bych tedy v praktické části tuto skutečnost demonstrovat pomocí příběhů a rozhovorů s lidmi, kteří se ke skautingu hlásí a byli například politickými vězni či jinak utiskováni. Zaměřím se také na současnost, kdy skautská výchova může například napomoci v boji s konzumismem a být i prevencí proti negativním jevům chování. Také bych se snažila popsat takové výchovné působení během schůzek a dalších skautských akcí.

Mým cílem je tedy popsat takové situace, kdy zjevně dochází ve skautském prostředí k etickému působení. K tomu využiji jednak metodu analýzy textu a pak také metodu rozhovoru. Budu se snažit zachytit zkušenosti lidí všech věkových kategorií a popíšu také konkrétní činnosti na skautských akcích, kdy je etické působení transparentní. Za velmi cenné považuji také názory lidí všech věkových kategorií, proto jsem se rozhodla pokusit se zmapovat jejich postoje a vnímání skautingu, což může být velmi inspirativní a poučné. Pracovat budu převážně s dostupnou skautskou literaturou v tištěné i digitální podobě, dále s různými skautskými časopisy a internetovými zdroji.

1 Vysvětlení pojmů

1.1 Skauting

Skauting je celosvětové výchovné hnutí, jehož posláním je „*podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí; jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k nejvyšší Pravdě a Lásce; sobě samým; bližním, vlasti, celému lidskému společenství a přírodě.*“¹ Toto poslání je obecným cílem a k němu směřuje veškerá skautská činnost, je založeno na třech principech skautingu – povinnost k Bohu, k druhým a k sobě samému. Konkrétní hodnoty jsou pak vyjádřeny ve skautském slibu a zákoně, jsou tak také lépe srozumitelné či uchopitelné pro děti.²

1.2 Principy skautingu

Skauting je tedy založen na třech hlavních principech – jsou to povinnost k Bohu, k druhým a k sobě. Tyto principy formuloval zakladatel skautingu Robert Baden – Powell, vyjadřují komplexnost jeho systému, jsou jeho pilíři. Všechny tři principy jsou pro členy skautingu závazné. Pokud by byl tedy některý z nich potlačován nebo zcela opomíjen, „*pak může být program zábavný či přínosný, ale jen stěží se jedná o skauting.*“³

- **Povinnost k Bohu** – ve Stanovách Junáka je tento princip vysvětlen jako povinnost „*hledat a respektovat v životě vyšší hodnoty než materiální*“⁴. Ve skautském zákoně (viz kapitola o skautském zákoně) je pak tato povinnost formulována jako povinnost k nejvyšší Pravdě a Lásce. Tato formulace je kompromisem pro ty, kteří se vysloveně nehlásí k víře v Boha, avšak usilují o zaměření na vyšší než jen materiální hodnoty. Příkladem toho může být způsob myšlení v buddhismu, který usiluje o správnou

¹ Stanovy Junáka, hlava 1/(1), str. 2

² Srov. Vůdcovská zkouška, str. 36 - 37

³ Vůdcovská zkouška, str. 35

⁴ Stanovy Junáka, hlava 2/(6), str. 2

„cestu“, o metodu, která vede ke správnému životu.⁵ Touto formulací je pak skauting přijatelný lidem různého vyznání a smýšlení. Otázkou je nakolik se toto chápání posunulo od vize Baden – Powella. Dovolila bych si tvrdit, že není posunutím, ale naplněním jeho vize, neboť hlavním motivem jeho úsilí bylo, aby spolu lidé žili v míru a pokoji. Tímto širším chápáním prvního principu je skauting bezesporu opravdu celosvětovým a rozmanitým hnutím.

- **Povinnost k druhým** - tato povinnost se týká odpovědnosti člověka ke společnosti. Zahrnuje věrnost k vlasti, úsilí o mír, úsilí být druhým vždy příkladem. Skaut má mít v úctě druhé lidi, prokazovat jim lásku. Má se snažit usilovat o vzájemné pochopení, o spolupráci mezi lidmi, mezi národy a různými sociálními skupinami. K tomuto postoji však neodmyslitelně patří také odpovědnost k přírodě, zájem o ni, úsilí o péči a ochranu. Člověk je tvor společenský, každý jsme součástí společnosti, každý by měl být také účasten na jejím rozvoji. Skaut by neměl být k těmto otázkám o to víc lhostejný a začít především ve svém okolí, měl by být „rytířem moderní doby“.⁶

- **Povinnost k sobě** - další podstatnou povinností je také odpovědnost za sebe, za svůj osobní rozvoj. Vždyť přece skautským výchovným posláním je přispívat k rozvoji mladých lidí. Velmi důležité je tedy také mít v úctě sám sebe, dbát o své zdraví. Všechny tři principy jsou spolu provázány a pro naplnění každého je zároveň potřeba usilovat i ostatní. Kdyby se člověk například nestaral taky sám o sebe, tak se tím potažmo zpronevřuje i ostatním dvěma principům.⁷

1.3 Skautské hodnoty

Skautské hodnoty jsou konkrétně vyjádřeny ve skautském slibu a skautském zákoně. Skautský zákon je vlastně praktickým vyjádřením základních principů skautingu. Skautský slib bychom mohli charakterizovat jako „završení“ porozumění a přijetí těchto principů. Skauting je totiž životní postoj, filozofie. Není to jen plnění nějakých pravidel, ale vnitřní přesvědčení.

1.3.1 Skautský zákon

Skautský zákon je založen na principech skautingu, je pro všechny členy kodexem

⁵ Srov. *Myšlenkové základy skautingu*, str. 21

⁶ Srov. *Vůdcovská zkouška*, str. 36

⁷ Srov. *tamtéž*, str. 36

životního stylu.⁸ Každý nový člen se s ním seznamuje a snaží se jej pochopit. Je tedy veden k tomu, aby jej správně pochopil a tedy i přijal. Být skautem totiž znamená plnit a dodržovat skautský zákon. Skautský zákon je většinou zahrnut do deseti bodů. V následující tabulce je znění originální verze R. Badena – Powella.

Tab.č.1: *Originální verze skautského slibu R. Badena – Powella*

Znění v angličtině:	Překlad:
A Scout's honour is to be trusted A Scout is loyal A Scout's duty is to be useful and to help others	Skautská čest je být důvěryhodný Skaut je loajální Povinností skauta je být užitečný a pomáhat ostatním
A Scout is a friend to all and a brother to every other scout, no matter to what social class the other belongs. A Scout is courteous A Scout is a friend to animals A Scout obeys orders A Scout smiles and whistles A Scout is thrifty A Scout is clean in thought, word and deed	Skaut je přítelem všech a bratrem každého skauta, bez ohledu na to, k jaké společenské třídě ti druzí patří Skaut je zdvořilý Skaut je přítelem zvířat Skaut je poslušný Skaut se usmívá a píská si Skaut je šetrný Skaut je čistý v myšlenkách, slovech i činech

Zdroj: https://cs.scoutwiki.org/Skautský_zákon

Tab.č.2: *Některá další znění skautského zákona*

VELKÁ BRITÁNIE (UISGE-FSE) znění velmi blízké původnímu Baden-Powellovu	
1. A Scout's honour is to be trusted. 2. A Scout is loyal to his Queen, his Country, his Scouters, his Parents, his Employers, and those under him. 3. A Scout's duty is to be useful and to help others. 4. A Scout is a friend to all, and a brother to every other Scout, no matter to what country, class or creed the other belongs. 5. A Scout is courteous. 6. A Scout is a friend to animals and to all other created things. 7. A Scout obeys the orders of his parents, Patrol Leader, or Scout Master without question. 8. A Scout smiles and whistles under all difficulties. 9. A Scout is thrifty. 10. A Scout is clean in thought, word and deed.	1. Ctí skauta je, že je mu možné věřit. 2. Skaut je oddaný své královně, své zemi, skautským vůdcům, rodičům, zaměstnavatelům, a svým podřízeným. 3. Povinností skauta je být prospěšný a pomáhat jiným. 4. Skaut je přítelem všech, a bratrem každého jiného skauta, bez ohledu na jeho zemi, společenskou třídu či víru. 5. Skaut je zdvořilý. 6. Skaut je přítelem zvířat a všech ostatních stvořených bytostí. 7. Skaut poslouchá příkazy svých rodičů, rádce družiny či vůdce oddílu bez odmluvy. 8. Skaut si píská a usmívá se v jakýchkoliv nesnázích. 9. Skaut je hospodárný. 10. Skaut je čistý v myšlení, slovech a skutcích.

<http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b4>

⁸ Srov. *Myšlenkové základy skautingu*, str. 66

Tab.č.3: *Některá další znění skutského zákona*

VELKÁ BRITÁNIE (WOSM)	
1. A Scout is to be trusted. 2. A Scout is loyal. 3. A Scout is friendly and considerate. 4. A Scout belongs to the world-wide family of Scouts. 5. A Scout has courage in all difficulties. 6. A Scout makes good use of time and is careful of possessions and property. 7. A Scout has self-respect and respect for others.	1. Skautovi je možno věřit. 2. Skaut je oddaný. 3. Skaut je kamarádský a ohleduplný. 4. Skaut je členem celosvětové skautské rodiny. 5. Skaut má odvahu v jakýchkoliv nesnázích. 6. Skaut využívá čas a je šetrný k majetku a vlastnictví. 7. Skaut má úctu vůči sobě i ostatním.
BOY SCOUTS OF AMERICA	
A Scout is: Trustworthy, Loyal, Helpful, Friendly, Courteous, Kind, Obedient, Cheerful, Thrifty, Brave, Clean, and Reverent.	Skaut je: Pravdomluvný, oddaný, prospěšný, kamarádský, zdvořilý, přívětivý, poslušný, veselý, hospodárný, statečný, čistý a uctivý.

<http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b4>

V tabulce č. 2 a 3 vidíme jisté změny oproti znění Baden – Powellova. Ke změně dochází, ať už s vývojem jazyka nebo také se změnou situace v dané zemi. Ale podstata by měla být zachována. Poněkud pozměněn je tedy i skautský zákon v českém znění:

1. Skaut je pravdomluvný.
2. Skaut je věrný a oddaný.
3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.
4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.
5. Skaut je zdvořilý.
6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.
7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.
8. Skaut je veselý myslí.
9. Skaut je hospodárný.
10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.⁹

V následujícím textu se pokusím jednotlivé body zákona rozebrat také za pomoci Baden – Powellova a Svojsíkova komentáře:

1. Skaut je pravdomluvný.

„Prvním vůdcem junáka je pravda a z toho jednání pak vyplývá důvěra, které se každý

⁹ Stanovy Junáka, hlava 2/(8), str. 3

*junák těší.*¹⁰ V původním znění je formulace, že se skaut je ten, komu se dá věřit, možná tedy pravdomluvnost není zcela vystihující pojem, snad slovo pravdivý by tento bod vystihoval lépe. Pravdivost ve slovech i skutcích je pro skauta otázka cti. Vážnost této hodnoty pak dosvědčuje při skautském slibu, kdy slibuje na svou *čest*. Pravda a čest jsou tedy vysoce ceněny, pramení z nich důvěra a ta pak umožňuje žít v bratrství.

2. Skaut je věrný a oddaný.

Jak uvádí Baden – Powel má být loajální, což znamená, že má být oddaný vůči svým rodičům, nadřízeným, zaměstnavatelům a také své vlasti. Znamená to, že má při nich stát v dobrém i zlém a také při nich má stát proti každému jejich nepříteli.¹¹

3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.

Skaut má tedy na prvním místě pomáhat druhým, i kdyby se proto měl zříci svého pohodlí, i kdyby to bylo nebezpečné, dokonce i kdyby ho to mělo stát život. Vždy když by měl volit mezi dvěma činy, mělo by pro něho být určující to, co je lepší pro druhé. Také by se měl snažit každý den vykonat alespoň jeden dobrý skutek. Skautská výchova by tedy měla podporovat pomoc a službu druhým, schopnost empatie. Měla by vést k pohotovému postoji k potřebám druhých. Jak dodává A. B. Svojsík: „*Junáci budou záhy důležitým výkonným i dozorčím orgánem ve službách humanity.*“¹² Myslím si, že ovoce plnění tohoto bodu po více než 100 letech od Svojsíkova dodatku, vidíme na angažovanosti skautů v různých projektech na pomoc druhým.

4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.

Právě proto se považují skauti celého světa za bratry a sestry, protože se mají k sobě chovat v duchu bratrství, mají si pomáhat i když se vůbec neznají. Nemají se nad nikoho vyvyšovat. Skaut má druhé vidět takové, jací jsou a hledat na nich především to nejlepší.¹³

5. Skaut je zdvořilý.

V komentáři je uvedeno, že má být slušný ke všem a především k ženám, dětem, starým

¹⁰ Svojsík, A. B.: *Základy junáctví*, str. 674

¹¹ Srov. Baden – Powell, R.: *Skauting pro chlapce*, str. 11

¹² Svojsík, A. B.: *Základy junáctví*, str. 675

¹³ Srov. Baden – Powell, R.: *Skauting pro chlapce*, str. 12

lidem a také k handicapovaným (Svojsík dodává také k učitelům, spisovatelům a zasloužilým lidem). Za pomoc a slušnost však nesmí přijmout odměnu.¹⁴

6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.

V Baden – Powellově formulaci je uvedeno, že skaut je přítelem zvířat, nesmí je tedy trápit a zbytečně zabíjet. Pro potravu je zabití dovoleno.¹⁵ V dnešní podobě je tento bod „rozšířen“ na veškerou přírodu a také cenné lidské výtvoř. Je jasné, že v dnešní globální situaci je zapotřebí silně zdůraznit tento postoj a apelovat na něj.

7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.

V tomto bodě se hovoří o disciplíně a Baden – Powell skauty přirovnává k vojákům či námořníkům, kteří musí bez prodlení vykonat rozkaz nadřízeného i kdyby se mu rozkaz nelíbil. Tak má tedy jednat i skaut - bez okolků a pak teprve může k rozkazu vyjádřit námitky.¹⁶

8. Skaut je veselý myslí.

Skaut má mít optimistický přístup k životu, má ke všem těžkostem přistupovat s nadějí v překonání úskalí. Nemá tedy věci brát bezstarostně, ale „sportovně“, nemá propadat skepsi. Dokonce Baden – Powell uvádí, že se má za všech okolností usmívat a když je mu úzko, má si zapískat. Svojsík uvádí, že si má prozpěvovat.¹⁷

9. Skaut je hospodárný.

Tento bod se dříve překládal, že skaut je šetrný, v současnosti se u nás přiklonilo k formulaci hospodárný. Z tohoto bodu vyplývá zákaz plýtvání, zbytečného utrácení. Naopak by měl skaut penězmi šetřit na horší časy, aby nikomu nebyl na obtíž nebo aby také druhým mohl v případě nouze pomoci. Hospodárnost nezahrnuje tedy pouze peníze, ale jedná se o rozumné a zodpovědné zacházení v podstatě se vším.

10. Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.

Skaut tedy usiluje o mravní čistotu a jak přidává A. B. Svojsík: „Čistý jest silný, proto

¹⁴ Srov. Baden – Powell, R.: *Skauting pro chlapce*, str. 12 a Svojsík, A. B.: *Základy junáctví*, str. 676

¹⁵ Srov. Baden – Powell, R.: *Skauting pro chlapce*, str.12

¹⁶ Srov. tamtéž, str.12

¹⁷ Srov. Baden – Powell, R.: *Skauting pro chlapce*, str. 12 - 13 a Svojsík, A. B.: *Základy junáctví*, str. 676

*junák je ve všem čistý, myslí jasně a mužný.*¹⁸

1.3.2 Skautský slib

Skautský slib je dobrovolným rozhodnutím, je osobní přísahou snažit se, co nejlépe žít podle skautského zákona. Vyjadřuje tedy pochopení a přijetí skautských hodnot. Samozřejmě, že skautský slib stojí vždy na třech principech – povinnost k Bohu, k druhým a k sobě, ale můžeme zde vidět různé vypořádání se především s 1. principem, tedy s povinností k Bohu.

Tab.č.4: Několik znění skautského slibu:

ZNĚNÍ B.P.	ZNĚNÍ AGSE	ZNĚNÍ JUNÁKA
<p>On my honour I promise that I will do my best:</p> <p>1. To do my duty to God and the King. 2. To help other people at all times. 3. To obey the Scout Law.</p> <p>(Slibuji na svoji čest jak dovedu nejlépe:</p> <p>1. Plnit své povinnosti k Bohu a ke králi. 2. Pomáhat druhým v každé době. 3. Zachovávat skautský zákon.)</p>	<p>Sur mon honneur, avec la grâce de Dieu, je m'engage:</p> <p>1. a servir de mon mieux Dieu, l'Église, ma patrie et l'Europe, 2. a aider mon prochain en toutes circonstances, 3. a observer la loi scout.</p> <p>(Na svoji čest se s milostí Boží zavazuji:</p> <p>1. sloužit co nejlépe Bohu, Církvi, své vlasti a Evropě, 2. pomáhat svým bližním za všech okolností, 3. řídit se skautským zákonem.)</p>	<p>Slibuji na svoji čest jak dovedu nejlépe:</p> <p>1. sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době, 2. plnit povinnosti vlastní a zachovávat skautské zákony, 3. duší i tělem být připraven pomáhat vlasti a bližním.</p> <p><i>Dobrovolná doložka:</i></p> <p>K tomu mi dopomáhej Bůh!</p>

Zdroj: <http://www.skaut.org/skauting.svet.php#b4>

V původním smyslu se tedy jedná přímo o povinnost k Bohu a toto znění dodržují snad všude ve světě. Například na Slovensku: „*Slubujem na svoju česť, že sa vynasnažím zo všetkých síl: plniť si povinnosti voči Bohu a vlasti...*“. Polští harceři slibují: *Mam szczerą wolę całym życiem: pełnić służbę Bogu i Polsce...*, (překlad: *Jsem upřímně odhodlán celým svým životem: plnit službu Bohu i Polsku...*).

Znění českého skautského slibu však je bez vyslovené povinnosti k Bohu. Pouze je dobrovolná doložka: *K tomu mi dopomáhej Bůh!* Českým specifikem tedy je, že se nemluví otevřeně o Bohu, ale používá se pojem *nejvyšší Pravda a Láska*. Za tuto formulaci si pak každý může dosadit to, v co věří a vyznává. Dokonce sám Svojsík tento slib nejprve formuloval úplně bez zmínky o Bohu a až do roku 1992 byl používán

¹⁸ Svojsík, A. B.: *Základy junáctví*, str. 677

ve znění: „*Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe milovati vlast svou, republiku Československou a sloužiti jí věrně v každé době, plniti povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské, duší i tělem býti hotov(a) pomáhati bližnímu svému.*“ Přitom zmiňované tři principy jsou podmínkou skautingu. Je možné, že Svojsík Boha ze slibu „vypustil“ kvůli tehdejší silně protihabsburské a proto i protikatolické náladě. Nadcházející období pak vysloveně nepřálo nejen skautingu ale i „nějaké zmínce“ o Bohu. Proto ke změně dochází až po revoluci.¹⁹

Můžem to tedy považovat alespoň za malé vítězství, když slibujeme sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce a když můžeme dobrovolně přidat dovětek „K tomu mi dopomáhej Bůh!“ Možná toto jakési „zamaskování“ Boha lépe umožňuje setkávat se a sdílet spolu světy věřících i nevěřících. Všichni skauti tak mají bez rozdílu přesvědčení možnost si přiblížit křesťanské hodnoty ze kterých skauting bezesporu vychází a k nimž se také otevřeně hlásí.

1.4 Skautská výchovná metoda

Skautská výchovná metoda vychází ze zásad, které stanovil již Baden – Powell. Tyto zásady byly ověřeny více než sto lety praxe a také jsou podloženy poznatky moderní pedagogiky. Tato metoda má **sedm základních prvků**, které dohromady tvoří vnitřně provázaný, nedělitelný systém:

Slib a zákon

Podstatným rysem skautské výchovy je sebevýchova. Každý člen se svobodně a tedy dobrovolně rozhoduje žít podle skautských principů. Složením slibu toto rozhodnutí stvrzuje. Vyjadřuje tím přijetí skautských hodnot za své. Stejně tak tím za své přijímá skautské společenství, se kterým ho tyto hodnoty spojují. Zákon napomáhá hledat a nacházet tyto hodnoty v praxi. Slib a zákon jsou spolu velice úzce spojeny a jsou základní oporou duchovního života každého člena.²⁰

Učení se zkušeností

Nejlépe se člověk naučí to, co si sám také zkusí udělat, tedy za pomoci vlastních

¹⁹ Srov. Orlová, Z.: *K tomu mi dopomáhej Bůh*. In *Roverský kmen, skautský časopis pro rovery a rangers*, str. 42 - 43.

²⁰ Srov. *Myšlenkové základy skautingu*, str. 66 a *Stanovy Junáka*, hlava 2/(8), str. 3

prožitků a zkušeností. Velká pozornost je tedy věnována vlastní aktivitě a činnosti. Díky vlastním prožitkům a zkušenostem dochází k efektivnímu osvojení dovedností a postojů. S tím souvisí také mravní výchova – cílem skautingu není pouze nečinit zlo, ale také konat dobro. To tedy vybízí k aktivitě a proto je pro sebevýchovu důležitá zásada vykonat každý den alespoň jeden dobrý skutek. Stejně tak se pomocí konání jedinec učí odpovědnosti vůči druhým, je vychováván ke skutečné službě společnosti a bližním.²¹

Družina

Kromě sebevýchovy je velmi podstatnou také výchova sociální. Skautská výchova se tak uskutečňuje na základě týmového nebo-li družinového systému. Díky tomu se rozvíjí schopnost být platným a odpovědným členem společenství. Jedná se tedy o malé (ideálně 6 – 8 členné) přirozené skupinky vrstevníků. Tyto malé skupiny poskytují citové zázemí a rozvíjejí sociální dovednosti. Každá taková skupinka má svého rádce, který má v rámci své družinky volnou ruku a je za ni zodpovědný. Tato důvěra rozvíjí pocit odpovědnosti a sounáležitosti. Na každém v týmu záleží, všichni táhnou za jeden provaz, jsou tedy za sebe navzájem zodpovědní.²²

Symbolický rámec

Skautské hnutí je pro lidi každého věku, ovšem uvědomuje si, že si každý věk žádá své a především k mladým lidem je třeba hovořit srozumitelným jazykem, který je oslovuje. Proto skauting používá hry, příběhy, symboly a vzory, které jsou pro mladé lidi přitažlivé, inspirativní a obohacující. Díky tomu jim přibližuje skautské hodnoty. Úmyslem R. Badena – Powella bylo oslovit mladé lidi. Skauting znamenal dobrodružství, zahrnoval práci a vlastnosti zálesáků, objevitelů, lovců, námořníků, vzduchoplavců, pionýrů a hraničářů. Vzhledem k tomu, že se dnes skauting obrací k lidem v podstatě každého věku, má každá věková skupina adekvátní symbolický rámec.²³ Proto se také skauti dělí podle věku na vlčata/světlušky, skauty/skautky, rovery/rangers a dále pak oldskauty. V rámci těchto kategorií se sdružují, ale zároveň je tu provázanost všech skupin.

²¹ Srov. *Stanovy Junáka*, hlava 2/(9), str. 3 - 4

²² Srov. *Myšlenkové základy skautingu*, str. 66 - 67 a Baden – Powell, R.-*Skauting pro chlapce* str.39 - 40

²³ Srov. *Myšlenkové základy skautingu*, str. 67 a *Stanovy Junáka*, hlava 2/(9), str. 4

Příroda

Příroda je nejpřirozenějším výchovným prostředím a pro skauty je navíc předmětem zájmu, péče a ochrany. Umožňuje rozvoj po fyzické, intelektuální, emocionální, sociální a samozřejmě také duchovní stránce. A. B. Svojsík označuje přírodu za blahodárný, nevyčerpatelný, nevysychající pramen poučení, pravdy, dobra a krásy. Mladý člověk by se měl učit pozorovat přírodu a také v ní žít a předcházet tak z pohodlnějšímu a konzumnímu způsobu života.²⁴

Program osobního růstu

Skauting usiluje také o osobní růst každého člena. Nestačí tedy jen nabídnout pestrý a přitažlivý program, ale je potřeba podporovat také všestranný individuální rozvoj každého člena. K tomu je třeba rozvíjet a podporovat vnitřní motivaci každého, je důležité usilovat o rozvoj sebedůvěry a uvědomění si svých pokroků.²⁵ Skautským heslem „Buď připraven“ je také vyjádřena tato vnitřní dispozice, schopnost osobního nastavení.

Dospělí průvodci

Dalším podstatným prvkem je podpora dospělých. Dospělí mají být mladým lidem průvodci, mají vést aktivity, být jim vychovateli a přátelskými průvodci. Snaží se vychvávaným ukazovat cestu, pomáhat, podporovat je a povzbuzovat. Při tom všem mají respektovat jedinečnost každého a také vést k tomu, aby mladí lidé byli postupně schopni převzít odpovědnost a také se sami stali průvodci.²⁶ K tomu také vede družinový systém, kde jeden je rádcem a postupně je u něj takto rozvíjena schopnost vést.

1.5 Skautské prostředí

Skautským prostředím rozumíme takové prostředí, kde se realizuje skautská výchova. Na základní bázi se jedná o družinové schůzky a výpravy, kdy se pravidelně scházejí vrstevníci a pod vedením staršího vedoucího provádějí nejrůznější aktivity. Už několikátým rokem jsou do praxe uvedeny skautské stezky, které mnohdy skauti na

²⁴ Srov. *Stanovy Junáka*, hlava 2/(9), str. 4

²⁵ Srov. tamtéž, str. 4 a *Myšlenkové základy skautingu*, str. 68

²⁶ Srov. *Stanovy Junáka*, hlava 2/(9), str. 4 a *Myšlenkové základy skautingu*, str. 68 - 69

svých setkáních plní a napomáhají jim a motivují je k rozvoji svých dovedností a také jim napomáhají provozovat skautské aktivity mimo rámec skautských setkání. Družinové akce by měly být základními výchovnými prostředky.

Dále by se měla uskutečňovat setkání v rámci oddílů, střediska. Ovšem vyvrcholením skautského života je tábor, který umožňuje intenzivní působení a prožívání ve skautském duchu.

Dalšími příležitostmi jsou také různé vzdělávací a kulturní akce, akce pro veřejnost a další setkávání.

1.6 Etická výchova

Etickou výchovu bychom mohli specifikovat jako výchovu k dobru, k tomu být opravdu člověkem. Základní etickou otázkou je - *co mám dělat, aby se můj život vydařil, jaký mám být k sobě, k druhým, ke světu?* Odpovědí je - *žít podle svého nejlepšího vědomí a svědomí*. Naše svědomí je tedy tím kompetentním rádcem a průvodcem životem.²⁷ Odůvodnění této kompetentnosti vystihuje úryvek z dokumentu *Gaudium et spes*: *„V hlubinách svědomí odkrývá člověk zákon, který si sám neukládá, ale který musí poslouchat. Jeho hlas ho stále vybízí, aby miloval a konal dobro a vyhýbal se zlu, a když je třeba, promlouvá k sluchu jeho srdce: toto dělej, tamto nedělej... Věrnost svědomí spojuje křesťany s ostatními lidmi při hledání pravdy a při pravdivém řešení mnoha mravních problémů, které vyvstávají v životě jednotlivců a ve společenském soužití.“*²⁸

Etická výchova tedy má vést k poslouchání tohoto vnitřního zákona, ke správnému uvědomění. Skautská výchova tedy vychází z etické výchovy. Žít podle svého svědomí přece znamená usilovat o takové hodnoty jako například pravdivost, věrnost, láska k Bohu a bližním. Tím, že skaut slibuje sloužit Bohu, bližním, plnit své povinnosti a skautský zákon vlastně slibuje, že bude žít podle svého svědomí. Skautská výchova se tedy opírá o etickou výchovu.

Etická výchova by měla být naprostou samozřejmostí a tím základním, co každý z nás získáváme v rodině. Bohužel se však naše společnost potýká s krizí už i samotné rodiny. Nedochází tedy mnohdy ani k předávání morálních hodnot. Společnost se orientuje spíše na zisk, výkon a to vše směřuje k individualistickému a hedonistickému

²⁷ Srov. *Život z víry*, str. 14

²⁸ *Gaudium et spes 16, Dokumenty II. vatikánského koncilu*, str. 194

chápání života.²⁹ Podle průzkumu dokonce ubývá těch, kteří považují jako důležité vychovávat děti ke slušnosti, snášenlivosti, ohleduplnosti nebo třeba nesobeckosti.³⁰

Naši společnost označujeme jako pluralitní. Setkávají se tak různé pohledy na svět, různé postoje k životu a i když naše kultura má základy v křesťanství, v důsledku pluralismu se zužuje počet hodnot na kterých se společnost shodne. Samozřejmě, že při výchově v rodině by se nemělo jednat o minimum hodnot, ale rozhodně o víc. Když však rodina selhává, je větší tlak na školu, aby o to víc usilovala o výchovu k integrálnímu lidství. Aby tedy také kladla ještě větší důraz na morální výchovu. Ovšem zde už je ten požadavek, aby byla škola v této výchově neutrální. V pluralitní společnosti by to tedy mělo znamenat seznámení se všemi postoji, které se v dané společnosti nacházejí.³¹

V souvislosti s etickou výchovou v českých školách jsme zatím v počátcích. Školní osnovy z roku 1991 sice usilují o výchovu k občanství, což má znamenat výchovu pro život. Etická výchova však má podobné postavení jako třeba dramatická výchova, nejedná se tedy o předmět povinný. V naší zemi vzniklo občanské sdružení Etické fórum České republiky (oficiálně bylo ustanoveno na sněmu 11. dubna 2000) díky jehož působení vzniká program, podle kterého se na několika školách začíná učit etická výchova, ať už v rámci průřezových témat nebo v rámci disponibilních hodin. Rámcový vzdělávací program odůvodňuje požadavek zařazení Etické výchovy tím, že chybí předmět, který by „systematicky rozvíjel mravní stránku osobnosti žáků“. Na základě popisu žádaných kompetencí v rámci této výchovy je však Rámcový vzdělávací program kritizován, že se jedná spíše o osobnostní nebo sociální výchovu. Etická výchova se ve většině zemí Evropy vyučuje v rámci povinných předmětů, pro naši situaci je jistě žádoucí se s jejich vzdělávacími programy seznámit a nechat se inspirovat.³² Jistě je výzvou skutečnost, že podle srovnání zahraničních plánů s těmi našimi, je úroveň vzdělání v oblasti filozofické etiky v zahraničí dva roky před maturitou srovnatelná s úrovní prvních ročníků humanitních oborů u nás.³³ Je tedy na místě se poučit a snažit se tento náskok dohnat.

Jan Ámos Komenský kladl důraz na to, aby škola byla dílnou lidskosti. Takto by

²⁹ Srov. *Morální výchova v nemorální společnosti?*, str. 8 - 16

³⁰ Srov. tamtéž, str. 111

³¹ Srov. tamtéž, str. 112 - 117

³² Srov. Milfait, R., Svobodová, Z.: *Vývoj a stav etického vzdělávání a teologická reiterace lidských práv*, str. 16 - 18

³³ Srov. tamtéž, str. 38

měla být chápána i dnes a etická výchova by proto měla stát v centru veškerého vzdělávacího a výchovného úsilí a nebyť pouze nějakou okrajovou záležitostí.³⁴ Měla by člověka uschopnit „postavit se na vlastní nohy“ - stát se zodpovědným za své vlastní bytí, za to být lidským.³⁵ „...člověk se nestane lidským bez vlastního úsilí, lidskost je jeho odpovědností ve světě, na němž má mít vědomý podíl, ve světě, který se má stávat jeho domovem, o který je mu dáno pečovat.“³⁶

³⁴ Srov. Milfait,R., Svobodová, Z.: *Vývoj a stav etického vzdělávání a teologická reiterace lidských práv*, str. 35

³⁵ Srov. tamtéž str. 36

³⁶ Tamtéž, str. 39

2 Vznik a vývoj skautingu

V následující kapitole se pokusím nastínit zrod skautské organizace, která nevznikla najednou z ničeho nic, ale byla vyústěním myšlenek a výchovných snah té doby. Skauting je jistě neodmyslitelně spjat se jménem Roberta Badena – Powella, E. T. Setona a v naší zemi také s A. B. Svojsíkem, o nich se tedy více zmíním. Také se vynasnažím zachytit dějiny světového a českého skautingu. Seznámení se skautskou historií je totiž také velmi důležité pro pochopení myšlenek tohoto hnutí.

2.1 Robert Baden – Powell

2.1.1 Zrod a inspirace skautské myšlenky

Robert Stephenson Smyth Baden - Powell se narodil 22. února 1857 jako čtvrté dítě. Jeho matka se věnovala charitě. Otec byl členem Učené královské společnosti, profesorem teologie a geometrie na Oxfordské univerzitě, vědec a pedagog. Když byly Baden – Powellovi 3 roky, jeho otec umírá a vychovatelem se mu pak stává dědeček z matčiny strany – admirál Smyth, který v něm podporoval touhu po dobrodružství a lásku k přírodě. Rodina žila v měšťanské čtvrti v Londýně a malý Baden – Powell nepociťoval stinné stránky velkoměsta, byl zahrnut láskou a starostlivostí. Doba ve které žil, je poznamenána velkou chudobou především v chudinských čtvrtích velkoměst a mnoha krvavými boji mezi Anglií a jí kolonizovanými zeměmi. O bídě a strádání lidí v londýnských slumech se Baden – Powell dozvěděl až z dědečkových vyprávění a velice jej překvapila okolnost, že doposud taková chudoba existuje. Po smrti dědečka ve věku necelých 10-ti let začíná podnikat výpravy do těchto čtvrtí a je realitou velice zasažen. Probouzí se v něm touha udělat v dospělosti něco pro to, aby se setřely třídní rozdíly, aby chudí zbohatli a aby oděv hned neprozrazoval finanční situaci jedince.³⁷

Výchovné metody té doby byly ve znamení strnulosti, přísnosti a trestů. Žáci byli

³⁷ Srov. Hansen, W.: *Vlk, který nikdy nespí*, str. 4 - 9

považováni za nesamostatné a nezodpovědné, vyžadující dohled na každém kroku. Mnoho lidí se snažilo prosadit změnu, mezi nimi také Baden – Powellův otec. Dařilo se to však jen velmi pozvolna. Malý Robert svým temperamentem přímo volal po výchovných změnách a měl štěstí na své vychovatele s netradičními metodami, což nadále formuje jeho postoj k výchově. Hodně času tráví v přírodě pozorováním, stopováním. Je mu blízké názorné učení, využití logiky, postřehu. Velký vliv na něj má také systém patronů při středoškolském studiu na Chaterhouse, kdy každý nový student dostává svého opatrovníka, staršího spolužáka, který je za něj zodpovědný a pomáhá mu s fungováním ve škole. Jedná se o vzájemnou výchovu ke zodpovědnosti, k upevnění charakteru.³⁸

Následně Robert Baden – Powell vystudoval vojenskou akademii. Začátek jeho vojenské kariéry je spojen především s Indií, kde si obzvláště uvědomoval, že když si lidé nejsou schopni porozumět, začnou do sebe střílet. Byl fascinován tím, jak si spolu děti různé rasy a náboženství dokážou v míru a pokoji hrát. Tato zkušenost je pro něj další inspirací pro založení skautského hnutí.³⁹

V hodnosti poručíka měl na starosti výcvik své vojenské jednotky a nováčků. Při tom se rodí jeho nápad - systém malých skupin – poprvé tedy využíván ve vojenském prostředí, ale později tvoří základ skautské pedagogiky. Jednotka je tak rozčleněna do malých skupinek, každá má svého vedoucího, který za ni zodpovídá a usiluje o to, aby byla dobrou skupinou. Tímto způsobem se rozkládá co nejvíce zodpovědnosti na co nejvíce lidí. Každý je konfrontován se skutečností, že na něm závisí kvalita skupiny do které patří.⁴⁰

Anglická armáda utrpěla v Indii několik těžkých porážek. Zkušenosti z boje vedou Badena – Powella čím dál víc k přesvědčení, že bojem se míru nedosáhne. Od dětství miloval divadlo a měl skvělé režisérské schopnosti. Byl pověřen přivést vojáky po těžkých porážkách na jiné myšlenky, divadlo pro to bylo nejlepší prostředek. V dalším vývoji vojenské strategie zavádí funkci speciálních zvěďů, průzkumníků, nazývá je skauty. Jde o metodu využívající znalost přírody, stopařství, postřeh, obratnost. Skauti slaví ve vojenství velké úspěchy. Baden – Powell sepisuje brožurku *Aids to scouting (Rukověť skautingu)* podle které jsou tito speciální zvědi školeni. Tato

³⁸ Srov. Hansen, W.: *Vlk, který nikdy nespí*, str. 9 - 10

³⁹ Srov. tamtéž, str. 39

⁴⁰ Srov. tamtéž, str. 42 - 46

průzkumnická metoda a systém malých skupin se v anglické armádě rozšiřuje a Baden – Powell získává věhlas. Ve vojenském prostředí se tedy rodí myšlenka a základy skautského hnutí, ovšem v Baden-Powellovi sílí přesvědčení založit nikoliv vojenské, ale mírové hnutí.⁴¹

Baden – Powell je stále víc zděšen z toho, kam válka vede, co způsobuje. Je pak velice překvapen, když se dovídá, že jeho příručka pro vojenské speciální průzkumníky *Aids to scouting* se stala mezi anglickou mládeží velice populární. Je velmi překvapen, že si podle ní nehrají na vojáky, ale různé hry na orientaci v terénu, pozorování přírody, stopování a podobně. Začíná si uvědomovat, že tyto hry na dosahování vytyčeného cíle, pomáhají mladým pak jít za svým cílem a překonávat překážky v reálném životě. Že jsou tedy skvělou výchovnou metodou a to opět v pokoji a míru, bez rozdílu rasy, náboženství.⁴²

2.1.2 Počátky skautského hnutí

R. Baden – Powell postupně ukončuje svou vojenskou kariéru a začíná uskutečňovat svůj životní sen o mírové, apolitické, mezinárodní mírové organizaci. Tato organizace má být postavena na třech zásadách – povinnost k Bohu (jinak též věrnost svému náboženství), povinnost k bližním a k sobě samému. Skautskou metodu shrnul do čtyř bodů: složení slibu věrnosti skautskému zákonu, učení činnostmi, fungování v malých skupinách a pestrý program v kontaktu s přírodou a místním prostředím. Na základě zkušeností z dětství, kdy jej začaly trápit majetkové rozdíly, které prozrazoval oděv člověka, vymýšlí pro skauty kroj, který je má učinit sobě rovnými. Jako symbol volí lilii, která vyjadřuje čistotu a jako heslo skautů „bud' připraven“ (be prepared) – inspirováno též jeho iniciály B.P.⁴³

Za patrona a vzor pro skauty vybral sv. Jiřího a to právě pro jeho rytířskost a víru v Boha. Baden – Powell považoval víru za velmi důležitou, formující charakter, každý by se tedy měl hlásit k nějakému náboženství. Také zavedl velké mezinárodní setkávání skautů „Jamboree“ (název pro pokojné setkávání kmenů), které se mělo konat každé 4 roky.⁴⁴

Prvním jeho čistě skautským počinem byl ve dnech 15. 7. - 9. 8. 1907 na ostrově

⁴¹ Srov. Hansen,W.: *Vlk, který nikdy nespí*, str. 51 - 66

⁴² Srov. tamtéž, str. 115 - 120

⁴³ Srov. tamtéž, str. 120 - 122

⁴⁴ Srov. tamtéž, str. 126 - 128

Brownsea první skautský tábor. Vzal na něj 20 chlapců z rozdílných společenských poměrů. Chlapce rozdělil do malých skupinek, nejstarší byl vždy vůdcem skupinky. Jednalo se vlastně o experimentální tábor, na kterém si chtěl Baden – Powell ověřit své poznatky. Úspěch byl velký, chlapci tábor velmi zdařile absolvovali, mnohému se naučili. Ke všemu přistupovali zodpovědně a v přátelském duchu.⁴⁵ Když Baden – Powell začínal tento tábor, vůbec netušil, zda chlapci budou schopni ve volné přírodě existovat, zda budou na program spolupracovat. Zda toho budou schopni za každého počasí a oni v ničem nezklamali. Formou hry si osvojili mnoho dovedností, večer u ohně hltali jeho vypravování... Vše mělo úspěch a tímto táborem začínají dějiny skautského hnutí.⁴⁶

Pro Badena – Powella je to velký impuls a začíná psát knihu *Skauting pro chlapce*, která se stala okamžitě známou a skauting se rychle rozšiřuje. Velmi brzy proniká i do zemí mimo Anglii a také oslovuje děvčata, které také zakládají skautské družinky. V roce 1909 zorganizoval Baden – Powell dva velké skautské tábory a setkání skautů – sešlo se jich jedenáct tisíc. A k jeho velkému překvapení mezi nimi byly také právě již zmiňované dívčí skautské družinky.⁴⁷

Skautská činnost Badena – Powella zcela pohlcuje, žádá uvolnění z vojenské služby. Bylo mu vyhověno a proto odchází 7. května 1910 oficiálně z armády a začíná se naplno a zcela věnovat skautské organizaci. V roce 1912 se oženil a jeho žena Olave mu byla v jeho skautské činnosti velkou oporou, dokonce se v roce 1916 ujímá vedení dívčího skautingu Girl Guides. Roku 1920 se konalo v Londýně první Jamboree, zúčastnili se ho v pokoji a míru skauti z celého světa. Až do konce svého života byl činný a když se opět schylovalo k další světové válce, co nejvíce apeloval a povzbuzoval skauty, aby se hned po jejím skončení snažili všechno nepřátelství překlenout skautskou mírovou myšlenkou. Robert Baden – Powell umírá 8. ledna 1941 ve věku 83 let.⁴⁸

Baden – Powell zanechal na rozloučenou 3 dopisy – pro skauty, skautky a pro přátele skautingu. Uvádím alespoň úryvek z dopisu skautům: „*Pokuste se opustit tento svět trochu lepší než jaký jste ho našli, a až přijde vaše poslední hodina, můžete zemřít šťastně a s pocitem, že jste čas nepromarnili, ale udělali, co bylo ve vašich silách.*

⁴⁵ Srov. Hansen, W.: *Vlk, který nikdy nespí*, str. 132 - 133

⁴⁶ Srov. Nagy, L.: *250 miliónů skautů*, str. 34 - 35

⁴⁷ Srov. Hansen, W.: *Vlk, který nikdy nespí*, str. 133 - 136

⁴⁸ Srov. tamtéž, str. 136 - 145

Buďte proto připraveni šťastně žít a také šťastně zemřít a vždy se držte svého skautského slibu – i když již nebudete chlapci, ale dospělými. A v tom vám pomáhej Bůh.“⁴⁹

2.1.3 Skauting pro chlapce

Tato kniha, která se rychle stala světovým bestsellerem, byla do češtiny přeložena teprve v roce 2007, tedy 100 let po jejím prvním vydání. Důvodem byla iniciativa A. B. Svojsíka, který napsal svou příručku pro českou situaci. Z této knihy vycházel a pouze pro vlastní potřeby si ji přeložil, ale v českém prostředí byla hlavní „skautskou biblí“ jeho kniha *Základy junáctví*.

Kniha *Skauting pro chlapce* je psána velice srozumitelným jazykem. Je pojata jako 26 povídaní u táborového ohně, která jsou rozčleněna do 9 hlav podle témat.

První hlava pojednává o skautských dovednostech. Baden – Powell přirovnává skauty k rytířům, ti velice lpěli na cti a nikdy by se proti ní neprovinili. Každý takový rytíř měl svou družinu, která ho doprovázela. Měl tedy svého panoše a několik ozbrojených mužů. To je vlastně skautský družinový systém. Rytíři jsou skautům velkým vzorem – byli zdvořilí, věrni Bohu a své zemi, snažili se pomáhat. Tak také skaut má každý den vykonat alespoň jeden dobrý skutek.⁵⁰ Dále jsou zde popsány skautské znaky – zákon, slib, heslo, pozdrav, ..., skautská organizace včetně několika her a příběhů.

Tématem další hlavy jsou výpravy, Baden – Powell zde čerpá ze svých bohatých zkušeností, ať už ze svých dětských let nebo během působení v armádě. Velice na něj například zapůsobil zvyk jihoafrického kmene Zulu, kde byli chlapci podrobováni zkoušce dospělosti. Museli asi měsíc setrvat v divoké přírodě odkázáni sami na sebe, nesměli se s nikým setkat, to by je stálo život. Požaduje tedy po skautech, aby se naučili postarat sami o sebe, k tomu je během výprav pod širým nebem nejvíce příležitostí.⁵¹

V další hlavě se zabývá táborovým životem. Jsou zde praktické rady pro výběr místa k táboření, pro táborové stavby, vaření a podobně. Jedná se tedy opět o osamostatňování. V poznámce pro rodiče Baden – Powell uvádí: „*Táboření je vynikající část skautingu, která chlapce oslovuje a je příležitostí naučit ho*

⁴⁹ Nagy, L., *250 miliónů skautů*, str. 70

⁵⁰ Srov. Baden – Powell, R.: *Skauting pro chlapce*, str. 24 - 25

⁵¹ Srov. tamtéž, str. 57 - 60

samostatnosti i pohotovosti a navíc je pro něho zdravá.“⁵² A rodiče také uklidňuje tím, že se jejich synové z tábora vrátí zdraví, šťastní a zmužilí a že pak oni rodiče ocení na táboření vše dobré.

Další oddíly jsou věnovány stopování, lesní moudrosti a skautské zdatnosti, tedy opět učení se činnostmi v sepětí s přírodou.

Hlava sedmá je zaměřena na rytířství, Baden – Powell jej sice zmiňuje již v první kapitole, ale příkládá mu takovou důležitost, že se k němu opět vrací. Zdůrazňuje skautům jejich rytířské poslání. Připomíná patrona skautů sv. Jiřího a legendu o něm a postupně píše o dobrých vlastnostech rytířů, které by tedy měly být také vlastní skautům. Jsou to například vlídnost, zdvořilost, nesobeckost, poctivost, věrnost, pokora a další. Žádná z těchto vlastností nepozbyla aktuálnosti – ať už je to doba sv. Jiří, doba vzniku skautingu, či současnost, stále je tato ušlechtilost žádoucí.

Předposlední kapitola se zabývá řešením různých krizových situací, nehod a zranění. Opět je zde hlavním poselstvím „buď připraven“, snaž se co nejvíc pomoci a nepropadej panice.

Závěrečná hlava devátá je sice krátká, ale zato veliká svým poselstvím. Pojednává o občanské povinnosti a vybízí k tomu, že skaut má být „přítelem celého světa“, vyzývá tedy k pokoji a míru.

Baden – Powellovi se podařilo zasáhnout chlapeckou duši a brzy také dívčí. Kniha se stala součástí skautské výbavy a průvodcem skautů po celém světě. Autor ani jednou nehovoří se čtenářem jako s dítětem, ale naopak vyžaduje od něj převzetí zodpovědnosti a postavení se na vlastní nohy a to na mládež neuvěřitelně zapůsobilo.

2.2 E. T. Seton

2.2.1 Setonův vliv na skauting

Ernest Thompson Seton se narodil 14. srpna 1860 poblíž skotských hranic. Velmi početná rodina (13 dětí) se však potýkala s velkými finančními problémy, proto odchází do Ameriky. Nejprve zkoušejí farmařit ve státě Ontario v Kanadě. Seton tak prožil několik let ve zdejších panenských lesích, které ho zcela získaly. Byl to vlastně počátek jeho života ve spojení s přírodou. Brzy v sobě odhalil malířské a spisovatelské sklony

⁵² Baden – Powell, R.: *Skauting pro chlapce*, str. 124

a především také touhu stát se přírodovědcem. Podařilo se mu odjet za vytouženým studiem do Londýna. Byl ale z velmi chudých poměrů, proto jeho studium bylo poznamenáno odříkáním a nedostatečnou výživou, následkem toho se zcela vyčerpán s podlomeným zdravím vrací zpět domů.⁵³

Po zotavení opět tráví mnoho času pobyt v přírodě a seznamuje se s životem indiánů. Důležité období začíná roku 1900, kdy kupuje malou farmu poblíž New Yorku. Místní lidé, hlavně chlapci, ho však považovali za vetřelce a všemožně se mu snažili škodit. On však se zachoval zcela proti očekávání, chlapce na své území pozval a začal s nimi pořádat indiánské tábory. Tato činnost měla velký úspěch a byla inspirací pro mnohé. Seton píše knihu *Dva divoši* a další knihy na téma výchova přírodou a v přírodě.⁵⁴

Seton se snažil své výchovné ideje šířit také v Anglii, díky tomu se setkává s Baden – Powellem. Zpočátku jsou si velmi nakloněni a jsou zde velké naděje na spolupráci, postupně se však jejich ideje rozcházejí. Baden – Powell například nesdílí Setonovo nadšení z indiánů. Seton je pohoršen a přesvědčen o tom, že Baden – Powell použil v knize *Skauting pro chlapce* celé jeho pasáže bez udání autorství. I když nadále udržují zdvořilostní kontakt, je jasné, že každý jde svou cestou. V Americe také došlo k založení skautské organizace a do jejího čela byl Seton zvolen. Začal prosazovat své pojetí, které bylo především silně inspirováno indiánským duchem a za to byl značně kritizován. Postupně byl vytlačen z výkonného výboru. To je pro něj velkým zklamáním a nadále se věnuje woodcrafterské organizaci.⁵⁵

Je jasné, že Setonovy ideje měly značný vliv na skauting. V našem prostředí se k němu Svojsík vysloveně hlásí. Velkou zásluhu má také Miloš Seifert, který byl velkým propagátorem Setonových myšlenek. Proto také bylo Setonovo dílo do češtiny velmi brzy přeloženo, kdežto Baden – Powellův *Skauting pro chlapce* byl přeložen teprve nedávno. Řekla bych tedy, že díky Svojsíkově pojetí a působením Miloše Seiferta byl český skauting značně ovlivněn Baden – Powellem i Setonem.

2.2.2 Setonovo dílo

Setonova literární činnost je velice bohatá. Napsal mnoho článků, povídek a také knih

⁵³ Srov. Pecha, L.: *Woodcraft*, str. 11 - 18

⁵⁴ Srov. Pecha, L.: *Woodcraft*, str. 28 - 29

⁵⁵ Srov. tamtéž, str. 30 - 31

s přírodní tematikou. Pro jeho výchovné působení byli nejdůležitější hlavně *Dva divoši*, *Rolf zálesák*, *Svítek březové kůry* a *Kniha lesní moudrosti*.

Kniha *Dva divoši* nese podtitul *O dobrodružství dvou chlapců, kteří žili jako Indiáni a o tom, co se všechno naučili*. Seton zde v podstatě zachycuje svůj život, svou touhu být ve spojení s přírodou. Formou příběhu o dvou chlapcích se snaží podělit o své zkušenosti z tohoto dobrodružného života inspirovaného životem indiánů.

Podobně kniha *Rolf zálesák* je plodem Setonova života v přírodě a láskou k ní. Jedná se opět o příběh přátelství dvou chlapců, tentokrát bělošského a indiánského chlapce. Indián Quonab bělocha Rolfa učí životu v přírodě, což u něj vede k rozvoji zdatnosti a ušlechtilosti.

Knihy *Svítek březové kůry* a *Kniha lesní moudrosti* jsou u nás známy v podobě jejich výboru pod společným názvem *Kniha lesní moudrosti*. Bývá označována za základní učebnici zálesáků a tábornictví. Je zde bohatá inspirace životem indiánů, kteří jsou zde označováni za učitele lesní moudrosti. Najdeme zde mnoho rad a návodů pro táboření, inspiraci pro vytváření programu a také mnoho her. Tato kniha je tedy také bezesporu pramenem skautských znalostí.

2.3 A. B. Svojsík

2.3.1 Vznik skautingu u nás

Průkopníkem skautingu v české zemi se stal Antonín Benjamin Svojsík. Narodil se 5. září 1876 v Praze. Otec mu brzy umírá a s matkou a sourozenci se museli potýkat se značnou bídou, různě si tedy přivydělával, což ho naučilo samostatnosti a houževnatosti. Posléze se stal středoškolským profesorem tělocviku. Měl rád pohyb, přírodu a hudbu. Usiloval o reformu výchovy české mládeže. Když se dověděl o skautské činnosti Badena – Powella, vydává se v létě 1911 do Anglie, aby se se skautingem seznámil. Vrací se zcela nadšen a snaží se skautskou výchovu zavést také u nás: „*Boy Scouti těšili se mým sympatiím již dříve a jen kvůli nim zajel jsem si letos z Dánska do Anglie. Seznav je důkladně, byl jsem jimi okouzlen a odjížděl jsem s odhodláním tuto instituci, ovšem přizpůsobenou našim poměrům, propagovati.*“⁵⁶ Nejprve zkouší skautský výcvik na svých studentech při vycházkách a výletech do okolí

⁵⁶ Svojsík, A. B.: *Signály z neznáma*, str. 28

Prahy. Vše také konzultuje s českou pedagogickou odbornou veřejností. Původně nezamýšlel vytvořit novou organizaci, ale obohatit tak činnost Sokola, narazil však na velkou nedůvěru.⁵⁷

V únoru roku 1912 Svojsík vydal první skautskou publikaci – *Český skaut* ve které popisuje své zkušenosti se skautingem v Anglii a zamýšlí se nad možnostmi využití u nás. Následně pak v květnu vydává knihu *Základy junáctví*, která je vlastně obdobou Baden – Powellovy příručky *Skauting pro chlapce*, ovšem aplikovaná na naše podmínky. O prázdninách roku 1922 uskutečnil první skautský český tábor v Orlovských lesích u Humpolce. Byl to vlastně také experimentální tábor, tento pokus vyšel velmi dobře.⁵⁸ O úspěšnosti tohoto počínu svědčí například tato vzpomínka účastníků: „*Ani nemohu věřiti, že vše to byla skutečnost, připadá mi to jako pohádka.*“ A Svojsík na to reaguje: „*Pravda, je to krásná pohádka, nad níž dosud nic krásnějšího a prospěšnějšího nebylo pro mládež vytvořeno. Skautování vykázán jest veliký úkol v obrození naší mládeže. Má ji naučiti pracovitosti, samostatnosti, zoceliti její charakter, zušlechtiti její srdce, otužiti její tělo.*“⁵⁹ Následující rok již úspěšně táboří 15 skautských skupin, Svojsík opakuje tábor na stejném místě ve vorlovských lesích a navštěvuje ostatní tábory. Vzniká český fenomén – skautský podsadový stan. V létě 1913 se skauti v krojích poprvé předvedli veřejnosti a to v Praze jako pořadatelé při představení *Prodaná nevěsta* a Jan Vývara.⁶⁰

Svojsík se inspiruje nejen u Badena – Powella, ale za rovněž neméně významného pro skautskou myšlenku považuje E. T. Setona, který propaguje užší přimknutí k přírodě. Svojsík také dává větší důraz na tělesnou výchovu. A naopak neklade takový důraz na náboženskou otázku, za to je pak značně kritizován. V českém pojetí je skauting také vlasteneckou reakcí na neoblíbenou nadvládu habsburské monarchie. Vzor statečnosti, lásky ke svobodě a přírodě nacházejí čeští skauti u Psohlavců. A dostává se jim také specifického názvu „junák“, což má zdůrazňovat zdatnost a hrdinství.⁶¹

2.3.2 Základy junáctví

⁵⁷ Srov. *Historie skautingu*, str. 20 - 21

⁵⁸ Srov. *Historie skautingu*, str. 21 - 22

⁵⁹ Svojsík, A. B.: *Signály z neznáma*, str. 39

⁶⁰ Srov. Šantora, R. a kol.: *Skautské století*, str. 36

⁶¹ Srov. *Historie skautingu*, str. 21

Tato kniha se stala základní literaturou a průvodcem pro český skaut. Předlohou se Svojsíkovi stala samozřejmě Baden – Powellova kniha *Skauting pro chlapce*. Tyto myšlenky však Svojsík transformoval pro potřeby českého prostředí a spolupracoval s nejrůznějšími odborníky, jejichž příspěvky v knize najdeme.

Kniha je členěna do šesti částí. 1. část se zabývá vývojem, podstatou a významem skautingu a vzory českých junáků. Další část je o přírodě, tedy cestování do přírody, o orientaci, signalizaci, o znalostech přírody. Třetí část se zabývá uměním pozorovat, tedy včetně stopování, či uměním se skrývat. Ve čtvrté části jsou zachyceny tábornické dovednosti – vaření, táborové stavby a další práce. Pátá část pojednává o zdraví a síle junáka, najdeme zde tedy rady z oblasti zdravotní péče a první pomoci, ale také návody na hry, pro tělocvik a sport. Závěrečná část se zaměřuje na junáka ve společnosti, na jeho ctnosti a povinnosti, základy organizace.

Do oddílu „Cnosti a povinnosti junáka“ přispívá například Jan Novák slovy o důležitosti správného a ušlechtilého jednání: *„Pevná vůle a zdravé mravní zásady jsou nevyhnutelné těm, kteří chtějí provést něco dobrého ve světě. Správnost a přesnost jednání, ať je heslem každého junáka. Lépe udělati málo věcí poctivě a přesně, nežli mnoho úskokem a nedbale. Úspěchy duší křišťálově čistých přetrvávají věky, jsou vzorem a příkladem budoucím pokolením, které z nich čerpají útěchy a povzbuzení, když vůle jejich ochabuje a půda se jim pod nohama bortí.“*⁶²

Na stavbě knihy a tématech kapitol je tedy zjevné, že Svojsík vychází z Baden – Powellova *Skautingu pro chlapce*. Ovšem knihu nekopíroval, je spíše v čítankovém stylu. Svým větším objemem a větší složitostí textu však není tak čtivá jako kniha Baden – Powellova. Svojsík jí také zamýšlel oslovit dospělé, kdežto Baden – Powell ji adresoval chlapcům.⁶³ Každopádně se Svojsíkova kniha *Základy junáctví* stala základní literaturou českého skautingu.

2.4 Vývoj světového skautingu

Dějiny skautingu se oficiálně započaly prvním skautským táborem v roce 1907. Zatím je to záležitost jen chlapců a Baden – Powell původně ani nechtěl vytvářet organizaci novou, chtěl jen zavést skautskou výchovu do již existujících organizací. Okolnosti si

⁶² Svojsík, A. B.: *Základy junáctví*, str. 600

⁶³ Srov. Šantora, R. a kol.: *Skautské století*, str. 34

však vyžádaly vznik nové organizace. Proto vzniká Boys Scout Association of Great Britain, v roce 1910 pak také dívčí organizace Girls Guides. V té době se již ke skautingu hlásí v Anglii a koloniích 100 000 chlapců a děvčat a hnutí proniká do celého světa. Vždy je trochu modifikováno místní kulturou a tradicemi a vzniká tak pestrá celosvětová skautská rodina. Baden – Powell také rozšiřuje výchovný program pro mladší děti, mládež a také vedoucí.⁶⁴

Roku 1920 se konalo v Londýně první jamboree, tedy celosvětové setkání skautů a skautek. Sešli se skauti ze 34 zemí světa, necelé 2 roky po skončení první světové války, vše se uskutečnilo v míru a přátelství. Právě překlenutí nenávisti má být hlavním smyslem těchto setkání. V roce 1922 se uskutečnilo sčítání skautů, bylo napočítáno přes milion skautů a skautek ve 32 zemích. Další jamboree se koná roku 1924 v Dánsku. Uskutečňuje se také mnoho jiných setkávání na podporu skautské činnosti. V některých zemích však záhy dochází ke komplikacím, jako například v Rusku byl skauting radikálně zrušen.⁶⁵

3. celosvětové jamboree v roce 1929 bylo zároveň oslavou plnoletosti, tedy 21 let skautingu a koná se proto opět v Anglii. Baden – Powell zde skauty ještě více vyzývá k šíření lásky, přátelství a míru.⁶⁶ V tomto roce se již uvádí, že skautská organizace má na celém světě 1 871 316 členů.⁶⁷

Dalším místem celosvětového setkání je Maďarsko v roce 1933. Následující jamboree bylo v Nizozemí roku 1937, Baden – Powell již cítí, že je u konce své životní poutě a se skauty se zde loučí, opět jim připomíná jejich poslání.⁶⁸ V této době dochází k sociální a ekonomické krizi, je velká nezaměstnanost. Tím je Baden – Powell také hluboce zasažen a označuje válku a nezaměstnanost za hlavní metly lidstva. Za zmínku stojí skutečnost, že skauti zřídili několik školících středisek pro nezaměstnané, mohli zde získat odborné dovednosti i teoretické vzdělání.⁶⁹

V září roku 1939 vypukla 2. světová válka, byla obrovským krutým zásahem do života všech a v mnoha zemích způsobila, že byl skauting oficiálně zrušen (včetně Československa). Mnoho skautských vedoucí muselo nastoupit vojenskou službu,

⁶⁴ Srov. *Historie skautingu*, str.10-12

⁶⁵ Srov. tamtéž, str 12-14

⁶⁶ Srov. tamtéž, str. 14

⁶⁷ Srov. Nagy, L., *250 miliónů skautů*, str. 60

⁶⁸ Srov. *Historie skautingu*, str. 14

⁶⁹ Srov. Nagy, L., *250 miliónů skautů*, str. 64 - 65

mladší 16-ti let museli vykonávat civilní službu.⁷⁰

Baden – Powell vyzýval k tomu, aby jamboree bylo setkáním v době míru a ještě těsně před svou smrtí roku 1941 vybízí skauty k tomu, aby se hned jak válka skončí opět setkali na jamboree a usilovali tak o celosvětové obnovení míru a pokoje, o podporu tolerance a snášenlivosti. Skauti toho dostáli a proto se v roce 1947 konalo ve Francii další celosvětové setkání, nazvané „jamboree míru“. Bohužel v mnoha zemích byl po pádu fašismu brzy nastolen komunismus a s tím souvisí další zákazy skautské činnosti. Proto také je následující jamboree 1951 v Rakousku již bez české delegace. O mírovém poselství těchto setkání však svědčí to, že se tohoto jamboree poprvé po válce zúčastnili také němečtí skauti a byli vlídně přijati.⁷¹

Do dnešního dne se uskutečnilo celkem 24 celosvětových jamboree. Účastní se jich delegace skautů ve věku 14 – 18 let zemí z celého světa. Skauti zde prezentují svou zemi, svou kulturu a seznamují se s tradicemi jiných zemí. Jamboree se koná přibližně co 4 roky. Kromě těchto celosvětových setkání se konají například evropská jamboree nebo setkání po internetu či rádiových vlnách a podobně.

V současnosti je na světě přibližně 40 miliónů skautů. Můžeme odhadovat, že kdybychom sečetli všechny členy od začátku existence tohoto hnutí, výsledkem by bylo přibližně 300 miliónů osob. Skauting existuje téměř ve všech státech světa, je jen několik výjimek, kde není – většinou kvůli totalitnímu režimu. Jedná se o Afghánistán, Andorru, Čínu, Kubu, Severní Koreu, Laos a Barmu.

Hlavní mezinárodní skautské organizace jsou WOSM, WAGGGS a ISGF. WOSM (World Organization of The Scout Movement) znamená Světová organizace skautského hnutí. WAGGGS (World Association of Girl Guides and Girl Scouts) je Světová asociace skautek. ISGF (The International Scout and Guide Fellowship) sdružuje dospělé skauty – oldskauty.

2.5 Vývoj českého skautingu

Historie českého skautingu začíná Svojsíkovou návštěvou Anglie a dalších zemí v létě 1911, aby se s touto organizací seznámil. Skautingem byl nadšen a hned zkouší prvky skautské výchovy zavádět u nás. 1. 2. 1912 vydal publikaci *Český skaut* ve které

⁷⁰ Srov. Nagy, L., *250 miliónů skautů*, str. 69

⁷¹ Srov. *Historie skautingu*, str. 14 - 16

zachycuje své dojmy z Anglie a zamýšlí se nad uplatněním skautských myšlenek u nás. O skautingu také uskutečňuje přednášky.⁷²

O letních prázdninách roku 1912 uspořádal Svojsík první český skautský tábor. Pečlivě se na něj připravoval už dlouho dopředu. Zúčastnilo se ho asi 15 chlapců ve věku 11 – 18 let, byli z různých měst a z různých společenských vrstev. Tábor trval 4 týdny. Vraceli se z tábora plni nadšení. Ve stejnou dobu uskutečnily pod vedením Popelky Bibiánové první skautský „tábor“ také dívky. Sice se nejednalo o stanový tábor, spaly pod střechou, ale využívaly v programu skautské prvky. Rovněž se v tomto létě uskutečnil první putovní tábor pod vedením Miloše Seiferta.⁷³

Skautská činnost a propagace se rozšiřuje, což vedlo k tomu, že 15. června 1914 vzniká v Praze samostatný spolek Junák – Český skaut. Skaut se rozšiřuje do dalších českých a moravských měst a také na vesnici. Nadějný rozvoj narušuje 1. světová válka. K zapojení do války jsou vyzváni také skauti, Svojsík tuto situaci řeší příslibem skautské pomoci v oblasti charity, pomoci raněným, invalidům. Spolupracovali s Červeným křížem a Českým srdcem, tím se vyhnuli německému vojenskému výcviku a dalším okolnostem. V poválečném období první republiky byla zřízena skautská pošta a také dalším způsobem sloužili skauti republice.⁷⁴

Pojetí českého skautu se neobešlo bez konfliktů, bylo několik linií, které se postupně osamostatnily – například zálesáci, psohlavci a podobně. Některé stávající skautské organizace se však dohodly a v červnu 1919 tak vzniká Svaz junáků – skautů (od roku 1934 doplněno též „a skautek“). Roku 1923 měl tento Svaz přibližně 26 000 členů a tvořilo jej asi 900 oddílů.⁷⁵

Roku 1920 se malá česká skupinka v čele se Svojsíkem zúčastnila 1. celosvětového jamboree. Postupně se u nás skauting dále rozšiřuje a na další jamboree konaná do 2. světové války již putují početnější delegace.

Tento příznivý a nadějný vývoj však utla další světová válka. Byla zavedena ztřeštěná cenzura. Na skauty byl činěn nátlak, aby vystoupili z mezinárodní skautské organizace a připojili se k Hitlerově mládeži. Skautům byl zabaven jejich majetek (odhaduje se, že hodnota tohoto zabaveného majetku je tehdejších 25 miliónů korun⁷⁶).

⁷² Srov. *Historie skautingu*, str. 20 - 21

⁷³ Srov. Šantora, R. a kol.: *Skautské století*, str. 35

⁷⁴ Srov. *Historie skautingu*, str. 22 - 23

⁷⁵ Srov. tamtéž, str. 24 - 25

⁷⁶ Srov. Šantora, R. a kol.: *Skautské století*, str. 120

V létě roku 1940 němci rozehnali několik skautských táborů a ostatní zakázali. Skautskou činnost považovali za brannou výchovu proti německé říši. 28. října 1940 bylo podepsáno rozhodnutí o zrušení Junáka. Nastala doba tvrdé perzekuce, mnoho skautů se zapojilo do odboje, mnozí emigrovali. Tajně fungovalo několik skautských oddílů. Mnoho skautů bylo nacisty popraveno nebo zemřelo ve věznicích či v koncentračních táborech.⁷⁷

Symbolem skautského fašistického odboje a vůbec zla, které plodí válka se stalo například místo Ivančena v Beskydech pod Lysou horou – nazvala bych ho skautským poutním místem. Jedná se o kamennou mohylu na památku popravených skautů – především se vzpomíná 5 ostravských skautů zapojených do odboje, kteří byli Gestapem zastřeleni koncem dubna 1945 v polském Těšíně. V říjnu 1946 jejich kamarádi vztyčili na Ivančeně dřevěný kříž a umístili vzkaz, aby každý, kdo jde kolem, na jejich památku přiložil kámen. Každý rok se zde kolem svátku sv. Jiří setkávají skauti z celé České republiky a také zahraniční delegace.

Hned po skončení války se opět rozjíždí obnovená činnost českého skautingu. V roce 1947 se na další světové jamboree ve Francii s nadšením vypravila od nás skupina 500 skautů a skautek. Ovšem velmi brzy se začínají objevovat další problémy, tentokrát spojené s komunismem. Junák byl donucen stát se členem Svazu československé mládeže, odmítal se však politicky angažovat. Byl na něj však činěn nátlak a vytvářejí se mezi členy postoje protirežimní, ale též prorežimní. V únoru 1948 komunisté odstranili stávající vedení Junáka a vytvořili si vlastní výbor. Dochází tak k zániku skautské organizace u nás. Junák také ztratil členství v mezinárodním skautském ústředí, jehož podmínkou je nezávislost na jakékoliv politické straně. Výchovu mládeže tak u nás přebírá Pionýr. Skauting byl všude prezentován jako „škůdce“ a nepřítel mládeže naší země. Nastává opět doba soudních procesů, pronásledování, provokací, věznění.⁷⁸

Ke krátkému nadějnému období na obnovu Junáka došlo v letech 1968 – 1970. V souvislosti s Pražským jarem můžeme mluvit také o skautském jaru. Opět začalo v naší zemi fungovat mnoho skautských oddílů, o prázdninách 1968 se konalo několik skautských táborů. Všechny naděje však byly opět potlačeny příchodem sovětské armády 21. srpna 1968 a následnou okupací. Junák ještě chvíli „přežíval“, opět nastává

⁷⁷ Srov. *Historie skautingu*, str. 30 - 34

⁷⁸ Srov. tamtéž, str. 34 - 36

doba velkých politických tlaků a snaha učinit z něj pionýrskou organizaci. Bylo nařízeno ukončení činnosti Junáka. Ještě o prázdninách se podařilo uspořádat mnoho táborů a v září již zasedá likvidační komise. Oficiálně tedy Junák opět ukončuje svou činnost zasláním dopisu ministerstvu vnitra ze dne 15. září 1970. Mnoho lidí se snažilo i nadále o práci s mládeží ve skautském duchu. Nastává opět doba perzekuce, mnoho skautů také emigrovalo a organizovali české oddíly v emigraci.⁷⁹

Toto další bolestné období ukončuje sametová revoluce v listopadu 1989. Hned 2. prosince je vyhlášeno obnovení Junáka, je hned také navázán kontakt s našimi skauty v exilu a také se světovými skautskými ústředími. 28. prosince 1989 byly schváleny stanovy Českého Junáka – svazu skautů a skautek. 19. května 1990 proběhl obnovující sněm Junáka, bylo zvoleno vedení organizace. Následně dochází k začlenění do světových skautských ústředí – 14. 6. 1990 do Světové asociace skautek WAGGGS a 23. 7. 1990 do Světové organizace skautského hnutí WOSM. A také koncem září se naši oldskauti a oldskauti začlenili do světového společenství dospělých skautů a skautek (IFOFSAG). V srpnu 1991 se malá skupinka českých skautů po dlouhé pauze opět účastní světového jamboree, tentokrát v Koreji. A také následujících světových jamboree se již čeští skauti mohou svobodně účastnit. Stáváme se také pořadateli mnoha mezinárodních skautských setkání. Například v roce 1992 se v Praze konala Evropská konference katolických skautů nebo v květnu 1993 se u nás uskutečnil Intercamp, tedy mezinárodní setkání skautů a skautek. A také se svobodně konají národní akce, ať už jsou to třeba valné sněmy nebo například roku 1996 oslava 120. výročí zakladatele českého skautingu, tzv. Svojsíkův rok.⁸⁰

Letos to bude již 30 let od obnovy Junáka u nás. V současnosti se tedy může skauting svobodně rozvíjet, ale i nyní se musí potýkat s jinými překážkami jako je třeba konsumismus, individualismus, přehnaná byrokracie. Jisté problémy také přináší pestrá nabídka volnočasových aktivit, v jejichž světle někteří lidé chápou skauting jako nesmyslný. Pro některé je to jen nějaké hraní, při kterém si člověk neosvojí nějakou viditelnou dovednost. A přitom to základní o co bychom měli usilovat je, snažit se učinit svět lepším. V důsledku takovéhohodo nedocení skautingu trochu poklesl nárůst členů, ale i tak je výsledkem letošní registrace potěšující údaj o 60 522 českých skautech a skautkách a to v 2092 oddílech.

⁷⁹ Srov. *Historie skautingu*, str. 37 - 40

⁸⁰ Srov. *tamtéž*, str. 41 - 46

3 Konkrétní skautská výchovná činnost

V následující kapitole se pokusím popsat konkrétní podobu skautské výchovné činnosti jejímž smyslem má být výchova pro život. Základní skautskou jednotkou je družina, více družin tvoří skautské oddíly. Nejčastěji se tedy pracuje s jednou či více skautskými družinami. Skautské oddíly nejsou uniformní, ale platí zde pravidlo, jaký vedoucí, takový oddíl či družinka. Samozřejmě skautské hodnoty jsou společné, ale každý vedoucí vtiskne své skupině svou tvář podle svých dovedností a zájmů. Některé oddíly se tak zaměřují více na sport, některé na tvořivost, na přírodu a podobně. Může tak docházet k lokálním odlišnostem, což vede k pestrosti a originalitě.

Svou roli samozřejmě také hraje věk, proto existuje členění na mladší skauty ve věku 6 – 11 let, což jsou světlušky a vlčata, na skauty a skautky ve věku 12 – 16 let, rovery a rangers ve věku 17 – 25 let a na oldskauty. Každý věk má své potřeby. Skautská činnost se tedy uskutečňuje jednak ve skupinkách dle věku, ale také napříč generacemi. Jedná se tak o vzájemné obohacování a výchovu. Můžeme říct, že postupně dochází od pozice být vychováván k pozici vychovávat druhé a tím také sám sebe. Jedná se tak o celoživotní proces a to právě skrze získávání zkušeností.

3.1 Pravidelné schůzky

Základní událostí jsou skautské schůzky. Jedná se o setkávání družiny, někdy také více družin, pravidelně každý týden. Každá družina má mít svého rádce. V této jednotce se členové učí spolupráci, soudržnosti, ale také zvládat prohru či zklamání. Schůzky se konají v klubovně a v okolí, vedou k vytvoření vztahu k danému místu a snaze o něj pečovat.

Družiny si také mnohdy vedou své kroniky, což vede ke zpětné vazbě a s postupem času se stává taková kronika stále cennějším pokladem. Je pak velmi zajímavé si přečíst zápis ze schůzky v kronice z dob před mnoha lety.

Jako příklad uvádím zápis ze schůzky družiny Sov, která se konala jako poslední po třetím zákazu Junáka:

„Bylo to 14. září 1970. Sešly jsme se jako vždy vesele, v naší klubovně. Veselost se však brzy začla ztrácet. Usedly jsme na svá obvyklá místa, která si na nás již zvykla. Začala jsem vzpomínat, jak jsem před dvěma lety vstoupila do junáka a dostala jsem nás, družinu Sov. Pak pomohla vzpomínat děvčata i Jiřka na tábory prožité v údolí Moravice,...

...Slibily jsme věrnost junáku, ale vím, že bychom ji dodržely i bez slibu. Pevně všichni věříme, že činnost junáka bude zakrátko obnovena. Pak se vrátíme k práci, kterou jsme započaly. Nebude-li 5 let junák obnoven, sejdeme se (družina Sov) u mne, Ohnivce, 25. 12. 1975 na Čajkovského č.12, v Opavě. Smutnou schůzku bylo třeba ukončit. Ač nám náčelník Plajner radil přestoupit do Pionýru, my zatím nepřestoupíme. Dokud nebudeme muset. Zůstaneme jen junáky a ne pionýry.“⁸¹

Tento úryvek dává tušit, jak moc pro děvčata znamenalo, že tvoří svou skautskou družinku. Měly své společné místo, společné zážitky. Vždy se také snažily být veselé, ovšem nastalá vážná situace je vede ke konfrontaci s tvrdou realitou a tedy k tomu, že se věrně skautské myšlence, rozhodují opravdu pro ukončení činnosti. Toto rozhodnutí ještě více umocňuje pocit sounáležitosti, i když to znamená, že již nebudou sdílet společné chvíle, ale naopak odloučení.

Družinový systém napomáhá utváření vazeb. Společné chvíle, zážitky, to vše je důležité pro sounáležitost. Každá družinka má něco „svého“, například si volí svůj název, na kterém se členové spolu domlouvají. Tento název je nějak charakterizuje. Mnohdy jsou po vzoru známých hrdinů například knih Jaroslava Foglára nebo jiných: Bobři, Svišti, Rychlé šípy, Veverky, Sovy nebo třeba Sasanky.

Schůzka by měla mít logické řazení bodů programu, důležité je střídat živější a klidnější činnosti. Není samozřejmě pevně daná struktura. Ale především u mladších členů napomáhá, když vědí jaký bod programu bude následovat. Taková struktura pak může vypadat například takto:

- úvodní rituál: může to být nástup nebo třeba pokřik. Takový družinový pokřik je opět společným nápadem, něco o družině vypovídá a může to být třeba i humor, který do toho vloží. (Např.: *„My jsme holky čiperky, jmenujem se Veverky!“* „*Jmenujem se Bobři, protože jsme dobří!*“). Smyslem tohoto úvodního rituálu je, aby si všichni

⁸¹ Junák 1. dívčí oddíl Opava – kronika oddílu

uvědomili, že schůzka začíná a začali se na ni soustředit.

- organizační záležitosti: zde je prostor si říct např. o konání nejbližších akcí, o programu dnešní schůzky. Dále je možné navázat na minulou schůzku připomenutím a přečtením zápisu v kronice. Kronika může být putovní, členové družinky si ji tedy postupně střídají. Kdo ji má, je zodpovědný za to, aby ji na další schůzku přinesl a aby podle možností udělal alespoň stručný zápis. Učí se tak formulovat zpětnou vazbu.

- pohybová hra – zde jde o to, aby se děti vybouřily a mohly se pak soustředit na další program. Vděčná je například hra na honičku a její obměny. Zde je tedy smyslem rozproudít krev, lze se však také už nějak dotknout hlavního tématu. Dnes budou hlavním tématem například dobré skutky. Obměněná honička pak může mít tuto podobu: jeden se snaží pochyťat všechny plácnutím. Můžou se však osvobodit a to tak, že se určí jakou výpovědí je možné zachraňovat – například, jak můžeme doma dělat dobré skutky. Osvoboditel musí říct osvobozenému nějaký dobrý skutek, ten to musí říct někomu dalšímu. Teprve když to řekne tato třetí osoba nahlas a ještě tento dobrý skutek nebyl zmiňován, dochází k osvobození. Formou hry se tedy děti snaží pomáhat ostatním členům družinky a také se zamýšlejí nad formou pomoci doma.

- hlavní téma – po pohybové hře by měli být všichni schopni se soustředit na hlavní téma, přijímat nové informace. Zde můžeme zařadit to, co se chceme dnes naučit nebo prohloubit dovednosti, vědomosti. Jako příklad tedy využijí téma „dobrý skutek“. Popovídáme si o skautském požadavku – splnit každý den alespoň jeden dobrý skutek. Zamyslíme se nad tím, jak tedy mohou pomoci doma a zda se jim to daří nebo v čem mívají problém. Tyto dobré skutky si mohou zkusit zachytit pomocí komiksu nebo plakátu. Děti by to mělo vést k zamyšlení, jak mohou být užitečné. Nápady a postřehy druhých je mohou vést a motivovat k pomoci různým způsobem. Zařadila bych zde také osvojení dovednosti uvázání uzlu dobrého skutku, což napomůže dynamice činnosti. Tento uzel má být připomínkou plnění dobrých skutků.

- hra – nyní můžeme zařadit nějakou delší hru, kterou si například procvičíme vědomosti či dovednosti z minula. Řekněme, že jsme minule zkoušeli šifry. Hra tedy může spočívat v luštění šifry, ke které je třeba nejprve vyhledat klíč. (Zašifrováno může být třeba nějaké poselství, třeba opět související s dobrými skutky, například citát Badena – Powella: „*Skaut sám aktivně vykonává dobro, nestačí jen dělat nic*

špatného“⁸².)

- úklid klubovny – děti by se měly naučit také pečovat o svou klubovnu, součástí by měl být tedy také její úklid. Může to být třeba formou společné práce, služeb nebo třeba losování, co kdo při úklidu udělá. Děti se tak učí pečovat celkově o prostředí, kde se nacházejí a třeba už i v průběhu schůzky dbát na udržování pořádku.

- závěrečný rituál – na konec je možné schůzku ohodnotit, například ústně nebo třeba pomocí „smajlíků“ a podobně. Je zde také prostor k bodování. Zakončit schůzku můžeme opět pokřikem nebo třeba stiskem levice.

3.2 Skautské výpravy

Pro skauting je také velmi podstatné být ve spojení s přírodou: „*Pobyt v přírodě je skutečným cílem skautingu a klíčem k jeho úspěchu*“.⁸³ Obzvláště lidé ve městě žijí v prostředí příliš vzdáleném tomuto přirozenému prostředí, ale už i děti na vesnici si moc na čerstvém vzduchu nehrají. Je proto žádoucí být při skautských akcích co nejvíce v přírodě a to nejen kvůli zdraví fyzickému, ale také duševnímu. Jak je formulováno ve Stanovách Junáka: „*Pro skauting je příroda nejen nejpřirozenějším výchovným prostředím; je i předmětem zájmu, péče a ochrany; stejně, jako je zdrojem citového a duchovního rozvoje.*“⁸⁴

Dalšími častějšími skautskými akcemi tedy mohou být výpravy. Půldenní akce se označuje jako vycházka, celodenní jako výlet a dvoudenní – tedy i s přespáváním jako výprava. V praxi se však většinou používá pro všechny tyto typy označení výprava. Četnost takových výprav je různá. Jsou oddíly, které chodí na výpravu každý druhý týden, jiné třeba jednou za měsíc a podobně. Podstatné ovšem je, že tato událost skýtá velké výchovné možnosti.

Takové výpravě musí samozřejmě předcházet příprava. Družina či oddíl se domluví, kam na výpravu půjdou a rozdělí si úkoly, kdo co zajistí – naplánování programu, výběr a nákup jídla, zajištění dalších potřeb, zjištění dopravního spojení a podobně. Rozvíjí se tedy schopnost domluvit se, samostatnost, zodpovědnost, kreativita.

Všechno samozřejmě můžeme naplánovat, jen počasí neovlivníme. Můžeme ho

⁸² Baden – Powell, R.: *Na pomoc skautským vůdcům*, str. 55

⁸³ Tamtéž, str. 43

⁸⁴ *Stanovy Junáka*, hlava 2/(9), str. 4

pouze předvídat podle ročního období. Skautská výchova však má také vést k překonávání sebe sama, vlastního pohodlí, učení se disciplíně. K tomu určitě napomáhá i takové brzké vstávání v jinak volný den a účast i v nevlídném počasí.

Program pak může vypadat například takto:

- Přeprava hromadnou dopravou – tento čas je vhodné také vyplnit nějakou aktivitou. Může to být luštění hlavolamu, pozorování okolí nebo signalizace morseovky mrkáním nebo jiným signálem, což je možné i v plném autobusu a bez vyrušování ostatních cestujících. I tato jízda dopravním prostředkem by měla vychovávat k ohleduplnosti, sebeovládání, ke snaze dělat čest svému hnutí.
- Putování k cíli výpravy – putování přírodou je skvělou příležitostí k jejímu pozorování, k práci s mapou, orientaci v terénu, k různým hrám a zkouškám tělesné zdatnosti. Například si můžeme cestou všimnout stromů a určovat je, doplňovat si herbář. Ovšem za všech okolností bychom se měli snažit chovat se k přírodě citlivě.
- Cíl cesty – cílem může být například nějaký kopec, přírodní zajímavost a podobně. Zvolím například pramen řeky, která protéká naší obcí. Je velmi zajímavé sledovat, jak se tok proti proudu stále zmenšuje až nakonec vyvěrá jen jako tenký pramínek někde ze skály. Vede to k zamyšlení nad krásou přírody, nad její dokonalostí a také fungování bez pomoci člověka a zároveň uvědomění si, jak je na ní člověk závislý. Místo bychom si měli také nějak „prožít“, nabízí se osvěžení vodou ze studánky a třeba také stavba loďky a její vyslání se vzkazem symbolicky až do místa, kde se vlévá do moře.
- Vaření v přírodě – velkým zážitkem je společné vaření v přírodě. Důležité je vybrat bezpečné místo pro rozdělání ohně, připravit ohniště, dřevo, pak samozřejmě i samotné jídlo a pak i úklid a zabezpečení. Vyžaduje to tedy zapojení, spolupráci všech, zodpovědnost. Je to velká událost na kterou se často vzpomíná.
- Plnění stezek, odborek a další hry – po obědě je jistě žádoucí zařadit nějakou klidovou činnost, například odhad výšky stromů, odhad vzdálenosti, pozorování zvěře nebo třeba určování rostlin. Po klidnější aktivitě se může zařadit zase nějaká pohybová. Les je úžasné místo, kde je možné hrát spoustu her – mohou to být různé závody v terénu, opičí dráhy, přelézání, šplh. Je při tom samozřejmě třeba myslet na bezpečnost účastníků a také ohleduplnost k přírodě.

- Cesta domů – při cestě zpět je jistě prostor také pro různé hry a také pro zpětnou vazbu, zamyšlení nad tím, co se povedlo a co by bylo potřeba příště zlepšit, či udělat jinak. Mnohdy se nejvíce vzpomíná na nesnáze, které bylo nutno překonávat, ale které byly velkou lekcí, protože si ji skupinka prožila na vlastní kůži.

Pro příklad uvádím ukázkou ze zápisu z jedné výpravy družiny skautek na jaře roku 1968:

„Odcházíme přes vesnici, hlaholí naše písně. Kousek jdeme po silnici, pak polní cestou, pak necestou a pak se prodíráme křovím směrem na Pocheň. V útulném místečku, kde je dostatek chrastí, opékáme buřty, chleby, vejce natvrdo, jablka – co se dá. Posilnění jdeme ke zřícenině Vartnova. Vidíme první pozdravy jara – podběl, podléšky, jaterníky, lýkovec, sasanky...

...Sestry Schwarzovy mají na nohou nové pionýrky a starší má již pořádné puchýře. Nohy jí ošetřuji a půjčuji jí své pohorky, sama oblékám její boty...

...Cestou si vyměňují boty se s. Miladou, musíme častěji odpočívat, sestry Schwarzovy, tiché dívky, dnes s námi poprvé na vycházce se drží statečně. Přicházíme k cíli – šafrány jsou tu, je jich tu jak naseto, nejsou však ještě úplně rozvinuty. Cesta a naše oběť nebyla marná.

Pepouš na zpáteční cestě k Brumovicím pomáhá a dělá dromedára. Poslední úsek cesty dostává nešťastné pionýrky Ohnivec, který má nohu o 1 číslo větší než jsou pionýrky.

Přicházíme k Brumovicím, v dálce nám ujíždí druhý vlak, 4 páry zničených nohou zásluhou 1 páru zlepšené výroby pionýrek šlapou z posledního. Přesto je nálada dobrá a před nádražím se našlo ještě dostatek sil na vyvolávanou s míčem.

Do Opavy přijíždíme v 18.09 hod., utrmácení, rozbolavění, ale spokojení.“⁸⁵

Tato výprava byla jistě dosti namáhavá, ale přece všechno šly skautky za vytyčeným cílem a vrátily se s mnoha zážitky, spokojené. Jistě to také prohloubilo jejich vztahy, vyzkoušely si rozhodování v (do jisté míry) krizové situaci a vedlo je to k překonání sebe sama. Řekla bych, že se toho zhostily s humorem.

⁸⁵ Junák 1. dívčí oddíl Opava – kronika oddílu

3.3 Skautské tábory

Skautský tábor je příležitostí pro velmi intenzivní působení skautské výchovy. Samozřejmě, že se při schůzce či výpravě vytvářejí vztahy, skautské dovednosti a tak dále. Vydržet však třeba dva týdny na skautském táboře v každém počasí, to už vyžaduje opravdu skautského ducha.

Za skautský tábor je považován ten, který si jeho účastníci svépomocí postavili na zelené louce a snaží se, co nejvíce žít v sepětí s přírodou – tedy bez použití elektřiny a dalších technických vymožeností. Ideálně tedy i bez mobilních telefonů, což však je čím dál větší problém. Táboření by mělo být ohleduplné k životnímu prostředí. Samozřejmě, že po rozebrání tábora bude vždy vidět, že se zde tábořilo. Ovšem udusaná tráva znova naroste, vykopané jámy se zahrabou, ale znečištěné prostředí a třeba posekaná kůra živých stromů již není stopou skautů, ale „takytáborníků“.

Na takovém skautském táboře jsou všichni na jedné lodi, každý tedy nese svůj díl zodpovědnosti. Ať už je to při práci nebo při hrách. Vyžaduje to disciplínu, spolupráci, toleranci, zodpovědnost. Ovšem odměnou je mnoho nezapomenutelných zážitků a opravdových přátelství. Když například místo chystání táborového ohně budu lenořit, výsledkem bude večer bez táboráku a zkažená nálada. Když však budu svědomitě plnit zadaný úkol, výsledkem budou krásné chvíle u táborového ohně. Je zde tedy mnoho příležitostí pro budování a prohlubování vztahů, pro učení se řešit různé konflikty, nepříjemné situace, překonávat překážky, sebe sama. Je to také příležitost všimání si řádu přírody, budování respektu k ní, uvědomění si, že člověk je její součástí a má k ní přistupovat ohleduplně a s pokorou.

Táborový denní řád tedy má mít také pravidla, která napomáhají docílit úspěšnému fungování. Měly by se v něm střídát pracovní aktivity, hry, ale také chvíle volna a odpočinku. Může vypadat následovně:

tabulka č.5. Táborový denní řád

7:00 - budíček	13:00 - oběd
7:10 - rozcvička	13:30 - odpolední klid
7:30 - snídaně	14:30 - etapová hra
8:00 - úklid stanů a ranní hygiena	16:00 - svačina
8:30 - ranní nástup	16:15 - odpolední program
8:45 - kontrola stanů	18:30 - večere
9:00 - práce v táboře	19:00 - večerní nástup
10:30 - svačina	19:30 - večerní hygiena
10:45 - dopolední program	20:00 - večerní program
	21:30 - večerka

Skautský tábor obnáší také cyklické střídání nočních hlídek, služeb v kuchyni, táborových prací a třeba také vedení táborové kroniky. To vše posiluje vědomí potřebnosti každého člena ve skupince a také v celém táborovém komplexu.

Významnou součástí jsou také táborové etapové hry, které jsou velkou motivací a umožňují hravou formou osvojení různých dovedností, zkušeností. Další velkou motivací je plnění bobříků, různých odborek nebo třeba tří orlích per. To vše činí tábor událostí dobrodružnou a nezapomenutelnou a z pohledu etiky je velkou příležitostí rozvíjet schopnost si pomáhat, vytvářet, prohlubovat přátelství, atd.

Pro dokreslení představy o nezapomenutelných zážitcích uvádím úryvek z táborového deníku Jana Zábrany ze dne 9. 8. 1947:

„Dnes večer jsme konali slib. Kuna vše připravil tak dobře, že skutečně jsem ještě tak krásný slib neviděl. Všichni hoši byli připraveni, umyti, přezkoušeni z prvního stupně, znalosti slibové formule atd. S Joem jsme nacvičili několik písniček, obřad Gilwellského kruhu atd. Potom jsme odešli na chvíli do stanů. Ode mne slib dělal Kostříž, Urban, Pek a Čech. Přimlouval jsem se za Kečubika, ale ten je „kůže líná“ a vzteklá, takže Kuna nedovolil. Snad příští týden.

Potom jsme my, kdož přímo slib nedělali, zahájili táborák a já jsm došel pro ty, kdož se chystali ke slibu. Přivedl jsem je k ohni, dal pozor a hlásil: „Bratře vedoucí, přivádím tyto nováčky. Prosím, přijmi jejich slib.“ Potom každý hoch přistoupil k vlajce, odříkal formuli, Kuna jej políbil a všichni mu podali ruce. Po několika zpěvech byl konec. Dojem byl krásný.“⁸⁶

3.4 Skautské stezky

Skautské činnosti napomáhají tzv. stezky. Zahrnují aktivity a úkoly z různých okruhů a oblastí a umožňují tak vyváženost, všestrannost, osobní i kolektivní růst, směřují výchovnou činnost. Měly by být jistě podkladem pro plánování programu. Stezka má funkci jednak průvodce a jednak je vizitkou každého. Splnění určitého stupně je například podmínkou pro skládání slibu nebo třeba pro možnost plnění dalšího stupně,

⁸⁶ Zábrana, J.: *Náruč plná vřesu*, str. 20

stezka je tedy také motivací.⁸⁷

Před více než 10 lety byly vytvořeny nové stezky a v současné době jsou úspěšně zavedeny snad všude v naší zemi. Stezky jsou rozděleny podle věku a u dětí v mladším školním věku také podle pohlaví.

Dítě, které přichází do oddílu v období mladšího školního věku, plní nejprve nováčkovskou zkoušku, po jejím úspěšném zvládnutí skládá slib světlušek či vlčat a následně plní další stupně, které jsou pro tento věk 3. Vlčata a světlušky mají rozdílnou stezku nováčka a dalších stupňů. Jde o to, že každý ji má postavenou na jiném příběhu. Pro vlčata je to příběh o Mauglím a pro světlušky příběh o Lucince a kouzelné lucerně.

V 11 letech dítě opět absolvuje opět nováčkovskou zkoušku – tentokrát však již pro skauty a skautky (zde je již pro obě pohlaví jednotná). Opět po úspěšném absolvování je možno skládat slib – tentokrát již skautský. Dále pak plní skauti a skautky 4 stupně skautské stezky – ty jsou postaveny jako cesta země, vody, vzduchu a ohně.

Nový program – stezky – je postaven na kompetencích, konkrétně tak rozpracovává poslání skautingu. Stezky jsou rozděleny do 6 oblastí - *Co umím a znám, Kdo jsem, Můj kamarád, Můj domov, Svět okolo nás, Příroda kolem nás*. Tyto oblasti se dále dělí na body stezky. Například v případě oblasti *Kdo jsem* jsou to body: *Já a můj život, Moje svědomí, Osobní rozvoj*.

Pro představu například bod *Moje svědomí* „*uvádí do života podle skautského slibu a zákona a rozvoji charakteru, a tak směřuje k životu skutečné službě Pravdě*“.⁸⁸ Konkrétní úkoly jsou pak samozřejmě uzpůsobeny věku dítěte. Vlčata a světlušky mají u toho bodu v 1. stupni např. úkol: „*Velká světluška a šestka mi potvrdí, že se snažím všechny hry se šestkou i mimo ni hrát podle pravidel*“.⁸⁹ Skauti a skautky mají například za úkol ve svém 1. stupni: „*Alespoň ve třech situacích, na které se pamatuji a o kterých dovedu vyprávět, dokážu uznat před ostatními chybu a najít v ní poučení pro příště*“.⁹⁰

⁸⁷ Srov. *Metodika*, str. 48

⁸⁸ *Jak pracovat se stezkou*, str. 23

⁸⁹ *Hvězdná lucerna – 1. stupeň cestičky světlušek*, str. 21

⁹⁰ *Cesta země – 1. stupeň skautské stezky*, str. 30

3.5 Mimořádné akce

Existuje mnoho dalších akcí, různých setkávání a výchovného působení, které vedou napříč naší zemí, Evropou nebo i celým světem. Některé se konají již tradičně řadu let, mají svou periodicitu, pro svůj rozměr je však označuji jako mimořádné. Pokusím se jich několik představit.

3.5.1 Výstup na Ivančenu

Mnoho skautů z celé naší země a také ze zahraničí již zavítalo do Beskyd na místo zvané Ivančena. Již více než před 70 lety se začala utvářet historie tohoto, do té doby neznámého místa, kousek pod Lysou horou. Velmi smutná událost je důvodem vzniku mohyly na Ivančeně a je symbolem nesouhlasu s totalitním režimem, symbolem odvahy a statečnosti.

Za 2. světové války vznikla v Ostravě a okolí protinacistická skupina, jejíž členy bylo také mnoho skautů. Využívali trojkový systém, tedy každý znal jen svůj a sousední články řetězu. Získávali informace o pohybu, počtu a umístění německých jednotek, shromažďovali potřebné věci pro partyzány, ukrývali hledané osoby. Měli v plánu obsadit důležitá místa ve městě. Také měli posílit řady partyzánů při závěrečných bojích. Proto byla potřeba získat více zbraní, jejich shánění je však dovedlo ke kontaktu s lidmi spolupracujícími s gestapem. Nastalo tak na sklonku války k velkému zatýkání mnoha členů „Slezského junáckého odboje“, zatčení byli krutě mučeni a koncem dubna 1945 v polském Těšíně na židovském hřbitově popraveni – byli zastřeleni ránou do týla. Po válce byla jejich těla exhumována z hromadných hrobů. Až zde jejich blízcí při identifikaci zjistili, co se s nimi stalo... Následoval pohřeb se všemi skautskými počtami.⁹¹

Mezi zavražděnými byla také pětice ostravských skautů z oddílu „Třicítka“. Jejich kamarádi založili v říjnu 1946 na místě zvaném Ivančena pod Lysou horou kamennou mohyly na jejich počest. Vztyčili zde dřevěný kříž, položili kameny a vzkaz, ať každý, kdo jde kolem přiloží kámen. Je to místo kudy společně chodívali při výpravách a také tudy vedly stezky odboje. Ivančena se tak stala pojmem, symbolizuje odvalu a statečnost, věrnost skautskému slibu. Stala se brzy cílem výprav nejen skautů, ale také turistických oddílů a trampů, těm také patří dík za udržování v době zákazu Junáka

⁹¹ Srov. Borák, M.: *Ivančena – kamenné svědectví hrdinství a odvahy*, str. 29 - 32

a v podstatě i nemožnosti na Ivančenu chodit. Malé množství kamenů se za těch 70 let rozrostlo do neuvěřitelných rozměrů. Mohyla je tak němým svědectvím lidské krutosti na straně jedné, zároveň však také dokládá přátelství, hodnotu lidského života, svobody. Každoročně se zde kolem svátku sv. Jiří scházejí skauti nejen z okolí, ale z celé České republiky a také sousedních zemí. Můžeme to nazvat skautskou poutí. Koná se mše sv. pod širým nebem a slavnostní nástup. Je to příležitost setkání skautů všech generací, příležitostí k zamyšlení nad darem života a také darem být skaut.

3.5.2 Betlémské světlo

Již 30 let má tradice slavnostního rozsvěcování světla v Betlémě na místě narození Pána Ježíše a jeho rozvoz napříč Evropou a také do Ameriky. Poselstvím této akce je mír a pokoj, který máme mít v srdci a předávat jej druhým. V dnešní době konzumismu, kdy je doba adventu a Vánoc prožívána hekticky a příliš materialisticky, by mělo vést toto světýlko k zamyšlení nad duchovním smyslem tohoto období. Mělo by nás přivést do Betléma, k místu kde se zrodila Spása, tedy přivést nás k tomu, že pravé světlo je Kristus.

Betlémské světlo se tedy zažihá začátkem prosince v betlémské jeskyni, vždy je vybráno nějaké dítě, které má za úkol přímo v jeskyni Božího narození zapálit svíci. Odtud putuje světlo v rukou skautů v podobě žhavých uhlíků ve speciálním kontejneru letecky do Evropy a Ameriky, do naší země se pak dostává již vlakem a to z Vídně a Lince. Následně pak je rozváženo spoji po hlavních tratích. Je vždy zvěřejněn rozpis jízdních řádů vlaků po naší zemi, které je budou převážet. Na nádražích čekají skautské delegace ze spádových oblastí a tak se tento plamínek dostává snad do každého kouta naší vlasti.

Možností jak světýlko uvést do své lokality je spousta. V mnoha farnostech je zvykem je slavnostně přinášet při mši svaté do kostela a umožnit pak lidem si jej vzít domů. Jedná se o velice slavnostní a radostnou a mnohde již také očekávanou událost. Například skauti přicházejí se vší parádou v kroji v průvodu na začátku mše svaté na 4. adventní neděli a zapalují svíce na adventním věnci, přednesou pozdrav a poselství betlémského světla. Pro mnohé skauty je to taky kontakt s tímto místem a společenstvím, i když sem jinak nechodí.

Dalším způsobem je rozdávaní světla například na náměstí, v ulicích. Skauti tak

mívají stánek s betlémským světlem a kolemjdoucím jej nabízejí (jsou vybaveni nejčastěji čajovými svíčkami a sklenicemi) spolu s doprovodnými materiály nebo různými dárečky a hlavně s přáním pokoje a míru. Touto formou se s betlémským světlem setkává opravdu široká veřejnost.

Někde je také zvykem nosit betlémské světlo starým, nemocným nebo třeba opuštěným lidem. Tento plamínek tak zahřívá teplem radosti z daru a darování. Umožňuje navštívit a být navštíven. Probouzí vnímavost ke svému okolí. Člověk se zamýšlí nad starostmi těch druhých a pomocí světýlka má možnost projevit zájem o ně a překonat bariéru.

U nás máme také internetové stránky této iniciativy (www.betlemskesvetlo.cz), kde je možnost zjistit mnoho informací, přečíst si různé články v médiích z aktuálního ročníku a také v archívu. Jsou zde fotografie a další zajímavosti.

Betlémské světlo napomáhá setkávání lidí, vytváření vztahů, jít proti proudu a v dnešní uspěchané době se pozastavit a zamyslet. Zamyslet se nad tím, co je v životě opravdu důležité, nad obrovskou cenou míru.

3.5.3 Postavme školu v Africe

Skautské myšlenky je vlastní také angažovanost v charitativní oblasti. Skauti se tedy zapojují do nejrůznějších akcí pomoci bližním. Jedním ze skautských projektů je akce nazvaná „Postavme školu v Africe“. Smysl této aktivity by se dal vyjádřit příslovím: *„Dej člověku rybu a nasytíš ho na jeden den, nauč jej lovit ryby a nasytíš ho na celý život.“* Jedná se tedy o veřejnou sbírku, jejíž výtěžek je určen na stavbu škol, vybavení, pomůcky a další a to právě v Africe v Etiopii, která je považována za jednu nejchudších zemí na světě. Snahou je umožnit dětem z problematických oblastí získat vzdělání a tím také šanci na zlepšení životních podmínek. Snahou je tedy pomoci místním lidem, aby se postavili na vlastní nohy. Například bývá u školy vybudován vrt a upravují se pozemky pro pěstování zemědělských plodin. Ty zde mají pěstovat místní obyvatelé. Dále se zřizují také internáty, aby škola byla přístupná rovněž dětem ze vzdálenějších míst. A samozřejmě další potřebné zázemí.

Projekt se uskutečňuje za spolupráce dvou hlavních partnerů – Člověk v tísni a Skaut, podílí se také mnoho dalších vedlejších partnerů. Sběrka se u nás koná již 15 let během měsíce října. Přispět lze také celoročně například dárcovskou SMS. Uskutečňuje

se také mnoho doprovodných programů – koncerty, výstavy, soutěže, kde je také možnost přispět na tento úmysl. Skauti také navštěvují školy, kde dětem tento projekt přibližují a žáci mají možnost také podle svých možností přispět. Děti jsou tak konfrontovány se situací afrických dětí, které školy buď vůbec nemají, nebo se jedná jen o jednoduché přístřešky chránící před sluncem, ale před deštěm takřka vůbec. Nebo je cesta do školy kvůli vzdálenosti příliš náročná a mnohdy také nebezpečná. Do školy by však africké děti chodily rády, mají tak naději na zlepšení životních podmínek. Setkání s touto realitou by našim dětem mělo napomoci vnímat potřeby druhých, snažit se podle svých možností pomoci. Také je to jistě impuls k tomu, aby člověk byl vděčný a spokojený s tím, co má a nebral to jako samozřejmost.

Projekt má také své webové stránky (www.skolavafrice.cz), kde je možnost zjistit, kde aktuálně se škola staví a různé další informace a aktuality. Je zde také mnoho fotografií. Na kontě projektu jsou za těch 15 let již dvě desítky škol v Etiopii a u nás je díky tomu, doufejme, více uvědomělých a spokojenějších lidí.

3.5.4 Mezinárodní setkávání

Velmi přínosná jsou také různá mezinárodní setkávání. Již jsem se zmiňovala o jamboree, které má mnoho variant. Může být celosvětové, evropské, po radiových vlnách či internetu a je mnoho dalších možností. Skauti si také mezi sebou po celém světě dopisují. Konají se také různé výměnné pobyty – například účast na skautském táboře v cizí zemi. Existuje také mnoho skautských základen v nejrůznějších turisticky atraktivních místech, kde je možné strávit například rok jako dobrovolník, pomáhat zde se vším od programu přes vaření až po úklid. Získat tak mnoho zkušeností, poznat mnoho dalších skautů, naučit se jazyk a tak dále.

Vzhledem k tomu, že jsem z polsko – česko – slovenského pohraničí, připadá mi také velmi zajímavá spolupráce těchto tří zemí. Jedná se o pořádání společných akcí, výměnné pobyty, různé návštěvy, spolupráci obcí, při které skauti a harceři také pomáhají. Díky tomu se spolu setkávají lidé, kteří sice mluví různými jazyky - česky, slovensky, polsky, ale díky podobnosti těchto jazyků a díky sdílení společné skautské myšlenky nemají problém si rozumět. Navzájem poznáváme odlišnosti i to, co máme společné. Vytváření vztahu ke konkrétním lidem člověku napomáhá překlenout, ať už současné, či historickopolitické konflikty. Například společné posezení u táborového

ohně je ve srovnání s různými diplomatickými jednáními mnohem efektivnější.

Zajímavá je například zmínka o společné diskuzi o rituálech spojených s táborovými ohni v časopise *Skautský svět*. U nás je pod vlivem woodcraftu poměrně běžná tradice zapalování slavnostního táborového ohně pomocí loučí ze čtyř světových stran (ve jménu pravdy, lásky, odvahy a krásy). Tato praxe není v Polsku příliš sdílena a naopak si považují svůj zvyk zapalovat táborový oheň na jednu jedinou sirku. Také se zde hovoří o potřebnosti spolupráce a užšího kontaktu s mladšími skauty. Je to velká výzva a velké téma pro obě strany.⁹²

Ze společných vyprávění se seznamujeme se skautskou historií a můžeme ji srovnávat. Zajímavý je vznik skautingu – u nás je zakladatelem učitel A. B. Svojsík, který se o skautingu zajímal z pozice vychovatele. Kdežto v Polsku založil skauting voják Andrzej Malkowski, který za opakovanou nedochvilnost dostal trest – přeložit knihu *Scouting for boys* od R. Badena – Powella. Kniha ho však velmi nadchla a přivedla k zájmu o skauting a jeho šíření, například založil časopis *Skaut*, který se stal hodně populární. Polský skauting je také spojen s vlastenectvím a takřka polomilitární. Kdežto ten náš je hodně ovlivněn zálesáctvím a turistikou. Za 2. světové války skauting v Polsku také zakázán. Skauti se angažuje se v odbojové činnosti, hodně hlídkovali, informovali, roznášeli poštu. Od 15 do 17 let se učili bojovat. Starší skauti se stali vojáky, byli tedy připraveni bojovat za vlast, nebyli však pod armádou, ale samostatní. Uskutečňovali sabotážní akce proti nacistům. Skautky se věnovaly zdravotnictví a komunikaci.

Po válce byl v Polsku stejně jako u nás skaut obnoven, vzniklo mnoho oddílů, avšak následný nástup komunismu vše opět narušil. Byla zakázána skautská literatura. Do skautu se mohlo chodit jen do 15 let, pak sníženo na 14 let. Všichni vedoucí byli propuštěni a nahrazeni novými (u nás bylo omezení skautských vedoucí – pouze do 25 let). Začalo také velké očerňování skautů na veřejnosti. U nás byl skauting označen za škůdce a nepřítele státu, v Polsku dochází k veřejným prohlášením, že se jedná o návrat ke „křováckému“ způsobu života a naprosté zpátečnictví, ke kterému vede výchova v přírodě. Skauti byli považováni za spolupracovníky s Američany, připravující se na další světovou válku. Byly také snahy přejmenovat skauty - harcerze na pionýry, což se však neujalo. Nadále se tedy používá označení „harcerze“, což však komplikuje

⁹² Srov. JANOVOV, S. *Přátelé ze srdce Evropy*. In *Skautský svět – magazín pro skauty a jejich příznivce*, září – říjen 2011, ročník 49, str. 26 – 27.

identifikaci, kteří jsou ti prorežimní a kteří věrni původní myšlence.

V roce 1979 navštívil Polsko papež Jan Pavel II., což skautům dodalo odvahu a mnoho se jich podílelo na organizaci této návštěvy. Velmi je to povzbudilo a roku 1980 začínají stávky a snahy obnovit skauting podle původní myšlenky. Naděje však ukončilo zavedení válečného stavu 13. 12. 1981 Wojciechem Jaruzelskim, mnoho skautských vedoucích bylo internováno a tradiční skauting byl opět zakázán. Po válečném stavu byl zaveden stav výjimečný a nadále je země sužována nedostatkem i základních surovin a různými omezeními. V roce 1989 však i v Polsku padl komunistický režim a tak máme s Polskem společné výročí 30 let od obnovení skautingu již ve svobodné zemi a již dle původních skautských myšlenek. Tato dramatická skautská historie nás spojuje a také značně poučuje.

4 Příběhy o pravdě a odvaze

Nedávno jsme oslavili 100 let existence skautské organizace. Za toto období muselo mnoho skautů čelit kritickým situacím střetu skautské myšlenky s totalitním režimem či jinými přečiny proti lidskosti. Je neuvěřitelné jaké krutosti je člověk schopen a zároveň je také neuvěřitelné a obdivuhodné, co všechno je schopen člověk vydržet a přesto se snaží dělat vše pro podporu lidské důstojnosti. V následující kapitole bych chtěla na několika konkrétních příbězích demonstrovat tuto statečnost a věrnost Pravdě a Lásce v každé době.

4.1 Příběh Lumíra Jedličky

Lumír Jedlička se narodil 11. 6. 1914. Od roku 1926 byl členem skautského oddílu v Ostravě, časem zde byl vedoucím. Stal se učitelem a působil jako výpomocný učitel na několika školách, například v Ostravě, v Místku. Po začátku 2. světové války odešel do Kozlovic, kde pak dlouhá léta pedagogicky působil. Před válkou se spřátelil s Vladimírem Čermákem a v domku u Jedličků se pak během války tajně scházeli kvůli ilegální činnosti. V souvislosti s touto činností byl také se svou ženou Marií 4. dubna 1945 zatčen a krátce vězněn, pro nedostatek důkazů je však naštěstí 20. dubna propustili, většina ostatních byla popravena.⁹³

Po skončení války se ihned angažuje ve skautu, stává se zemským náčelním pro Slezsko a širší Ostravsko. Po dalším zákazu Junáka je však donucen s touto činností přestat a je neustále pod kontrolou StB. Snaží se tedy angažovat v jiných kulturních oblastech. I když se tedy nejedná o skautský oddíl, veškerou svou činnost koná věren skautským myšlenkám. Nadále může učit na základní škole, ale je neustále hlídán. Nikdy však s komunisty nespolupracoval. Po pádu režimu se opět již ve vysokém věku a s podlomeným zdravím hlásil do služby Junáka.

Všichni na něj vzpomínají jako na usměvavého, zdvořilého člověka, velice čínorodého. Byl to skaut, který potvrzuje: „skautem jednou – skautem celý život.“

⁹³ *Moje cesta životem*, str. 9 - 16

4.2 Příběh „vlastizrádce“ a „útěkáře“ Lubomíra Školouda

Lubomír Školoud (narozen roku 1930) byl skaut z Hradce Králové, který nesouhlasil s nastupujícím komunistickým režimem. Chtěl se mu také dle svých možností nějak postavit: „*Do ilegální činnosti jsme se pustili spíš pudově. Cítili jsme, že nám takzvaná lidová vláda bere něco, co máme rádi a co je v našich očích správné.*“⁹⁴ Se svými skautskými kamarády chtěli v roce 1949 narušit konferenci KSČ. Vyrobili si tedy podomácky výbušninu, kterou poblíž místa konání konference odpálili. Jednalo se v podstatě o „klukovinu“. Tato událost však byla chápána jako vlastizrada, a byla nazvána jako „akce petarda“. Celá jejich skautská družina byla roku 1950 zatčena a všichni odsouzeni. Při výslechu se každý snažil vše vzít na sebe, aby nedělal problémy ostatním. Estébákům tedy dalo hodně práce, aby z nich dostali, jak to ve skutečnosti bylo. Na tuto událost Lubomír Školoud vzpomíná: „*Čekal nás monstrproces s veškerou parádou, jak bylo tehdy zvykem. Soudili nejen nás, ale i Junáka jako organizaci, která vadně vychovává mládež.*“⁹⁵

V soudním procesu zazněly skutky, které byly buď smyšlené nebo značně zveličené. Podle Lubomíra Školouda hlavně proto, aby estébáci ukázali, jak moc jsou potřební a jak je nutná bdělost. Je přesvědčen, že jejich hlavní smůla byla v tom, že dospěli v době, kdy se prý začínal budovat lepší život – socialismus a oni byli poněkud průbojnější a asi i charakternější než lidé, kteří zůstali ticho nebo rovnou převlékli kabáty. Označuje socialismus za vlčí systém plodící zmatky a bezohledné lidi.⁹⁶

Byl odsouzen dohromady na 36 let vězení. Prošel Pankrácem, Jáchymovem, Bory, Valdicemi, Leopoldovem, Mírovem. Během svého vězení se pokusil s kamarády několikrát o útěk, bohužel byli dopadeni a on vyvázl jen zázrakem živý, značně postřílený, ve vážném stavu. Tím víc byl pak nadále označován za nebezpečného a nutného převýchovy. Několikeré snahy o propuštění, ať už při amnestii nebo na žádost rodiny, byly zamítnuty. Po jednom takovém zamítnutí si však říká: „*Jó, chlapče, ty budeš sedět dál a je třeba si zachovat klidnou hlavu a dobré nervy!*“⁹⁷ Nakonec byl přece jen propuštěn dřív než po vyměřeném trestu, strávil ve vězení 14 let.

Lubomír Školoud byl aktivní při krátké obnově Junáka v letech 1968. Stejně tak se

⁹⁴ Školoud, L.; Štěpánek, P.: *Na všechno buď připraven*, str. 19

⁹⁵ Tamtéž, str. 21

⁹⁶ Srov. Školoud, L.; Štěpánek, P.: *Na všechno buď připraven*, str. 23

⁹⁷ Školoud, L.; Štěpánek, P.: *Na všechno buď připraven*, str. 185

angažuje při dalším obnovení činnosti po roce 1989. Tehdy se setkává s Petrem Štěpánkem a spolu vytvářejí knihu Na všechno buď připraven, která vznikla z jeho zápisků z vězení a následných vzpomínek. Kniha je dokladem hrůzy vězení, upírání lidské důstojnosti. Přesto se v těchto podmínkách snaží smysluplně žít, neztrácet naději, navzájem si pomáhat. Snaží se čas zpříjemnit a vyplnit různým vyprávěním, kreslením, vynálezy. Samozřejmě se naskýtá reálný obraz nesnesitelnosti a drsnosti tohoto prostředí, kdy mnoho lidí ve vězení selhalo, ubližovali druhým, žalovali,... Tento příběh vyjadřuje nesouhlas s režimem, obrovskou touhu po svobodě, touhu žít jako člověk.

4.3 Příběh katolického kněze Václava Dvořáka

Václav Dvořák se narodil roku 1921. V 10 letech vstoupil do skautského oddílu, v období dospívání se setkal se skupinou Legio angelica (spolek ministrantů - skautů), kterou vedl otec Karel Method Klement. Tento kněz Václava Dvořáka velice oslovil, fascinovalo ho, jak se svým svěřencům věnuje naplno a rozhodl se, že bude jako on – kněz pro skauty. Vstoupil tedy do kněžského semináře. Na otázku, zda mu nedělalo problémy dodržovat v semináři přísný řád odpovídal: *„Ne, díky skautské výchově jsem byl na řád a sebeovládání zvyklý. Musíš si prostě umět poručit – když je budíček v pět hodin, tak zkrátka se musíš naučit vstávat v pět. Přes zimu tam občas v noci bylo chladno, tak ses musel občas vzbudit, zacvičit si a pak zase ulehnout. Nebyla tam teplá voda, ale na studenou jsem byl ze skautu zvyklý.“*⁹⁸

V říjnu 1942 byl však seminář zavřen a takřka všichni studenti byli nuceně nasazeni. Byli odvezeni do Lince. Zde byl otec Václav nejprve poslán k zedníkům, později se dostal do kanceláře jako mzdový účetní a nad sebou měl nadřízeného – nacistu. Z této pozice se mu podařilo zachránit několik mužů před trestním pracovním táborem, vykoupil je mnoha cigaretami, které zde fungovaly jako cenné platidlo. V Linci chodil ještě spolu se dvěma dalšími spolužáky bohoslovci na mše a na faru, podařilo se jim také zkontaktovat se s místním biskupem a následně v soukromí docházet na přednášky například k profesorům z lineckého semináře. Po nějaké době od toho však museli upustit, bylo to pro obě strany příliš nebezpečné. V Linci také prožil a naštěstí přežil bombardování.⁹⁹

⁹⁸ Václav Dvořák v rozhovoru s Janem Mazancem, str. 28

⁹⁹ Srov. Václav Dvořák v rozhovoru s Janem Mazancem, str. 30 - 36

Nakonec se 24. dubna 1945 se rozhodl k útěku. Bylo to tedy na svátek sv. Jiří – patrona skautů. Útěk se mu naštěstí podařil a tak se vrátil živ a zdrav domů. Po skončení války hned v červenci opět pokračuje v bohosloveckém studiu, neboť se začalo znova vyučovat.¹⁰⁰

Když byl nacisty skauting zakázán, nelenil a s dalšími kamarády – budoucími knězi, připravovali program na skautskou činnost po válce. Měli v úmyslu spojit skaut s katolickou výchovou a založit lesní školu, což se jim po válce úspěšně dařilo. Dokonce pak po svém vysvěcení sloužil skautskou novokněžskou mši pod širým nebe ještě spolu se svými dalšími skautskými spolubratry taktéž novoknězi a instruktory lesní školy. Pak opět dochází k dalšímu zákazu Junáka.¹⁰¹

Otec Václav částečně studoval také v Lyonu díky svým francouzským kamarádům bohoslovcům z války. Na kněze byl vysvěcen 27. června 1948. Ve své první farnosti hned začíná pracovat s mládeží, angažuje se ve skautu. V naší zemi však začíná nastupovat další totalitní režim. Když je pak přeložen do pohraniční farnosti, patří k jeho povinnostem také pomoc lidem, kteří utíkali přes hranice. Brzy si ho komunisté začínají všímat.¹⁰²

Byl asi dvakrát zatčen, ale pak propuštěn až nakonec musel narukovat k PTP – dostal se tak na Libavou, do Olomouce, do Prostějova. Bylo to období těžké práce a velkého ponižování. V roce 1952 byl zatčen, velmi krutě vyslýchán a vězněn v Ruzyni. Přežil velmi kruté nelidské „vyšetřovací metody“. Byl už psychicky a fyzicky zcela na dně, ale stále hledal naději v modlitbě. Postupně se zcela odevzdal Bohu: „*Pane, odevzdávám ti celou svou svobodu. Vezmi si do rukou můj život a udělej, co chceš. Jen mi dej sílu.*“¹⁰³ Když si toto uvědomil, byl to pro něj přelomový okamžik. Díky tomu to vydržel, nenechal se zlomit nebo přemluvit ke spolupráci nebo podpisu různých výpovědí. Byl odsouzen na 7 let vězení. 4 měsíce strávil ve Valdicích. Na cele byl s dalšími dvěma kněžími a tajně zde sloužili mši. Ve věznici bylo ještě asi dalších 500 kněží. Následně byl poslán těžít uran do Podkrkonoší. Opět se zde setkal se spoustou duchovních a zažil mnoho těžkých chvil, propuštěn byl 21. ledna 1960.¹⁰⁴

Po propuštění samozřejmě neměl státní souhlas pro výkon kněžské služby a tak si

¹⁰⁰ Srov. Václav Dvořák v rozhovoru s Janem Mazancem, str. 40 - 46

¹⁰¹ Václav Dvořák v rozhovoru s Janem Mazancem, str. 19 - 22

¹⁰² Srov. Václav Dvořák v rozhovoru s Janem Mazancem, str. 62 - 68

¹⁰³ Václav Dvořák v rozhovoru s Janem Mazancem, str. 94

¹⁰⁴ Srov. Václav Dvořák v rozhovoru s Janem Mazancem, 100 - 108

musel najít civilní zaměstnání. Když nastalo v roce 1968 uvolnění, o to intenzivněji se snažil tajně pracovat v církvi a také ve skautingu. Také vycestoval do ciziny – do Německa, Švýcarska, Francie, Holandska, do Říma. Brzy však nastal zlom s příchodem sovětské armády a tak doba, kdy mohl působit pouze tajně, pokračuje až do roku 1989. Na komunismu považuje za nejhorší to, že „zlomili důstojnost lidí a setřeli rozdíl mezi dobrem a zlem. Vyvolali v lidech zamlžené svědomí, které ztratilo schopnost nás varovat před zlem. Je tu nejistota, je tu všeobecné pokrytectví a všeobecná nedůvěra. A to je nejhorší.“¹⁰⁵

Po revoluci pak již veřejně navazuje na svou činnost, stává se generálním vikářem Miloslava Vlka v Českých Budějovicích, následně u Antonína Lišky. Za velmi důležité v tomto období můžeme zmínit například jeho pravidelné návštěvy vězňů, tedy vězeňskou službu.

4.4 Příběh Oldřicha Rotteborna

Oldřich Rottenborn - Hobby zažil v Praze v roce 1948 zákaz skautské činnosti, pokračoval v ní však s mnoha dalšími ilegálně. Snažil se například pomáhat rodinám pronásledovaných skautů. Dále také vytvářeli a roznášeli protestní letáky, organizovali protestní akce. Jednou z nich bylo poškození několika autobusů a fingovaná neškodná nálož na kolejích. Smyslem této akce bylo, aby došlo co nejvíce k panice a zmatkům, byli však odhaleni a zatčeni.¹⁰⁶

Bratr Hobby byl hrubě vyslýchán, tvrdě vězněn, ale přitom přemýšlí: „...*jak je právě zde zapotřebí pevná vůle a kázeň. Osobní ukázněnost.*“¹⁰⁷

Po roce je spolu s dalšími bratry skauty ze střediska souzen. Všichni se snažili druhým nepřítížit, brát věci na sebe. Chtěli taky co nejvíc ulehčit bratrovi Hobby, který byl považován za iniciátora všech akcí. Dostávají tresty okolo dvou let za „sdrůžování proti republice“ a jsou posláni do Jáchymova do uranových dolů. Po uplynutí trestu za těžké práce se vrací domů a pokračují v tajné skautské činnosti.¹⁰⁸

V roce 1953 však bratr Hobby a další dva bratři ze střediska museli narukovat. Udrží ovšem kontakt se svým skautským střediskem. Také se mu podařilo na vojně

¹⁰⁵ Václav Dvořák v rozhovoru s Janem Mazancem, str. 145

¹⁰⁶ Srov. Rottenborn, O.; Bobek, F.: *Skauti za ostnatými dráty*, str. 10 - 14

¹⁰⁷ Rottenborn, O.; Bobek, F.: *Skauti za ostnatými dráty*, str. 19

¹⁰⁸ Srov. Rottenborn, O.; Bobek, F.: *Skauti za ostnatými dráty*, str. 25 - 28

vytvořit skautský vojenský oddíl. Posléze je opět zatčen včetně dalších členů střediska, je odsouzen na 10 let vězení, ostatní dostávají tresty od 6 do 10 let, jsou označeni za velezrádce. Opět se mnozí z nich dostávají do uranových dolů, několik se jich dostává na stejné místo a také se zde seznamují s dalšími skauty. Podařilo se jim zde zorganizovat dva vzdělávací kurzy pro rádce a činovníky. Díky pestrému intelektuálnímu složení ve vězení, zde přednášely samé kapacity. Naskýtá se nám tak obrázek „složení“ trestanců a také vidíme úsilí dělat něco smysluplného a podporujícího lidskou důstojnost.¹⁰⁹

Vězni se snažili v těchto nedůstojných podmínkách si vzájemně pomáhat, ať už v maličkostech nebo při různých nehodách, kdy šlo skutečně o život. Ve vzpomínkách například uvádějí: *„Jako skauti jsme se také věnovali mezi vězni charitativní činnosti. Ta spočívala hlavně v tom podržet občas někoho z kamarádů, který se z různých důvodů dostal na „dno“. Stovky starších vězňů zde žily s podlomeným zdravím již řadu let. Potom stačila jediná špatná zpráva z domova, úmrtí, rozvod, a to byl jen krůček ke konci sil. Mnoho také vykonávali naši kamarádi duchovní.“*¹¹⁰

V roce 1960 jsou postupně bratr Hobby a jeho střediskoví bratři propuštěni na svobodu, opět brzy začínají organizovat výlety a dokonce i tábory. To však přerušuje další zákaz skautingu v roce 1970. Je velmi nebezpečné, aby političtí vězni pokračovali ve skautské činnosti, angažují se tedy ti, kdo nebyli souzeni. Hned po pádu režimu však bratr Hobby a ostatní obnovují naplno skautskou činnost a jejich 34. středisko Ostříž opět funguje.¹¹¹ Dostáli toho, že hájili skautské ideály, odmítli opustit republiku, protože cítili, že jejich místo je zde – pomáhat a protestovat proti totalitnímu režimu.

4.5 Příběh Františka Falerskeho

Narodil se roku 1927, počátky jeho skautské činnosti spadají do let těsně před začátkem 2. světové války a jsou spojeny s skupinou Legio Angelica – především s jejími skautskými aktivitami.

Studoval arcibiskupské gymnázium. Když byl v septimě, musela celá třída odjet na nucené práce. I tak se snažil udržovat kontakt s vedoucími skupin formou korespondence a tak se mu vlastně dařilo vést na dálku skautský oddíl zamaskovaný

¹⁰⁹ Srov. Rottenborn, O.; Bobek, F.: *Skauti za ostatními dráty*, str. 29 - 35

¹¹⁰ Rottenborn, O.; Bobek, F.: *Skauti za ostatními dráty*, str. 61

¹¹¹ Srov. Rottenborn, O.; Bobek, F.: *Skauti za ostatními dráty*, str. 73

Klubem českých turistů. Po gymnáziu studoval na Karlově univerzitě dějiny umění a estetiky, neustále však inklinuje především k filozofii. Bohatě se v této době věnuje skautské činnosti.¹¹²

Skautingu se mohl díky rodinnému zázemí věnovat naplno, zde cítil, že je jeho místo. Po zákazu Junáka během válečných let činnost jejich oddílu pokračuje, sice oficiálně pod hlavičkou Klubu českých turistů, stále však v duchu skautingu. Během války pomáhají v charitativní oblasti. Po válce se opět hned stávají oficiálně skautským oddílem.¹¹³

Zapojil se do snahy o státní převrat, akce však byla velmi brzy odhalena, mnoho lidí bylo zatčeno a odsouzeno. Mezi nimi také František Falerski (17. května 1949), který byl odsouzen na 15 let. Pomocí morseovky se jim ve vazební věznici podařilo domluvit na verzi, že řadoví skauti o akci nic nevěděli a považovali ji za noční hru. Tento plán jim vyšel a tito řadoví kamarádi skauti byli propuštěni. František Falerski však ve svém případě v duchu skautské pravdomluvnosti všechnu svou vinu přiznal, tím také však získal vyšší trest než kdyby mlčel. Ve svých dopisech z vězení se rodičům mnohokrát omlouval za to, že jim způsobil takovou bolest, ale dodává, že něco udělat musel, nemohl se tedy smířit se situací v naší zemi. Prosí je za odpuštění a aby se kvůli němu netrápili. Je zjevné, že to byla pro ně obrovská rána, byl to jejich jediný syn a jeho protistátní činnost pro ně byla nepochopitelná. Někteří skautští kamarádi se ve vězení sešli, což je vedlo ke zorganizování skautské skupiny. Jejich cílem bylo usilovat o přežití v extrémně náročných podmínkách aktivní formou, nechtěli se tedy přizpůsobit prostředí, ale usilovali o to, aby se prostředí přizpůsobilo jim. Snažili se ve vězení ostatním dodávat odvalu a také je kulturně vzdělávat. Nakonec byl František Falerski díky amnestii propuštěn na konci října 1959.¹¹⁴

Po návratu z vězení si však nese fyzické a psychické následky, již nikdy se mu nepodařilo vést tak činnorodý a hlavně šťastný život. V tomto období se již neangažuje ve skautu, ale stává se členem organizace bývalých politických vězňů K 231. Umírá na infarkt roku 1969, politická situace u nás jej zcela zlomila. Všichni na něho vzpomínají s obdivem jako na velkou osobnost. Za dob velkých útrap měl sílu dodávat druhým odvalu, předávat druhým skautské hodnoty.

¹¹² Srov. Šmídová, L.: *Tři životy*, str. 23 - 25

¹¹³ Srov. tamtéž, str. 54 - 56

¹¹⁴ Srov. tamtéž, str. 67 - 73

4.6 Příběh židovského skauta Petra Erbena

Petr Erben se narodil 20. března 1921 v Moravské Ostravě v židovské rodině. Vyrůstal ve Frýdku, když zde byla v roce 1933 zřízena židovská větev skautu (Techelet Lavan), také se stal jejím členem. Vystudoval v Brně průmyslovou školu, zde také mohl pokračovat ve skautské činnosti neb poblíž měl opět skautský židovský oddíl. Postupně začal také vést skautské skupiny, ještě v srpnu 1939 byli na posledním předválečném táboře.¹¹⁵ Po maturitě v roce 1940 se rozhodl udělat tábor pod rouškou pracovního tábora a snažili se pomáhat místním lidem v zemědělství, byli však brzy „navštíveni“ policií a donuceni tábor rozebrat. Naštěstí však kromě pokuty nebyli jinak postiženi. Situace byla však čím dál víc dramatická. Roku 1941 mu zemřel otec, vrátil se tedy k matce a byl přidělen na nucené práce na regulaci řeky Ostravice. Setkává se zde s několika kamarády ze skautu.

V září 1942 je spolu s matkou a mnoha dalšími transportován do Terezína. Zde se opět setkává s mnoha skauty, známými, příbuznými. Postupně jsou však všichni transportováni dál a mnozí jsou tak odvezeni rovnou na smrt. Život v terezínském ghettu je však pro Petra Erbena a jeho matku vcelku snesitelný, hned si zde našli práci a díky tomu se zde déle udrželi než mnozí další. Lidé jsou zde velmi kulturně činní, uskutečnilo se mnoho koncertů, divadelních vystoupení, oper, operet. To vše je pro návštěvníky povzbuzením a účinkující v tom nalézají smysluplnost. Mnohokrát musela být vystoupení přeobsazena, protože účinkující byli posláni do transportu. Petr Erben zde pracuje s mládeží, podařilo se mu vyjednat, že budou chodit pomáhat do okolí se zemědělskými pracemi. Vždy po 10 dnech měnil účastníky těchto brigád a tak mnoha lidem umožňoval se na poli najíst. Život v Terezíně byl tedy relativně snesitelný. Byli také udržováni v naprosté nevědomosti. Nikdo netušil, kde končí následné transporty...

116

V říjnu 1944 je však transportován do Osvětimi. Zde se dozvídá krutou realitu a také osudy mnoha příbuzných a známých. Jak však o sobě říká je vždy optimista, je přesvědčen, že to mu zachránilo život. Jeho heslem je: „Zítra bude nový den a také ho nějak zdolám.“ Je v dobré kondici, zdravý, schopen zvládat těžkou práci. Dostává se do pracovního tábora, kde dělal soustružníka. Asi dva týdny po něm přijíždí s dalším

¹¹⁵ Srov. Erben, P.: *Po vlastních stopách*, str. 29

¹¹⁶ Srov. tamtéž, str. 33 - 60

tereziňským transportem také jeho matka, ta je však poslána rovnou do plynu.¹¹⁷

V koncentračním táboře je do 21. ledna 1945, vzájemně si zde všemožně pomáhají. Následuje pochod smrti a transport do Mauthausenu. Dostává do pracovního tábora Gusen, kde je jeho pracovní náplní kontrolovat elektrické součástky letadel. Zde se také dočkává konce války a vrací se zpět do vlasti. Pln nadějí, ale také smutku ze ztráty mnoha blízkých lidí, začíná vést nový život. Brzy se však začíná schylovat k další totalitě. Po mnoha složitých jednáních se nakonec dostává do Izraele, kde se opět setkává s mnoha příbuznými a známými a již zde zůstává.

4.7 Příběh Vladimíra Konečného

Narodil se 26. 11. 1929 v Místku. Dětství prožil v budově místecké spořitelny, kde jeho otec pracoval. V této budově si Němci zřídili za války telefonní ústřednu. Když se pak blížila ruská fronta a schylovalo se ke konci války, spolu s dalšími lidmi napomáhal Vladimír Konečný s přerušением spojení ústředny, zabavili zbraně a Němce zajali. Všichni obyvatelé domu se během závěrečných bojů skrývali v krytu. Zde také uvěznili zajatce, ale dodržovali pravidla, starali se o ně. Pak si zajtce odvezla národní garda. Jeden z nich jim pak přišel po válce poděkovat za dobré zacházení a také vysvětlit, jak to vlastně bylo.

Po válce se stal členem skautské družiny Termiti. Absolvoval lesní školu a také složil vůdcovské zkoušky. Vysloužil si skautskou přezdívku Hakim, což v egypštině znamená lékař. Byl účastníkem Jamboree Míru, které se uskutečnilo v roce 1947 ve Francii. V naší zemi se však již začíná schylovat k nastolení komunistickému režimu. Ve Francii se také potkal s několika lidmi, kteří mu radili, ať tam zůstane, že v naší republice začínají problémy. Na radu však nedal a vrátil se.

Po komunistickém převratu se snažili s ostatním skauty v oddíle alespoň nějak vyjádřit nesouhlas, roznášeli tedy protirežimní letáky. Považoval je za amatérské a primitivní, ale bylo to přece jen alespoň nějaké vyjádření odporu. Následovalo samozřejmě zatčení, Vladimír Konečný měl těsně před ústní maturitou na obchodní akademii, když se to ve věznici někdo dozvěděl, stala se z jeho cely učebna. Mnozí dozorcí neměli ani základní vzdělání, tak se nechávali od něj doučovat. Jak sám říká, měl alespoň nějakou náplň.

¹¹⁷ Srov. Erben, P.: *Po vlastních stopách*, str. 63 - 64

Někdo se za něj patrně přimluvil a tak se k maturitní zkoušce mohl dostavit. Ovšem byl přiveden dozorcem v poutech, při jeho příchodu se shromáždila celá škola. Nemohl však svou situaci nijak vysvětlit. Skládal zkoušku také z anglického jazyka, vedle něj sice seděl dozorce, ten však neměl pořádně ani základní vzdělání. Využil tedy příležitost a během této zkoušky vypověděl anglicky všechno ohledně zatčení.

V roce 1951 byl odveden na vojnu, opakovaně byl přemlouván, aby šel studovat vojenskou školu, což odmítal. Absolval poddůstojnickou školu. Zde vytvořili skupinu Ostraváků ve které byli sami skauti. Působili zde jako instruktoři a využívali při výcviku skautské metody, což mělo úspěch.

V době zaměstnání se na pracovišti brzy našel s dalšími skauty a vytvořili skautskou družinu dospělých mužů. Jezdili také na tábor – sice ne čistě skautský neb tam byla elektřina, ale byli rádi, že i tak mohou fungovat. Brzy se k nim přidávají i další zaměstnanci i s rodinami a jsou nadšení.

Později studoval na Vysoké škole obchodní, byl 3. nejlepší žák, ale pro jeho protirežimní postoj bylo vše děláno pro to, aby nezískal titul (až po revoluci mu byl udělen titul Ing.). Vždy se s ním táhla skutečnost, že je pro režim „nedůvěryhodný“. Nikdy tedy nezískal žádné vedoucí místo.

Při druhé obnově Junáka u nás se také angažoval. Při následném zrušení přešli pod hlavičku Pionýra, ale nadále fungovali jako skauti. Tento manévr považovali za přijatelný a nadále se snažili působit ve skautském duchu a žádný skautský oddíl tak nezanikl. Do skautu chodily také děti Vladimíra Konečného a jeho manželka vedla skautský oddíl.

Životní příběh Vladimíra Konečného - Hakima je svědectvím ztotožnění se skautskou myšlenkou. Všude, kde působil, působil ve skautském duchu. S rozličnými životními situacemi se vypořádal se skautskou odvahou. V době totality bylo jen několik možností jak pokračovat ve skautingu, Hakim dokládá možnost fungování pod rouškou pionýrské organizace.¹¹⁸

4.8 Příběh Jiřiny Magnuskové

Jiřina Magnusková rozená Stolařová se narodila roku 1930. Za války pomáhala s různými charitativními akcemi, po jejím skončení byly ona a její sestra osloveny

¹¹⁸ Srov. www.pametnaroda.cz/cs/konecny-vladimir-20150324-0

jistým knězem, aby zkusily založit skautský oddíl. Do té doby o skautingu nic nevěděly, bylo to pro ně nové, ale dařilo se jim. Bohužel však do toho přišla doba komunistického režimu. Stihla ještě absolvovat lesní školu, kde také přednášela Vlasta Kurková, velmi činorodá osoba, která byla také z politických důvodů vězněná. Po zákazu skautingu raději ukončily skautskou činnost, aby jejich svěřenci neměli nějaké postihy. Když se pak skaut znova obnovoval v roce 1968, rozhodla se, že nechá prostor mladým. Chtěla jim tak jednak umožnit, aby se naučili vést, aby se postavili na vlastní nohy. A pak také byla přesvědčena, že „mladí lépe rozumí mladým“. Snažila se tedy ve skautu působit tak, aby nechávala prostor mladší generaci. Například tedy pomáhala s organizací putovních táborů.

Také se snažila svěřence vést k hledání a šíření krásy, dobra a dalších kladných hodnot. Snažila se je také vést k tomu, aby četli kvalitní literaturu, aby se zajímali o kulturu. Po opětovném zákazu Junáka v roce 1970 se ještě chvíli snažili vyvíjet skautskou činnost, bylo to však stále víc nebezpečné. Pořád má strach hlavně o své svěřence, aby neměli problémy. Činnost ukončují, individuálně se však stýkají nadále. Byla také předvedena k výslechu a upozorněna, že ji mají pod kontrolou.

Po roce 1989 pomáhala organizovat rádcovské kurzy, ale jinak se snažila nechávat prostor mladším, jejichž práci považuje za velmi dobrou a také nechce, aby docházelo ke konfliktům mezi generacemi. V kontaktu se skauty zůstává nadále, ale pokud jí ještě slouží síly, angažuje se v oblasti charity. Skautům vzkazuje, aby co nejvíc šířili dobro a aby byli veselí a radostní.¹¹⁹

4.9 Příběh Aleny Lorencové

Alena Lorencová se narodila 28. října 1924. Život prožila v Hlinsku. Se skautingem se seznámila ve 30. letech přes svého bratra a pak také se stala sama skautkou. Jezdila na tábory a různé závody, vedla družinu. S příchodem nacismu však museli činnost ukončit. Za 2. světové války byla totálně nasazena, musela montovat motory do letadel.

Hned po válce zase obnovili činnost, jednou z prvních akcí byla pomoc s pořadatelskou službou při průvodu a smuteční akci v obci Ležáky, které se zúčastnilo asi 80 tisíc lidí. Po válce uskutečnili několik táborů, jejichž významnou součástí byla pomoc místním obyvatelům v době žní.

¹¹⁹ Srov. www.pametnaroda.cz/cs/magnuskova-jirina-20120619-0

Následně se však již Alena Lorencová věnovala rodině a již se ve skautingu neangažovala. Byla dcerou živnostníků a rodina manžela vlastnila obchod, který byl v 50. letech znárodněn. Paní Lorencová tak byla pro režim nespolehlivá a mohla vykonávat pouze dělnickou profesi. Měla jedinou dceru, která z politických důvodů emigrovala do Švýcarska. Několik let se vůbec neviděly, až koncem 70. let ji může navštěvovat. Odejít však za ní nechce, cítí povinnost postarat se o nemohoucího nevlastního otce. Za tyto návštěvy do Švýcarska byla vyslýchána Státní bezpečností. Jak sama říká, neměla z nich strach, protože byla přesvědčena, že nemá, co by ztratila, když je jen obyčejná dělnice.

I když se Alena Lorencová již dále neangažuje ve skautu, je přesvědčena, že skautská výchova v každém zanechá stopu. Skauting jí pomohl pochopit hodnotu přátelství, pravdy a čestnosti. Skauti by se měli snažit tyto hodnoty chránit a šířit. Nebýt lhostejní ke svému okolí a také být ohleduplní k přírodě.¹²⁰

4.10 Příběh Blanky Lisovské

Blanka Lisovská se narodila 11. září 1956 v Ostravě v silně věřící rodině. Do skautu začala chodit přibližně ve 12 letech a to do katolického dívčího skautu. V roce 1968 byla na prvním táboře. Na období až do zákazu Junák v roce 1970 vzpomíná jako na idylu. Pak však jejich skautští vedoucí začali být sledováni státní tajnou policií. Skautští členové se tedy snažili fungovat dále, ovšem pořád ve skautském duchu. Fungovali tedy pod organizací pro ochranu přírody TIS. Velkou oporou jim v té době byl kněz, který byl členem této skupiny.

Tato skupina však neušla pozornosti Státní bezpečnosti. V 17 letech Blanku Lisovskou předvedli k výslechu a snažili se ji přimět ke spolupráci a slibovali jí, že díky tomu by mohla studovat jakoukoliv vysokou školu. Odmítla, chápala to jako něco zcela nečestného, od té doby věděla, že ji tajná bezpečnost sleduje. Začala chápat, jak je komunistický režim zvrhlý a zvrácený a vychovává k nemorálnosti a nečestnosti.

Provdala se za svého kamaráda věřícího skauta a po pádu režimu spolu na popud známého kněze založili v Slušovicích katolické skautské středisko. Přijímali i děti nevěřící, ale podmínkou bylo, aby věřícími byli vedoucí. Bylo mnoho těch, kdo měli zájem vést družinky, neměli však se skautingem moc zkušeností. Proto Blanka Lisovská

¹²⁰ Srov. www.pametnaroda.cz/cs/lorencova-alena-20111229-0

začala u nich doma pořádat každý týden rádcovské kurzy. Středisko mělo brzy asi okolo 200 členů, podařilo se jim také získat prostory pro svou činnost.

Paní Blanka Lisovská je představitelkou křesťanského skautingu, ale považuje skauting za přístupný všem. Základem je podle ní výchova k dobru, k samostatnosti, k obětavosti.¹²¹

¹²¹ Srov. www.pametnaroda.cz/cs/lisovska-blanka-20110912-0

5 Pohled skautů na skauting

V následující kapitole se pokusím zachytit sebereflexní obraz členů skautského hnutí. Zajímá mě tedy jejich povědomí etického rozměru skautingu a zda jej považují za stěžejní. K tomu jsem se snažila analyzovat rozhovory se skauty zachycené jednak na stránkách Skautského století, pak ve skautských časopisech, nebo vlastní rozhovory a dopisy se skauty různých věkových kategorií. Cílem nebyl statistický výzkum, ale vytvoření přibližného obrazu na skauting zevnitř, tedy pohledem jeho členů.

Předpokládala jsem, že vliv na toto vnímání má věk – jednak se s věkem etické vnímání prohlubuje a pak taky je patrný vliv společenské situace. Proto jsem také odpovědi rozdělila do skupin podle skautského věku: světlušky a vlčata (6 – 11 let), skauti a skautky (12 – 16 let), roveři a rangers (17 – 25 let). Následující dospělé skauty - oldskauty jsem rozdělila ještě do tří skupin a to vzhledem k historickým událostem, které se jistě odrážejí v jejich postojích: 26 – 55 let, 56 – 75 let a 76 let a více.

Předpokládala jsem tedy, že toto věkové rozdělení mi umožní srovnání postojů jednak utvářených různě dlouhým životním putováním a pak tak z historického hlediska – s čím vším se mohli setkat, co jejich postoje modelovalo. Jedná se tedy od „nejpestřejších“ životních zkušeností – prožití všech tří zákazů skautingu, období nacismu, komunistického totalitního režimu. Až po zkušenosti „pozitivního vývoje skautingu“ - tím mám na mysli lidi, kteří se buď narodili již do doby „svobodného skautingu“, nebo to za jejich života již směřovalo k nadějně budoucnosti (tedy v zákazu žili, ale nezažili tu situaci zakázání).

V každé věkové skupince jsem pracovala s odpověďmi minimálně 10 lidí. Podařilo se mi získat odpovědi respondentů ve věkovém rozpětí od 7 do 102 let.

Snažila jsem se zaměřit především na 4 otázky:

Co pro Tebe znamená skauting?

Smyslem této otázky bylo snažit se zachytit vlastní vyjádření toho, čím je každému

skauting nejbližší. Zajímalo mě tedy, zda bude hodně brán zřetel na etický rozměr skautingu a zda se toto vnímání bude s věkem měnit.

Co jsi se ve skautu naučil?

Zde jsem chtěla zaznamenat, jakého přínosu je nejvíce ceněno. Co tedy člověk vnímá, že se ve skautu naučil a jak si toho cení. Opět mě zajímalo především, jak bude ceněna a zmiňována oblast etiky.

Byla v Tvém životě někdy nějaká těžká situace, kdy sis uvědomoval, že jsi ji překonal díky skautské výchově?

Mnoho politických vězňů – skautů si uvědomovalo, že útrapy ve vězení zvládali poněkud snáze díky skautskému „zocelování“. Zajímalo mě, jestli si to lidé uvědomují i při každodenních těžkostech nebo jen v tak krajních situacích.

Jak vnímáš dnešní skauting?

Zajímalo mě vnímání z pohledu všech věkových kategorií, co je nejvíc kritizováno a co chváleno na současné skautské situaci.

5.1 Co pro tebe znamená skauting?

Tuto otázku jsem položila skautům všech věkových kategorií – tedy i světluškám a vlčatům, to jest dětem ve věku od 6 do 11 let. Odpovídaly pouze na ni, ostatní tři otázky jsou pro ně zatím předčasné. Na otázku co pro ně znamená skaut, proč do něj vlastně chodí děti nejčastěji odpovídaly, že kvůli *kamarádství*. Další nejčastější odpovědí bylo, že ve skautu se *cítí dobře, je tam legrace, radost, dobrá nálada, vždy se na schůzku těší*. Dále několikrát zmiňovaly, že je ve skautu *zábava* a že je baví hrát *hry*. Několikrát se také vyskytla odpověď, že skaut je *poučný, že se v něm učí něco nového, o přírodě*. Jedno dítě zmínilo také, že skaut pro něj znamená *pomáhání si, ochotu a dobré skutky*. Další skauting považuje za *odreagování od školy a dobrodružství*. Potvrdila se tedy skutečnost, že děti v tomto věku vyhledávají zábavu, kamarády, mají rády hry, rády soutěží. Už si ale také uvědomují, že jim skaut poskytuje i nějaké nové vědomosti a dovednosti, učí se vzájemné pomoci.

Následující skupina skautů a skautek je obdobím přibližně mezi 12. – 16. rokem.

Opět je často zmiňováno, že skauting pro ně znamená *kamarádství*, už však také častěji zmiňují *učení se novým věcem, dovednostem, být prospěšný svému okolí*. Několikrát je také uvedeno, že se jedná o *životní styl*. Jedná se podle nich také o schopnost *být samostatný, umět přežít v přírodě*. Je to také místo, kde se *učí zodpovědnosti a důvěřovat lidem*. V tomto období si tedy více uvědomují výchovný rozměr skautingu a důležitost spolupráce.

Věk mezi 17. – 25. rokem je věkem roverským. Mnoho členů v tomto věku se více podílí na organizaci a vedení. Což je také na odpovědích znát. Vyjadřují se tedy v tom smyslu, že skauting pro ně znamená *něco se naučit a předávat to dál*, je to *ochota vychovávat mladší*. Zde je tedy patrné, že už se sami zaměřují na výchovu druhých. Několik jich také odpovědělo, že skaut je pro ně *druhá rodina*, že je to *čas s blízkými lidmi*, často se také objevuje odpověď, že skauting pro ně znamená *přátelství, kamarády, vzájemnou pomoc*. Je zde tedy také uvědomění si vztahů: „*Jedná se o společenství lidí ve kterém se jednotlivci učí žít v souladu s přírodou, mezi ostatními, ohleduplně k sobě*.“ Člověk zde získává *nové zážitky a zkušenosti*. Několikrát se také hovoří o *životním stylu*, o výchově k tomu *jak být lepším člověkem*. Je to *akční zábavná škola života* a také *předpoklad si rozumět i s cizími skauty*.

Dotazování ve věku 26 – 55 let tvoří skupinu lidí, kteří jsou většinou v roli vychovávajících a pracujících. Většinou tedy chápou skauting jako *výchovu k hodnotám – výchova ke vztahu k Bohu, vlasti, cti*. Jedná se o *svobodu myšlení a konání v souladu s hodnotami, které jsou páteří skautingu a křesťanství*. Skauting si tedy ztotožňují s *etikou, mravní čistotou, dobrodružstvím*. Zazněla například odpověď, že *skauting je jedno z nejsilnějších hnutí, které dalo tomuto národu stovky hrdinů*. Další častou odpovědí je, že skauting je *životní styl, životní filozofie*. Je to *cesta, jak dělat něco pro druhé*. Člověk je *součástí skupiny lidí, vytváří dlouhodobější vazby a přátelství*. Je to také *vedení a výchova osob*. Jedná se tedy o nacházení smysluplnosti, o ztotožnění se skautskou myšlenkou a snahu podle toho žít.

Další skupina jsou lidé ve věku 56 – 75 let, kteří už zažili a pocítili období zákazu skautingu u nás. Také oni jej považují za *životní styl a výchovu k hodnotám*. Vypichují takové hodnoty jako je *pravdivost, čestnost, lidskost, přátelství*, které v souvislosti s různými problémy za dob totality nabývají na ještě hlubším významu. Je zde tedy uvědomění a čerpání ze svého skautského postoje a vysoké hodnocení jeho

přínosu. Jako příklad uvádím odpověď: „*skauting pro mě znamená nejlepší výchovný systém směřující ke správnému životu člověka, jaký byl dosud vynalezen.*“ Mnozí pamětníci doby normalizace vzpomínají, že i když nemohli být ve skautu aktivní, žili skautem dál neboť to je způsob jejich života. Je zde také odkazováno na souvislost s vírou v Boha: *je to „umocnění člověka z víry“*. Působení skautingu je tedy chápáno jako *dvojstranné, a proto silnější* : „*Skaut nemůže minout stopu Boha*“.

Další skupinu dotazovaných tvoří lidé ve věku nad 76 let. Jedná se tedy o lidi v důchodovém věku. Především jsou to však lidé, kteří pocítili perzekuci totalitním režimem, někteří z nich prožili všechny zákazy skautské činnosti u nás a zároveň také zažili skautské počátky u nás. Jsou to tedy ti, kteří svým životem snad nejvíc demonstrují výsledky skautské výchovy. Jejich odpovědi bych rozdělila do čtyř oblastí - *přátelství, výchova k dobru, šíření dobra, životní styl*. Všechny tyto oblasti však spolu souvisí a prolínají se. V oblasti *přátelství* dotazovaní uvedli, že se jedná o *pravé a nádherné přátelství. Je to pocit sounáležitosti s lidmi stejného smýšlení, s lidmi výbornými, na které se lze vždy spolehnout*. V oblasti *výchova k dobru* je zmiňováno, že se jedná o *výchovu podle skautských ideálů, což má vést k harmonickému rozvoji a formování charakteru, ke schopnosti vytvářet vztahy a vnímat přírodu*. V oblasti *šíření dobra* je zjevné, že k tomu dochází díky přátelskému duchu a výchově k dobru, což následně *vede k obětavosti, čestnému jednání a pomoci bližnímu v širší společnosti*. Je to tedy způsob, jak *dělat svět lepším, je to služba, je to závazek chovat se k druhým hezky a pomáhat, kde mé síly stačí*. Nezbytnou složkou všeho toho je však také *humor*. Oblast *životní styl* zahrnuje výpovědi: „*skauting je pro mě životní filozofie, názor a přesvědčení, je to celoživotní styl, náplň, dal mi sílu do života. Jeho podstata se ztotožňuje i s mým křesťanským zaměřením.*“ Řekla bych, že tyto výpovědi jsou dokladem ztotožnění se se skautskou myšlenkou, s tím být lidský a dokládají tak kladné působení skautské výchovy. Předpokládala jsem, že zde bude patrný vývoj chápání skautingu, což vystihl jeden pamětník slovy: „*Skauting pro mě znamenal v mládí hry, dobrodružství a přátelství. V dospělosti životní styl podle skautského zákona. Poznal jsem jej jako obrodné hnutí výchovy člověka přírodou, jejíž smyslem i cílem je dovést jej k nejvyšší lidskosti a ušlechtilosti ducha i těla.*“ Jiný skaut vypovídá, že i když mohl do oddílu chodit jen pár let po válce, je skautem na celý život: „*Skauting pro mne znamená celoživotní náplň. Jeho podstata se ztotožňuje i s mým křesťanským zaměřením.*“

Je tedy zjevné, že se s věkem zcela proměňuje postoj ke skautingu. Ti nejmenší vyhledávají skauting kvůli zábavě a postupně s věkem, se stává skauting způsobem chápání života, pohledem na svět, životní filozofií.

5.2 Co jsi se ve skautingu naučil?

Skauti a skautky uvedli takřka všichni, že se naučili různé *praktické dovednosti*. Častá byla také odpověď že se naučili *spolupracovat, myslet na druhé*. Vede je to ke konání dobrých skutků, což jim přináší radost. Uvědomují si také, že se naučili *samostatnosti a sebepřekonávání*. Také je v jednom případě zmíněna *schopnost vést mladší členy a jednat s dětmi*.

Roveri a rangers uváděli mnohé praktické dovednosti – především z oblasti táboření a že se jedná o *samé užitečné věci*. Vzhledem k sobě si uvědomují, že se naučili *překonávat sami sebe, zodpovědnosti, trpělivosti, pokoře, odhodlání*. Vzhledem k druhým se jedná hlavně o *organizační a komunikační dovednosti*, uvádějí také *schopnost empatie* a uvědomění si, že *každý není stejný* a že se zde naučili *zvládat sociální vztahy*. Dále je zde několikrát vzpomenut vztah k dětem – *naučil jsem se komunikovat s malými dětmi, vést malé děti, pracovat s nimi*. Tito lidé jsou tedy ve věku, kdy většinou vedou družinky mladších, či stejně starých lidí, je to znát na jejich odpovědích. Dále také uvádějí, že se naučili *pomáhat druhým* a také například *žít levně, neutrácet zbytečně*.

Ve věkové kategorii 26 – 55 let se často objevovala odpověď z oblasti *spolupráce s druhými, schopnost s druhými komunikovat, vést druhé a organizovat*. Dotazovaní také uváděli, že se naučili *druhým naslouchat a také poskytnout radu*. Nebo kupříkladu *důvěřovat sobě a svým blízkým*. Zajímavá je také odpověď: „*naučil jsem se spolupráci se širokou věkovou strukturou od naslouchání, poskytnutí rady, až po uznání svých chyb a přiznání si tak svých špatných rozhodnutí*.“ Jde tedy také o sebekritičnost. Tato výchova je dále naučila *samostatnosti, pravdivosti, vytrvalosti a zodpovědnosti, jít za svým cílem i přes překážky*. Vzpomenuta je také *úcta k lidem a přátelství, mnoho praktických dovedností a vztah k přírodě*. V podstatě vše je vyjádřeno v odpovědi: „*Naučil jsem se vše pro spokojený život*.“

Skupina lidí ve věku 56 – 75 let uvádí několikrát, že se naučili *odvaze*. Dále je také vyzdvížena *schopnost spolupráce, pravdomluvnost* a také to, že se naučili *uznat svou*

chybu. V několika případech se jedná o lidi, kteří se vlivem režimu přidali ke skautskému hnutí až v dospělosti, příznačná je tedy odpověď: „Jestliže jsem chtěl vychovávat děti ve skautském duchu a naučit je skautským dovednostem, musel jsem se sám všechno naučit. V první řadě skautskou praxi, ale také něco z pedagogiky, psychologie atd. A také jsem se naučil dětem naslouchat a brát je vážně.“ Z toho je zjevné výchovné, ale také sebevýchovné působení.

Další skupina dotazovaných (76 let a více) – těch, kdo na skautské pouti ušli nejdlejší kus, uvádějí, že se naučili *překonávat překážky, naučili se vztahu k lidem a také odpouštět: „Naučil jsem se zvládat různé životní situace a potíže, nalézat dobrý vztah k přírodě a samozřejmě i ke všem lidem dobré vůle. Navíc odpouštět také těm, kteří ji nemají.“* Tady bych ještě jednou zdůraznila, že se jedná o lidi, kteří prožili nejruznější útrapy za dob nacismu i komunismu. To, že jsou schopni odpustit, je velmi obdivuhodné a jistě to není nic jednoduchého. Dále se zmiňují, že se naučili *pomáhat a to i s rizikem, pravdomluvnosti, dodržovat slib a zákon, být odpovědní za sebe i za druhé. Naučili se lásce k vlasti, k přírodě. Také se vyjadřují, že všechno, co se ve skautu naučili, v životě využili, ať už to byly praktické dovednosti nebo schopnost spolupracovat, jednat s lidmi. Celkově si tedy všeho, co si ve skautu osvojili, cení a považují to za důležité pro život.*

5.3 Byla v Tvém životě někdy nějaká těžká situace, kdy sis uvědomoval, že jsi ji překonal díky skautské výchově?

Ve věku skautů a skautek převažovala odpověď, že je žádná taková situace nenapadá. Objevily se ale i dvě kladné odpovědi. Jednak jde o *zvládnutí konfliktů se spolužáky, snaha ovládnout se, nenechat se vyprovokovat. Dále pak také překonání strachu z lidí a to právě díky vytváření kontaktů v přátelském prostředí.*

Skauti ve věku roverů a rangers (17 – 25 let) uvedli několik krizových situací, kdy se odvolávají na schopnost pomoci díky skautské pomoci. Jednou z těch lehčích bylo *rozdělení ohně při školním výletě, kdy si jinak nikdo nevěděl rady a dotyčný to zvládl. K těm složitějším patří například situace, když se zranila kamarádka a dotyčný si uvědomoval, že se snažil zachovat chladnou hlavu a využil poznatky ze skautské zdravotní péče. Další závažnější situace se naskytlá jedné dívce, když byla na dovolené*

a během jejího pobytu oblast zasáhlo zemětřesení. Také nepropadla panice, ale naopak zde nějakou dobu *zůstala jako dobrovolník a pomáhala s odstraňováním následků*. Byla tedy připravena pomoci, když to nečekaná situace vyžadovala. Několikrát dotazovaní také zmiňují, že díky skautské výchově *lépe zvládají učení*, naučili se tak lépe hospodařit s časem.

Následující věková kategorie (26 – 55 let) k této otázce přistoupila několika způsoby. Jednak v duchu skautského hesla „buď připraven“ dotyčný uvádí, že se tedy *snažil být připraven na to, co může nastat a tedy takovým situacím předcházet a snad díky tomu se nedostal až do tak těžké situace*. Další odpověď zněla, že díky skautu má *spoustu přátel na celý život, na které se opravdu může spolehnout*. Vždy tedy se může na někoho obrátit, kdo je ochoten pomoci. Z pohledu dalšího člověka skauting umožňuje překonávat těžkosti s nadhledem: *„Vzájemná setkání, družinové schůzky, výlety, tábory daly pohlazení na duši, že jsem něco předal a zároveň těžkosti se lépe vstřebávaly nebo vyšuměly do ztracena.“*

Další věková skupina skautů (56 – 75 let) vzpomínala na zvládnutí různých nelehkých situací. Například *vypořádání se s povodněmi* na táboře, nebo zvládání nepříjemných situací *během vojenské služby*, kdy si dotyční uvědomovali, že je skaut pro takové chvíle dobře připravil. Vzpomenuta byla také doba zákazu Junáka a jeho nucené převedení pod Pionýr, kdy se dotyčný navzdory tomu snažil *čestně a skautsky žít a vést k tomu svěřené děti*. Zmíněna byla také situace, kdy došlo na táboře k nečestnému jednání a následnému konfliktu, což vedoucí musel řešit a velmi mu *pomohla podpora ostatních skautů*, kdy pocítil, že na to není sám.

Následující dotazovaní (76 let a více), jsou mnozí ti, kteří si pamatují všechny tři zákazy, prožili hrůzy nacismu a komunismu. Právě hned v této souvislosti uvádí jeden pamětník, že skautská výchova mu byla posilou a pomáhala mu *zvládat nacistické i komunistické vězení*. Další vzpomíná, že ho *během věznění v padesátých letech posilovala i pouhá přítomnost a přátelství jiných skautů – politických vězňů tehdejšího komunistického režimu*. Během času věznění využili všechny možné skautské dovednosti, například se dorozumívali morseovkou, což je také povzbuzovalo. Další pamětnice uvádí, že těžké chvíle po válce, kdy bylo tolik smutku a bolesti ze ztráty blízkých, domova, prostředků, překonávala *pomocí druhým*. Brala to jako povinnost v dané situaci pomáhat a nepropadat nějaké sebelítosti, byl to pro ni skautský příkaz.

Dramatická situace byla také při likvidaci Junáka v roce 1970, která vyžadovala také mnoho sil a skautského ducha. Velmi těžké chvíle byly také rozhodnout se, zda zůstat za totality ve vlasti nebo emigrovat. Jiná pamětnice vzpomíná, že již měli roku 1968 koupené lístky, ale nakonec zůstali a to právě kvůli skautskému slibu věrnosti své zemi. Z novějších dějin je zmíněno zvládnání a záchrana tábora postiženého povodněmi v roce 1997. Dalším silným svědectvím je výpověď pamětníka, že mu skauting dává sílu žít i po úmrtí jeho drahé ženy.

5.4 Jak vnímáš dnešní skaut?

Všichni dotazovaní skauti a skautky chodí do skautu už několik let, jejich vnímání tedy může být trochu jiné než v dětském věku. Většina z nich však vidí skauting *pořád stejný*. Objevila se odpověď, že je v současnosti *lepší* kvůli změně rozdělení, že je zábavnější. A jeden skaut uvádí, že si všímá, že *někteří vedoucí nemají pro vedení motivaci*. Je tedy vidět, že si začíná všimát jiných věcí, než kterých si všímal jako dítě.

Roveri a rangers uvádějí, že dnešní skaut je *zaměřený hlavně na zábavu a bohužel už ne tolik na přírodu*. Jiný názor je, že *využívá moderní technologie, ale pořád si zachovává staré dobré hodnoty*, situace je tedy dotyčným hodnocena kladně. Jeden rover současnou situaci vnímá, že se *po období absolutní modernizace opět obracíme ke kořenům a přírodě*.

Ve věkové kategorii 26 – 55 let jsou moderní technologie vnímány často negativně, mělo by se *pořád hlavně čerpat z přírody*. Když jsme na táboře, *je třeba žít táborem ne jakoby na jiné planetě a převlékat se např. za kosmonauty*. Tedy těžit z přirozeného prostředí, osvojit si manuální zručnost, vést k odpovědnosti a pomáhat si. *Je potřeba nenechat se strhnout rychlostí a chaosem moderní doby*. Dnešní situace je také vnímána často jen jako *hraní na skauty, chybí opravdovost, dodržování morálních skautských zásad*, jedná se mnohdy také spíš *jen o zábavu*, u mladších členů by se měl *více klást důraz na práci a odpovědnost*. Je také zmíněno, že *dnešní svět je příliš atomizovaný a o to víc je potřeba se učit spolupracovat*, což je velkým přínosem skautingu. Zazněl také názor, že dnešní skaut má *vychovávat více kvalitních vedoucích, naučit se více zapojovat dospělé*. Dochází také ke kritice *krojové disciplíny a také financování*, kdy jsou pořád na všechno samé dotace a příspěvky, ale skauti by se měli více přičinit, aby si ty peníze zasloužili. Měli by tedy například spolupracovat s obcemi,

když od nich dostávají finance a podobně. S povděkem je také konstatováno, že se skauting *vrátil se k původní myšlence bez komunistického násilného překrucování*, avšak s lítostí je podotknuto, že *první princip byl bohužel odsunut na vedlejší místo*.

Skupina skautů ve věku 56 – 75 let se shodla na to tom, že skauting má stále své důležité místo ve společnosti – *je stále velmi důležitou výchovnou složku, která pozitivně ovlivňuje život nejen členů Junáka, ale také všech lidí kolem, rodiči počínaje*. Skauting má tedy stále co nabízet. Neměl by však slevovat ze svých nároků: *„Smutně ustupujeme od náročnosti skautingu. Staré bychom měli znát a to nové přidat, bez toho je skauting na nic.“* Máme se vyvarovat tzv. „poloskautingu“. Nemáme se nechat zviklat tím, že je skauting zastaralý, že do dnešní doby se nehodí, že v dnešní době musí mít člověk tvrdé lokty. *Není to tak. Ta čestnost, ta poctivost se hodí do každé doby*. Dále tito dotazovaní vnímají přílišný vliv modernizace, měli bychom tedy usilovat o zachování tradičních hodnot, což však nutně nemusí znamenat zastaralost: *„Líbí se mi, že neopouští své tradice a přesto dokáže jít s dobou, která mu dává nové možnosti. Díky tomu je skauting stále přitažlivý, což je patrné z růstu členské základny.“* Je zde také kritika přijímání dotací, sponzorství: *„skauti by si měli dokázat vydělat peníze na svůj majetek, budou si ho pak víc vážit.“*

V nejstarší skupině dotazovaných (76 let a více) se objevila kritika že dnešní skauting se poněkud *vzdaluje od původních základů* tohoto hnutí a také že *si dnešní činovníci stěžují na nedostatek času* a tolik se svému oddílu nevěnují, nechodí na výpravy a podobně. Další pamětník také vzpomíná: *„Po roce 1990 bylo zpočátku velké nadšení, až do roku 1995, ale pak začalo postupně upadat. Modernizace může být jen pomocníkem a ne smyslem lidského počínání. Skauting má místo v přírodě a tam se mu také daří.“* Kritizována je také *neukázněnost v krojové výstroji*. Dále také, *„aby by byla náročnější a přísnější příprava vůdců oddílů. Podle kvality znalostí a dovedností budou schopni kvalitně vést a pracovat s mladou skautskou generací v našich oddílech.“* Je také hodně zdůrazňováno, že skauting je jedním z léků na dnešní dobu individualismu, je tedy stále *výchovou pro život, která je dnes ještě více potřebná než dřív*. Je zde také několikrát názor, že dnes je příliš mnoho aktivit, což má vliv na rozhodnutí, zda bude dítě chodit do skautu či nikoliv: *„My jsme to měli trochu lehčí než dnes vy, protože těch možností se někam zapojit bylo méně. Za nás byl Sokol, Orel, Junák a tím to haslo.“* Dnešní skaut je také označován za *méně dobrodružný*. Z pohledu jiného člověka je však

vnímán v současnosti dostatečný zájem o skauting: „*Mám radost, že skautů přibývá, že i veřejnost oceňuje jejich práci. Samozřejmě práce se nedaří všude stejně, vše je na lidech.*“ Také je oceňováno, že se skauting *potýká statečně s moderními trendy jako je honba za penězi a sobectví.* Je oceňována obětavost vedoucích. Skauti jsou povzbuzováni a vybízeni k zájmu o historii: „*Je také potěšitelné, že se dnešní skauting může svobodně rozvíjet. Držte se historie a co nejvíc ji používejte. Uvidíte, že se vám tak bude lépe pracovat. To je síla i motivace, která vás musí vést. Máme se tedy nechat stále poučovat historií.*“

Závěr

Cílem mé práce bylo ukázat možnosti etické výchovy ve skautském prostředí. Chtěla jsem tedy předvést skautskou výchovu jako výchovu k lidskosti, jako výchovu k tomu být dobrým člověkem, k tomu vést dobrý život. Toto jsem se snažila demonstrovat na charakteristice skautingu, na jeho historii, konkrétních výchovných situacích, příbězích a názorech skautů, v závěru své práce se pokusím poznatky shrnout.

V kapitole *Vznik a vývoj skautingu*, jsem se pokusila nastínit historické souvislosti. Podíváme-li se na historii skautingu, vidíme, že je skautská myšlenka neustále v opozici k jednání proti lidské důstojnosti. Neustále se snaží všemožným lidským způsobem vyburcovat k čestnému jednání. A právě proto také skauting vznikl, navazuje již na dřívější tendence a myšlenky. Je tedy plodem nespokojenosti se stávající situací. Jeho smyslem je snaha s tím něco udělat a cílem je zanechat svět alespoň trochu lepší. Což je na skautské historii zřetelně vidět. Je tedy reakcí na zkosnatělé výchovné metody, vychází též z nespokojenosti s chudobou a z nesouhlasu s bojovým řešením konfliktů. Toto jsem se snažila ukázat popisem života Roberta Badena – Powella a dalších osobností skautingu.

Historie lidstva je snad celá psána válečnými konflikty. To, že k nějakým bojům vždy docházelo a stále dochází, považuji za velmi znepokojující. Jak uvádí Baden – Powell: „*Když si lidé přestanou rozumět, začnou po sobě střílet.*“ Je pro mě tedy velkou výzvou podporovat porozumění mezi lidmi, což skauting jistě umožňuje. Skautská myšlenka je postavena na míru a pokoji mezi lidmi na celém světě, dokladem toho jsou například celosvětová jamboree, vidíme zde tedy globální rozměr skautingu. V dalším historickém popisu skautingu jsem se však zaměřila na vznik a vývoj v naší zemi, právě proto, že je zde mnoho historických dokladů o snaze podporovat lidskou důstojnost navzdory totalitnímu režimu. Tento kontext je velmi důležitý pro pochopení skautské myšlenky a postoje jejích nositelů.

V kapitole *Konkrétní skautská výchovná činnost*, jsem se snažila alespoň trochu nastínit o jaké činnosti se jedná a jaký mohou mít etický rozměr. Těchto činností je jistě

celá řada, snažila jsem se zachytit ty nejtýpější nebo pak z mého pohledu mimořádně zajímavé. Jedná se o činnosti v rámci lidí stejného věku až po setkávání lidí všech věkových skupin, což umožňuje poznávání odlišností vlivem různého stáří a dochází k oboustrannému obohacování. Umožňuje to sdílení společných zážitků, společné myšlenky a jedná se zde opět o obrovský výchovný potenciál. Dále dochází k setkávání a poznávání různých kultur a to i na celosvětové úrovni, což má vést k toleranci a pochopení kulturních odlišností. Jedná se tedy o akce a činnosti jejichž podstatným rysem je učení se zkušeností. Mohu totiž například hodiny vysvětlovat, jak krásné jsou společné chvíle u táborového ohně, ale teprve, když u toho ohně opravdu společně jsme, pochopíme to. A to se týká všeho – stejně tak například dobré skutky mohu popisovat, mluvit o radosti, kterou z nich budou děti mít a podobně. Ale teprve když opravdu někomu pomohou a zažijí jaké to je, pochopí, co to dobrý skutek opravdu je – není to tedy jen něco, co by se „mělo“ dělat, ale konkrétní konané skutky. Stejně tak se to týká přátelství a dalších věcí. Je fascinující, jak se některé oddíly neustále setkávají i když jsou jejich členové již ve věku prarodičů a mnohdy i praprarodičů. A stále mají zájem a přehled o skautském dění.

Nelze si nevšimnout, že vždy, když se jednalo o nějaké činy proti lidskosti, byli to vždy také skauti, kdo se snažili tomu postavit a kdo za to byli různě perzekuováni. Skautské hnutí bylo vždy trnem v oku totalitních režimů, jeho členové totiž většinou chápali jaké nebezpečí tyto režimy skýtají. V kapitole *Příběhy o pravdě a odvaze* jsem chtěla ukázat alespoň na několika příbězích, do jakých nesnáží se skauti kvůli nesouhlasu s režimem dostávali a jak se s nimi potýkali. Mnohdy se zcela uvědoměle odvolávají na zvládnání situace díky skautské výchově nebo to můžeme vyčíst z jejich jednání. Vybrala jsem pro příklad 10 příběhů, i když je jich celá řada. Chtěla jsem však udělat takový průřez, ne vyčerpávající přehled. Snažila jsem se vybrat příběhy lidí z různého prostředí. Jsou to tedy svědectví skautů z různého pohledu – jednalo se o pohled učitele, katolického kněze, žida a dalších. Jednalo se o pohledy politických vězňů, lidí vyslýchaných a režimem různě pronásledovaných a trestaných, intelektuálů, i původně dělnických profesí. Všichni se však v nastalé situaci snažili neztrácet hlavu, pomáhat druhým, smysluplně žít. Skauting tak vytváří mosty, pomáhá v těžkých situacích nejen přežít, ale také žít.

Tyto příběhy jsou jistě fascinující, ale to hlavní proč si je připomínáme a proč jsem

je uvedla ve své práci je to, že nás mají varovat. Nesmíme se nechat ukolébat myšlenkou, že již žijeme ve svobodné zemi a už proto nemusíme nic dělat. O tuto svobodu je třeba pečovat, není tak samozřejmá. Je to také jeden hlavní důvod, proč se pamětníci se svou historií svěřují - mají obavu, aby se historie neopakovala, abychom nezapomněli na všechny ty hrůzy a připomínali si je právě proto, abychom se jim snažili ze všech sil vyvarovat. Touto problematikou se zabývá také Karel Lešanovský ve své knize *Se štítem na štítu*. Snaží se najít odpověď na otázku: „*Jak a proč u nás skauti a skautky dokázali v letech 1948 až 1989 plnit slib, kterým se zavázali sloužiti své vlasti v každé době.*“¹²² Proto tedy v nejrůznějších skautských i jiných časopisech zveřejnil dotazník určený skautům, kteří byli za dob totality vězněni nebo případně jejich pozůstalým. Sešlo se tak mnoho odpovědí. Jak autor uvádí, většinou odpovídali velmi svědomitě. Našli se samozřejmě také lidé, kteří nechtěli odpovídat, ať už ze skromnosti, rezignace či jiných důvodů.¹²³

Autor zde popisuje složitost svého ojedinělého počínu, který se v podstatě nemohl opřít o nic jiného než o přímé odpovědi pamětníků. Je jen velmi málo zmínek z tehdejší doby o trestně stíhaných skautech, zato je poměrně dost dokladů o očeřování skautské myšlenky a snahy ji přetvořit do prorežimní podoby. Bohužel je také mnoho svědectví o selhání některých „dříve skautů“, kteří se nechali zlákat komunistickou ideologií a věrnost skautskému slibu snadno zaměnili za nečestnost a zradu, právě tím jak převlékli kabát a jsou autory mnohých očeřování. Ovšem cílem knihy je vyzdvihnout odvahu těch, kteří zůstali věrni skautské myšlence. Podařilo se získat více než 500 odpovědí.

Součástí dotazníku bylo také pokud možno uvést rozsudek a paragraf, který je v něm uveden. Mnoho vězněných však písemný rozsudek neobdrželo, nejsou tedy všechny takto písemně podloženy. Avšak i tak máme doklady o tom, že několikrát byly použity paragrafy, které již nebyly platné. Například je zmíněno několik paragrafů císařského patentu z roku 1852. Mnoho rozsudků bylo smyšleno, události byly překrouceny, zveličeny. Můžeme si tedy udělat aspoň trochu obrázek o ohromném bezpráví. Dobře zdokumentováno je podle knihy 263 případů trestního stíhání skautů a skautek, 9 z nich bylo popraveno.¹²⁴

¹²² Lešanovský, K. *Se štítem na štítě*, str.7

¹²³ Srov. Lešanovský, K. *Se štítem na štítě*, str.11-13

¹²⁴ Srov. Lešanovský, K. *Se štítem na štítě*, str. 22 - 29

Smyslem knihy je tedy doložit statečnost a odvalu skautů. Autor tak chtěl všem těmto odvážným a statečným poděkovat a chtěl také provokovat – tedy důrazně upozornit na to zlo, které přivodil minulý režim a kolik poctivých lidí usilujících o dobro muselo trpět. Jedná se také o varování, abychom se z toho poučili, neboť je v naší společnosti mnoho nečestného jednání a zastřené svědomí. Autor došel k několika závěrům, hovoří o tom, že opravdoví skauti měli vždy zvláštní směs skromnosti a sebevědomí. Což se projevuje také na tom, že se svým svědectvím nechlubili, ale bylo je vlastně třeba přimět, aby se svěřili se svým příběhem. Dalším rysem je, že sdíleli osud svého národa v dobrém i zlém. Navzdory režimu si zachovali více svobodomyšlnosti, odpovědnosti a statečnosti než ostatní společnost. K dalším vlastnostem opravdových skautů tedy patří také schopnost odolávat zlu.¹²⁵

Skautskými příběhy o pravdě a odvaze jsem se snažila demonstrovat skautskou výchovu jako výchovu pro život. Chtěla jsem také podobně jako učinil Karel Lešanovský svou knihou *Se štítem na štítě*, vyzdvihnout skautskou odvalu. Došla jsem k závěru, že ti kteří dostali svého skautského slibu dokládají smysluplnost skautské myšlenky. Ta usiluje o šíření a podporu dobra, s tím ale také souvisí snaha zamezit zlu. Všude tam, kde lidé ztráceli naději, se ji skauti snažili nacházet a předávat. Všude tam, kde se dalo alespoň trochu pomoci, pomáhali, to tedy je dokladem jejich odpovědnosti a statečnosti. Mělo by to pro nás být obrovským příkladem k následování.

Smyslem kapitoly *Postoj skautů ke skautingu* bylo demonstrovat uvědomění si etického rozměru. Řekla bych, že drtivá většina dotazovaných si je vědoma smyslu a poslání skautské výchovy. Že tedy stát se skautem na vždy znamená, žít podle svého nejlepšího vědomí a svědomí. Neznačená to tedy, že musím být neustále činný ve skautském hnutí, ale opravdově a poctivě žít.

Díky otázce „*Co pro tebe znamená skauting?*“ jsem zaznamenala vývoj v oblasti uvědomění. Například nejmenší dotazovaní si uvědomují, že jim „chození do skautu“ umožňuje být s kamarády, že tedy navazují kamarádské vztahy. S postupem věku již dotazovaní hovoří o přátelství na celý život, o čemž hlavně naši nejstarší skauti rozhodně ví své, výstižná je tedy odpověď „*skauting pro mě znamená řadu opravdových a nádherných přátelství*“. Zajímavý je také posun od chápání skautingu jako zábavy k přijetí skautské myšlenky jako životního stylu.

¹²⁵ Srov. Lešanovský, K. *Se štítem na štítě*, str. 225 - 226

Pro mě jako věřícího člověka je také povzbuzením chápání skautského životního stylu jako totožného s křesťanstvím. Výzva „*bud' připraven*“ nemůže být pro křesťana snad ani ničím jiným než příkázáním lásky: *miluj Boha a miluj bližního svého jako sám sebe*. Pokynem jak jednat je také úryvek z bible: „*Vy jste sůl země; jestliže však sůl pozbuďte chuti, čím bude osolena? K ničemu již není, než aby se vyhodila ven a lidé po ní šlapali*“ (Mt 5,13). Toto je tedy jinými slovy výzva pro skauty, kteří by měli dodávat chuť světu, neměli by zůstat planými, ale opravdově žít. Ať už tedy dotyčný skaut chápe první skautský princip jako povinnost k Bohu, či si jej vysvětluje jako snahu o šíření dobra bez náboženské souvislosti, je kompetentí být solí země. Stejně tak máme být „*světlem světa*“, máme se snažit svítit dobrými skutky, věrností pravdě a lásce, šířením lidskosti.

Na otázku *Co jsi se ve skautu naučil?* respondenti uváděli, že nejrůznější *dovednosti pro praktický život, dobrý vztah k přírodě, k druhým a k sobě*. Jedná se tedy o komunikační a organizační dovednosti, schopnost vychovávat a vést druhé. Začali si uvědomovat, že každý jsme jiný, což tedy vede k pochopení a k toleranci. Uvědomili si, jak je důležité naslouchat druhým, spolupracovat, důvěřovat druhým a také odpouštět. Naučili se také zodpovědnosti, překonávat překážky, sami sebe a také uznat svou chybu. S věkem je toto uvědomění hlubší a také je vše více a více využito. Celkově tedy uvádějí, že vše, co se naučili, využili. Mohli bychom si to také vysvětlit tak, že se naučili využívat vše, co umí. Pochopili tedy, že se vše učí pro reálný život, není tedy jen nějaké hraní na skauty. Byli si tak schopni poradit v každodenních i extrémních situacích. Vzhledem k tomu je tedy patrné, že si získaných dovedností velmi cení a považují je za smysluplné.

Další otázkou jsem chtěla zjistit, jak moc si skauti uvědomují zvládání těžkostí díky skautské výchově. K tomu mě inspirovaly svědectví lidí vězněných či jinak postižených za dob nacismu či komunismu. Na otázku „*Byla v Tvém životě někdy nějaká těžká situace, kdy sis uvědomoval, že jsi ji překonal díky skautské výchově?*“ mnoho lidí nějakou situaci uvedlo, některé však žádná taková situace nenapadla. Myslím si však, že to je dokladem toho, že skautská výchova vede k překonávání těžkostí. Nemusím si to nutně vždy uvědomovat, ale prostě před situacemi neutíkám, ale řeším je. Považuji to tedy za doklad schopnosti zvládat každodenní těžkosti. Byly však i odpovědi, že některé složitější situace zvládali díky víře v Boha, což jistě není

v rozporu, ale naopak potvrzením schopnosti nepropadat zoufalství a beznaději. S věkem však dotazovaní stále častěji nějakou náročnou situaci uváděli a pochopitelně se to stále více týkalo věznění a pronásledování. Což je ohromným svědectvím a výzvou překonávat překážky už jenom proto, co všechno museli naši skautští bratři a sestry vytrpět.

Tato otázka mě také vede k zamyšlení, jak všechny ty složité situace člověka vychovávají, zocelují, tříbí charakter. Mnoho dětí naší vyspělé civilizace je hýčkáno, opečováváno, žijí v pohodlí. Toto pohodlí a blahobyt ovlivňuje celou naši společnost, zaslepuje vnímavost k potřebám druhých, vede člověka především k zaměření na sebe. Je jistě patrné, jak překonávání překážek člověka zušlechťuje. Jistě si vroucně přeji, aby již nikdy u nás nenastal totalitní režim a okolnosti s ním spojené. O to víc považuji za velmi důležitou opravdovou skautskou výchovu, která zušlechťuje a zoceluje. Zároveň je třeba si uvědomit, že stále jsou na světě země, kde žijí lidé nesvobodně a pod diktátem. To by nás mělo také vést ke zodpovědnosti za svobodu a ke spolupráci.

Odpovědi na otázku *Jak vnímáš dnešní skaut?* jsou zdrojem mnohé inspirace. Po té, co skauti vyzdvihovali čemu všemu je skauting naučil, je zde prostor pro kritiku, pohled různých generací, v různých souvislostech. Především nejstarší generace oceňuje obětavost vedoucích a mají radost, že skautů přibývá. Zároveň však apelují, na to, abychom usilovali o kvalitní přípravu vedoucích. Nejčastěji je kritizována přílišná modernizace. V souvislosti s tím mě napadá rčení, že také moderní technika je *dobrý sluha, ale špatný pán*. Výchova pro život totiž spočívá také v tom, že se dokážu obejít i bez techniky. Je alarmující kolik času děti tráví hraním počítačových her a žijí tak v jakémisi virtuálním světě a stává se, že nejsou schopny se o sebe prakticky postarat. Můžeme tak hovořit o moderním zotročování a omezování svobody.

Velmi důležité je také, aby byl skauting v kontaktu se současnou situací, aby tedy nebyl vytržen z kontextu, ale aby se zabýval také globálním rozměrem a byl chápán jeho obrovský výchovný potenciál. V 80. letech se ve světě začínají objevovat snahy zavést pozornost na neformální vzdělávání a nechápat školu jako jediné centrum vzdělávání. Skautské hnutí umožňuje a organizuje mnoho kurzů, přednášek a vzdělávacích akcí pro všechny věkové skupiny, což považuji za další významný přínos. Na světě je několik desítek miliónů skautů, členství v tomto hnutí je dobrovolné. Jak to, že je tak rozšířené a vyhledávané. Na toto téma je velice přínosná kniha Eduarda

Valloryho *Světový skauting – Výchova ke globálnímu občanství*. Jedná se tedy o spis zaměřující se na skauting v celosvětovém měřítku. Snaží se tedy také zachytit dějiny skautského hnutí, které jsou důležitým pramenem k pochopení. Snaží se také o pohled na jeho etický přínos, kterým je například podpora míru a pokoje. V předmluvě knihy hovoří Dr. Joseph P. Farrell o nenásilnosti skautské metody: „*Dobře vedený skautský oddíl je malou, dobře fungující demokracií; to je základem skautské „metody“.* Skauting „*neučí*“ *demokratické občanství; prostě nabízí skrze svou základní „metodu“ příležitost pro mladé lidi, aby si demokratické občanství „osvojili“.* To znamená, jak by řekli *vzdělavatelé dospělých, že místo didaktického učení skauting „umožňuje“ nebo „usnadňuje“ vzdělávání.*“¹²⁶ O skautingu můžeme hovořit z pohledu globálního jako o malé globální diplomacii a zároveň má skauting také rozměr lokální – váže se také k danému místu. Hnutí tak existuje a funguje napříč kulturami a přesto si zachovává svou původní myšlenku.¹²⁷

Skautská myšlenka se tedy nemění, ale proměňuje se prostředím do kterého má být vnášena. Jak uvádí E. Vallory: „*Přímým cílem skautingu je výchova mladých lidí; společenská transformace je jeho výsledkem.*“¹²⁸ Účelem skautingu by měla být podpora mladých lidí, aby se postavili na vlastní nohy a nebyli lhostejní k dění ve společnosti. Mou snahou bylo tento cíl ve skautském výchovném působení také zaznamenat a doložit jeho dosahování.

Terčem kritiky dnešního skautingu je také získávání peněz pomocí různých dotací. Skauti by si však tyto peníze měli také umět zasloužit. Neměli by být chápáni jako někdo komu se pomáhá, ale ti co pomáhají. Pokud tedy například získávají peníze od obce, měli by jí také pomáhat s organizováním různých akcí a podobně. Tady je důležitá role vedoucího, aby děti a mládež vedl také této pomoci a aby se učili na schůzkách i pracovat. Je to samozřejmě otázka trpělivosti, děti si mnohdy z domu pracovní návyky nepřinášejí a tak se efektivní úklid klubovny podaří třeba až po desáté, ale dochází zde k procesu postavení se na vlastní nohy.

Touto prací jsem chtěla povzbudit všechny, kdo mají aspoň trochu zájem o morální úroveň naší společnosti, aby se pokusili sledovat skautskou stopu a dokázali se jí inspirovat. Skautská výchova je jednou z možností, jak učinit svět o trochu lepším.

¹²⁶ Vallory, E. *Světový skauting – Výchova ke globálnímu občanství*, str. 10

¹²⁷ Srov. Vallory, E. *Světový skauting – Výchova ke globálnímu občanství*, str. 10 - 11

¹²⁸ Vallory, E. *Světový skauting – Výchova ke globálnímu občanství*, str. 11

Zároveň bych chtěla vyzvat všechny skauty, aby skautskou stopu neztráceli a neslevovali z nároků, které jsou na ně kladeny. Možná nám někdy připadá, že 30 let od pádu totalitního režimu je dlouhá doba, avšak naše společnost si pořád nese následky. Navíc místo, abychom se ubírali ke svobodě postavené na zodpovědnosti, směřujeme spíš ke pseudosvobodě založené na sobectví, tedy na představě, že si mohou dělat, co chci. Necháváme se zotročovat konzumismem a individualismem. O to víc je tedy potřeba usilovat o výchovu k dobru, jelikož negativní dopad špatných návyků společnosti je v tomto směru jistě kontraproduktivní.

Zajímavé je také, že skrze skautskou výchovu dětí je možné také ovlivňovat a tedy také vychovávat jejich rodinné zázemí. Jistě se většina rodičů zajímá, co děti ve skautu dělají a ony se zas jistě rády sdílejí a bude to snad také na jejich chování víc a víc znát. Skautská myšlenka se tak dále šíří. Jistě je velmi přínosné spolupracovat s lidmi, kteří neměli v dětství možnost chodit do skautu a chtěli by být nápomocni. Existuje také možnost rodinného skautu, kdy vlastně sama rodina tvoří družinku.

Velkou příležitostí pro rozvoj lidskosti ve společnosti tedy vidím ve skautské výchově, která umožňuje v přátelském prostředí setkávání různých názorů a postojů a měla by vést k rozvoji opravdového lidství. Což ovšem vzhledem k podstatě skautské myšlenky vždy vede ke konfrontaci s křesťanstvím. Ať už se tedy nějaký skautský oddíl nebo vedoucí profiluje jako věřící nebo nevěřící, k setkávání těchto postojů dochází. Joachim Wanke uvádí příměr, že my křesťané máme v rukou velice přesnou mapu pro životní cestu k našemu vytyčenému cíli.¹²⁹ Aplikovala bych to také na skauty, kteří podle mě tuto mapu mají také a snaží se do ní společně nahlížet a také ji ukazovat ostatním, tedy vést i ostatní blíž k Pravdě a Lásce. Jeden pamětník také uvádí, že skaut se nemůže minout se stopou Boha, což je podle mě velmi trefně vyjádřeno.

Otázkou však zůstává, zda by neměli sami skauti usilovat o rozšíření povědomí o skautském hnutí. Skautská myšlenka se tak nějak přece neustále šířila sama. Nemyslím si, že by nutně vyžadovala lákavou reklamu, měla by se však více prezentovat. Především tedy jejími nositeli svědectvím, tedy tím jak žijí. Dále si myslím, že by měli skauti více spolupracovat s veřejností, aby si obyvatelé daného místa mohli také všimnout, že v jejich obci jsou skauti a že jsou to *skuteční lidé*. Myslím si také, že by měla být znalost skautingu také součástí základního vzdělání. Prostor se

¹²⁹ Srov. Wanke, J.: *Obtíže a šance církve v dnešním světě*, str. 20

s ním seznámit by tedy měl být i ve škole.

Na závěr bych ráda poznamenala, že mě práce velmi obohatila. Jednak o kontakt s mnoha lidmi se kterými jsem tak měla možnost se osobně setkat nebo jiným způsobem komunikovat. Velmi si těchto setkání vážím. Musím však také říci, že všichni, především starší generace, mi dávali najevo, že si také velmi váží tohoto společného setkání a odpovídali velice svědomitě. Je to pro mě tedy další potvrzení postřehu, že skauting podporuje lidskou důstojnost. Dále jsem si také uvědomila skutečnost, jak moc je důležité se učit z naší historie, je třeba tedy tuto oblast ve skautské výchově nezanedbávat. Velkým vzájemným přínosem tak může být setkání dětí s pamětníky, vypravování toho, co zažili a diskutovat o tom.

Člověku už prošlo ve skautu „pod rukama“ mnoho dětí, mnoho jich také v období dospívání přestalo do skautu chodit. Někteří byli za to druhými odsuzováni. Na svědectví pamětníků však můžeme vidět, že být skautem neznamená nutně, že do něj chodím nebo jsem nějak ve skautu činný, ale to, že se snažím žít podle skautského slibu a zákona. Proto si myslím, že i těch pár let ve skautu v člověku zanechává skautskou stopu a mám radost, když skauty „aktivní“ i již „neaktivní“ potkávám každodenně na nejrůznějších místech a snaží se čestně a pravdivě žít.

Když se člověk setkává s našimi staršími skautskými bratry a sestrami, uvědomuje si, jaký v něm vzbuzují obdiv. Moc bych si při tom přála, aby i mladší generace byla jednou takto obdivuhodná, ne snad kvůli nějaké kariéře a slávě, ale proto, že budou dokládat věrnost skautské myšlence, věrnost lidskosti a to bude stále chápáno společností jako podstatná a žádoucí hodnota.

Seznam použité literatury a elektronických zdrojů

- BADEN – POWELL, R. *Skauting pro chlapce*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2007. ISBN 978-80-86825-21-3.
- BADEN – POWELL, R. *Na pomoc skautským vůdcům*. Praha: Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2006. ISSN 1210-9827.
- BORÁK, M. a kol. *Ivančena. Kamenné svědectví hrdinství a odvahy*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, příspěvková organizace, 2016. ISBN 978-80-86696-43-0.
- Cesta Země. 1. stupeň skautské stezky*. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2008. ISBN 978-80-86825-25-0
- Dokumenty 2. vatikánského koncilu*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-467-9.
- ERBEN, P. *Po vlastních stopách (Vzpomínky)*. Praha: Petr Kalina, 2003. ISBN 80-903130-1-9
- HANSEN, W. *Vlk, který nikdy nespí*. Vydanie pre vnútornú potrebu skautingu a priateľov skautingu na Slovensku.
- Historie Skautingu*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 1999, 2001. ISBN 80-86109-27-5.
- Hvězdná lucerna. 1. stupeň cestičky světlušek*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2010. ISBN 978-80-86825-52-6.
- JANOV, S. *Přátelé ze srdce Evropy*. In *Skautský svět – magazín pro skauty a jejich příznivce*, září – říjen 2011, ročník 49, str. 26 – 27. Praha: Tiskové a distribuční centrum Junáka, 2011. ISSN 1212-9070.
- Junák 1. dívčí oddíl Opava – kronika oddílu*. Archív opavských skautů.
- LEŠANOVSKÝ, K. *Se štítem na štítě*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR, 1999. ISBN 80-238-5630-8

- MILFAIT, R.; SVOBODOVÁ, Z. *Vývoj a stav etického vzdělávání a teologickoetická reiterace lidských práv. Příspěvek k etickému a lidskoprávnímu vzdělávání a k interkulturnímu porozumění hodnotám*. Praha: 2017. ISBN 978-80-88018-11-7
- Moje cesta životem. Po stopách života významného představitele českého skautingu. Lumír Jedlička – Luma 1914 – 1994*. Frýdek – Místek: Určena pro vnitřní potřebu občanského sdružení Bezručův kraj Frýdek – Místek, skautským organizacím a vzdělávacím institucím. 2014
- MUCHOVÁ, L. *Morální výchova v nemorální společnosti?* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015. ISBN 978-80-7325-386-8
- Myšlenkové základy skautingu*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2001. ISBN 80-86109-73-9.
- NAGY, L. *250 miliónů skautů*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 1999. ISBN 80-86109-23-2
- Václav Dvořák v rozhovoru s Jiřím Mazancem. Čím to je, že jste tak klidný?* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-237-4.
- Vůdcovská zkouška*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2013. ISBN 978-80-86825.
- ORLOVÁ, Z.: *K tomu mi dopomáhej Bůh*. In *Roverský kmen, skautský časopis pro rovery a rangers*, číslo 86, ročník XVIII, str. 42-43. Praha: Tiskové a distribuční centrum Junáka, 2014. ISSN 1213-0664.
- Paměť národa* – <https://www.pametnaroda.cz/cs>
- PECHA, L. *Woodcraft, Lesní moudrost a lesní bratrstvo*. Olomouc: Votobia, 1999. ISBN 80-7198-353-5
- ROTTENBORN, O.; BOBEK, F. *Skauti za ostnatými dráty*. Praha: Ostříž, 1993
- SETON, E. T. *Kniha lesní moudrosti*. Praha: Olympia, 1970.
- SETON, E. T. *Rolf zálesák*. Praha: Leprez, 1997. ISBN 80-86061-09-4
- Stanovy Junáka – Junák – český skaut, z. s. stanovy spolku* [online]. Dostupné z: <https://www.skaut.cz/wp-content/uploads/2018/05/stanovy-junaka.pdf>
- SVOJSÍK, A. B. *Základy junáctví*. Praha: MERKUR, 1991. ISBN 80-7032-001-x.
- SVOJSÍK, A. B. *Signály z neznáma*. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum, z.s., 2016. ISBN 978-80-7501-101-5

- ŠANTORA, R. a kol. *Skautské století, dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2012. ISBN 978-80-204-2622-2.
- ŠKOLOUD L.; ŠTĚPÁNEK P. *Na všechno buď připraven!* Hradec Králové: Kruh, 1992. ISBN 80-7031-720-5
- ŠMÍDOVÁ, L. *Tři životy. František Falerski – skaut, politický vězeň a osobnost K231*. Praha: Univerzita Karlova, 2018. ISBN 978-80-246-3786-0
- Václav Dvořák v rozhovoru s Jiřím Mazancem. Čím to je, že jste tak klidný?* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-237-4.
- VALLORY, E. *Světový skauting, Výchova ke globálnímu občanství*. Praha: Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum, 2016. ISBN 978-80-7501-097-1
- Vůdcovská zkouška*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2013. ISBN 978-80-86825.
- VYCHODIL, D. *Metodika*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2001. ISBN 80-86109-68-2.
- WANKE, Joachim. *Obtíže a šance církve v dnešním světě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-898-4.
- ZÁBRANA, J. *Náruč plná vřesu*. Praha: Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 1998. ISBN 80-86 109-09-7
- Život z víry*. České Budějovice: Teologická fakulta Jihočeské univerzity, 2005. ISBN 80-7040-809-X
- ŽÁRSKÁ, M a kol. *Jak pracovat se stezkou*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2008. ISSN 1210-9827.

Abstrakt

FOLDYNOVÁ, J. Možnosti etické výchovy ve skautském prostředí. České Budějovice 2019. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta.

Katedra pedagogiky. Vedoucí práce PhDr. Zuzana Svobodová, Ph.D.

klíčová slova: skauting, principy skautingu, skautský zákona, skautský slib, skautská výchovná metoda, skautské prostředí, etická výchova

Práce se zabývá možnostmi etické výchovy ve skautském prostředí. Nejprve tedy popisuje skautskou myšlenku, např. principy skautingu, skautské hodnoty, zákon, slib a také etickou výchovu. Dále se zabývá vznikem a vývojem skautingu u nás a ve světě a hlavními představiteli. Následně popisuje konkrétní skautskou činnost, která se uskutečňuje v rámci malých skupinek i velmi početných skupin, v místním, ale rovněž také v celosvětovém měřítku. Konají se setkání stejného věku, ale také všech generací. Na několika životních příbězích z období totalitního režimu je demonstrována odvaha a věrnost skautskému slibu. Pomocí rozhovorů a dotazníku je vytvořen obraz toho, jak vnímají skauting jeho členové, co si na něm cení, co je naučil, zda jim pomáhá zvládat těžkosti a také je prostor pro kritiku současného skautského dění.

Celkově skýtá skauting mnoho možností, jak na jednotlivce i společnost eticky působit a jak se pokusit udělat svět alespoň trochu lepším. Umožňuje výchovu k opravdovému lidství, pomáhá člověku v boji s konzumismem a individualismem.

Abstract

Possibilities of ethical education in Scout environment

keywords: Scouting, Scouting principles, Scout law, Scout promise, Scout educational method, Scout environment, ethical upbringing

The work deals with the possibilities of ethical education in the Scout environment. First, it describes the Scout idea, such as the Scouting principles, Scout values, law, promise and ethical education. It also deals with the origin and development of Scouting in our country and in the world and its main representatives. Furthermore, it describes particular Scout activities that take place not only within small groups but also in very large ones, not only in local communities but also in the world. There are meetings of peers but also of all generations. Several life stories from the totalitarian regime demonstrate courage and loyalty to the Scout promise. Using interviews and questionnaires, a picture of how members perceive the Scouting is made - what they value, what they learnt, whether it helps them to cope with difficulties. Last but not least, a chance to criticize contemporary Scout affairs is given.

Overall, Scouting offers many opportunities how to influence both individuals and the society in ethical matters and how to make the world a little better. It enables upbringing for true humanity, helps us to fight against consumerism and individualism.